

**Debreceni Egyetem
Bölcsészettudományi Kar
Magyar Nyelvtudományi Tanszék**

Nagyiván nyelvjárásának összehasonlító változásvizsgálata

**Témavezető:
Dr. Nyirkos István
professzor emeritus**

**Készítette:
Takács Brigitta
V. magyar**

Debrecen, 2010

Tartalomjegyzék

Bevezető.....	5
Nagyiván nyelvjárásának változásvizsgálata.....	7
Az első generáció (60 éven felüliek).....	9
1.Hangtan.....	9
1.1. Köznyelvi <i>e</i> – nyelvjárási <i>ě</i>	9
1.2. Az <i>ó, ő, é</i> hangok záródó diftongusos realizációja.....	9
1.3. Az <i>e</i> fonéma egyéb realizációi: <i>ɛ ~ ɛ̃</i>	11
1.4. Az <i>l, r, j</i> nyújtó hatása.....	11
1.5. Köznyelvi <i>é</i> – nyelvjárási <i>í</i>	11
1.6. Köznyelvi <i>u, ü</i> – nyelvjárási <i>ú, ű</i>	12
1.7. Köznyelvi <i>ly</i> – nyelvjárási <i>j</i>	12
1.8. Köznyelvi <i>l</i> – nyelvjárási <i>j</i>	12
1.9. Köznyelvi <i>t</i> – nyelvjárási <i>ť</i>	12
1.10. Mássalhangzó nyúlása magánhangzóközi helyzetben.....	13
2.Alaktan.....	13
2.1. Köznyelvi <i>-ul/-ül</i> – nyelvjárási <i>-úl/-űl</i>	13
3.Szókincs.....	13
3.1. Valódi tájszók.....	13
3.2. Jelentésbeli tájszók.....	15
3.3. Alaki tájszók.....	17
A második generáció (30 és 60 év közöttiek).....	19
1.Hangtan.....	19
1.1. Köznyelvi <i>e</i> – nyelvjárási <i>ě</i>	19
1.2. Az <i>ó, ő, é</i> hangok záródó diftongusos realizációja.....	19
1.3. Az <i>e</i> fonéma egyéb realizációi: <i>ɛ ~ ɛ̃</i>	20
1.4. Az <i>l, r, j</i> nyújtó hatása.....	20
1.5. Köznyelvi <i>é</i> – nyelvjárási <i>í</i>	21

1.6. Köznyelvi <i>u, ü</i> – nyelvjárási <i>ú, ű</i>	21
1.7. Köznyelvi <i>ly</i> – nyelvjárási <i>j</i>	21
1.8. Köznyelvi <i>l</i> – nyelvjárási <i>j</i>	21
1.9. Köznyelvi <i>t</i> – nyelvjárási <i>ť</i>	21
1.10. Mássalhangzó nyúlása magánhangzóközi helyzetben.....	21
2. Alaktan.....	22
2.1. Köznyelvi <i>-ul/-ül</i> – nyelvjárási <i>-úl/-űl</i>	22
3. Szókincs.....	22
3.1. Valódi tájszók.....	22
3.2. Jelentésbeli tájszók.....	24
3.3. Alaki tájszók.....	25
A harmadik generáció (30 éven aluliak).....	27
1. Hangtan.....	27
1.1. Köznyelvi <i>e</i> – nyelvjárási <i>ě</i>	27
1.2. Az <i>ó, ő, é</i> hangok záródó diftongusos realizációja.....	27
1.3. Az <i>e</i> fonéma egyéb realizációi: <i>ɛ ~ ɛ̃</i>	28
1.4. Az <i>l, r, j</i> nyújtó hatása.....	28
1.5. Köznyelvi <i>é</i> – nyelvjárási <i>í</i>	28
1.6. Köznyelvi <i>u, ü</i> – nyelvjárási <i>ú, ű</i>	29
1.7. Köznyelvi <i>ly</i> – nyelvjárási <i>j</i>	29
1.8. Köznyelvi <i>l</i> – nyelvjárási <i>j</i>	29
1.9. Köznyelvi <i>t</i> – nyelvjárási <i>ť</i>	29
1.10. Mássalhangzó nyúlása magánhangzóközi helyzetben.....	30
2. Alaktan.....	30
2.1. Köznyelvi <i>-ul/-ül</i> – nyelvjárási <i>-úl/-űl</i>	30
3. Szókincs.....	30
3.1. Valódi tájszók.....	30
3.2. Jelentésbeli tájszók.....	32
3.3. Alaki tájszók.....	33
A vizsgálat értékelése.....	34
Összefoglalás.....	38

Irodalom.....	39
A magánhangzók és a mássalhangzók jelzéseinek magyarázata.....	43
A mellékletekben használt jelölések.....	44
1. számú melléklet: Az atlasz II. kérdőfüzetének címszavai és kérdései.....	45
2. számú melléklet: A nyelvatlasz M15 kutatópont (Nagyiván) adatai.....	65
3. számú melléklet: 1. adatközlő.....	75
4. számú melléklet: 2. adatközlő.....	87
5. számú melléklet: 3. adatközlő.....	98
6. számú melléklet: 4. és 5. adatközlők.....	109
7. számú melléklet: 6. adatközlő.....	115
8. számú melléklet: 7. adatközlő.....	126
9. számú melléklet: 8. adatközlő.....	137
10. számú melléklet: 9. adatközlő.....	148
A magyar nyelvjárások atlaszának kutatópontjai.....	159

Bevezető

„A világ az emberi tevékenység következtében folyamatosan változik. E változó világból az ember egyre többet birtokol: egyre több részletet, de ugyanakkor egyre több összefüggést is felismer. Emiatt az ember világlátása, a világ dolgaihoz való viszonyulása, nézőpontja is folyamatosan változik. Mivel a nyelv „emberi termék”, a nézőpont eltolódása, módosulása nyelvi változást eredményez. A kognitív nyelvészet e felfogása mellé azonban joggal állítható a társas szemléletű nyelvészet megállapítása: a nyelvet használó ember nem csupán individuum, hanem társadalmilag beágyazott, csoportmeghatározottságokkal rendelkező egyén, aki minden egyes közlési helyzetben választ a rendelkezésére álló nyelvi készletből. Ez a választás részben társadalmilag determinált, részben szabad, s az egyéni választások eredőjeként leírható a nyelvi csoportnak a nyelvet változtató tevékenysége. Ez a változtató tevékenység és a következtében létrejövő nyelvi változás a szemünk előtt történik, in statu nascendi vizsgálható. Nincs okunk feltételezni, hogy a nyelvi változások bármely korban a maitól eltérő folyamatokkal lennének magyarázhatók (HEGEDŰS 2005: 6).”

A mai nyelvjáráskutó tehát tanulmányozhatja a nyelvjárás archaikus változatát, de állhat az idealizált nyelvjárás beszéd helyett a beszélt nyelv, belépve egy-egy falusi közösségbe. Jómagam is több alkalommal részt vettem észak-magyarországi (a Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszék által szervezett), illetve erdélyi (az ELTE Magyar Nyelvtörténeti, Szociolingvisztikai, Dialektológiai Tanszék szervezte) nyelvjárásgyűjtésen, megfigyelve az ott lakók életét, szokásait és nyelvhasználatát. Kezdetben mindig nehézséget okozott a falu lakóinak idegen voltunk, ami nagyban befolyásolta a gyűjtött anyag hitelességét, hogyan figyeljük meg a megfigyeltet, hogy ne gondoljanak rá, hogy figyeljük őket (Labov – megfigyelői paradoxon). Tény, hogy ez később is problémát okozott, a saját gyűjtésemkor is többször tapasztaltam a nekem szóló „szép beszédet”. Igyekeztem ezt a fajta feszültséget csökkenteni, hogy én magam is a saját nyelvjárásomat használtam. De még ez sem segített feloldani ezt a helyzetet, mert nem volt lehetőségem a közösséget teljes kívülállóként (indirekt módon) megfigyelni. Céllal mentem, és azt a célt nekem teljesítenem kell egy olyan munkához, amelynek eredményeket kell felmutatnia.

A gyűjtésemet már 2008-ban megkezdtem a Jász-Nagykun-Szolnok megyei Nagyivánon. (A későbbi félreértések elkerülése végett minden adatot 2010-re konvertáltam. Ez a néhány év eltelté még nem hozott jelentős változást, így az adatok teljes mértékben összehasonlíthatók. A vizsgálódó szinkróniai két végpontja tehát az 1950-es évek és 2010.) A településválasztás egyrészt meghatározta, hogy A magyar nyelvjárások atlaszá-nak kutatói már a múlt században

végeztek itt kutatásokat, és azok adatai felkerültek a Nyelvatlasz térképeire, másrészt Nagyiván periferikus fekvése (forgalmilag zárt település, egyetlen összekötő út segítségével közelíthető meg a 34-es számú másodrendű főút felől), ami nagyban hozzájárulhat egy archaikusabb nyelvhasználat megőrzéséhez, harmadrészt szülővárosom közeli fekvése. Rokonaim segítségével könnyen és gyorsan meg tudtam szervezni a gyűjtéseket, a falu lakossága is minden alkalommal lelkesen fogadott, érdeklődve „tudományos munkám” iránt. A gyűjtések szinte zavartalanul zajlottak, a legtöbb adatközlő készségesen szánt rám néhány órát a szabadidejéből. Egyetlen adatközlő volt, akit elég nehézkesen lehetett a kérdések körében tartani, minduntalan elkalandozott a saját élményeiben. Minden alkalommal magnetofon-felvételek készültek az adatközlők által megválaszolt kérdésekről. A teljes gyűjtés végeztével (többszöri alkalommal kellett a gyűjtéseket megszervezni, mert egy alkalommal csak egy-két emberrel tudtam foglalkozni) megkezdtem a szalagok hallgatását, majd lejegyzését. Ez időigényes feladat volt, mert minden egyes szalagot, a pontos lejegyzés érdekében, többször kellett meghallgatnom, és egy-egy szalag egyszeri meghallgatása kb. két órát vett igénybe.

Az adatközlő kiválasztását egy faluban élő asszony szervezte az általam kért kritériumok alapján. A kutatásomhoz három generáció 3–3 adatközlőjére volt szükség. Minden esetben helybeli, ott született emberek voltak az adatközlők. Erre azért volt szükségem, mert nemcsak az idős lakosság nyelvjárását akartam megvizsgálni, és összevetni a 60 évvel ezelőtti adatokkal, hanem a most élő generációk nyelvhasználati különbségeit is górcső alá akartam venni egy teljesebb körű vizsgálódáshoz. Ezt a vizsgálódást a gyűjtés és az adatok lejegyzése után kezdtem el. A feldolgozott anyag tetemes mennyisége miatt a dolgozatom fő témájául két fejezetet választottam ki: a falu nyelvjárásának változása hangtani, illetve lexikai szempontból. Ezt a választást befolyásolta még, hogy a Nyelvatlasz azon kérdőívét használtam fel a kutatásomhoz, amely a szóföldrajzi gyűjtést célozza meg (második rész). Minden vizsgálódásom alapját képezi tehát az erre a nyelvjárási régióra (Tisza–Körös-vidéki nyelvjárási régió, JUHÁSZ 2003c: 288–292) vonatkozó hangtani jelenségek, illetőleg a nyelvjárási szókészlet (HEGEDŰS 2003b: 375–408) teljes körű vizsgálata.

Ezek a vizsgálatok további kérdéseket vetettek fel, melyeket további kutatásokkal lehetne alátámasztani, és azoknak is lehetne újabb és újabb dolgozatokat szentelni. Mindaddig, amíg újabb kérdések merülnek fel, amíg van vizsgálandó anyag, addig biztosan nem halnak ki a nyelvjárások.

Nagyiván nyelvjárásának változásvizsgálata

Minden nyelvi és nyelvjárási változás alapját, lefolyását és lehetőségeit a források alapján tanulmányozhatjuk. Egyrészt a különböző szinkrón metszetek nyelvi adatait hasonlítjuk össze diakrón vizsgálattal, másrészt egy egyidejű nyelvállapot belső dinamikáját próbáljuk megragadni. Ez utóbbi esetben együtt tanulmányozzuk a változásvizsgálat során a nyelvi változás lefolyását és eredményét a forrásokra támaszkodva. Minél több és régebbi adat áll a rendelkezésre egy adott nyelvjárásból, annál összetettebb és valósághűbb képet kapunk a nyelvjárási struktúra egyes részeinek, részrendszereinek eltolódásáról, az egész rendszer átalakulásáról (HEGEDŰS 2005: 25). A változásvizsgálat tehát mindig a viszonyok vizsgálata: mi, mikor, hogyan és miért változik. A „mi” és „hogyan” kérdést könnyebb megválaszolni, de a „mikor” és a „miért” kérdés megválaszolásához már különböző és mélyrehatóbb vizsgálatok után adhatunk megalapozott választ (ha egyáltalán tudunk). KISS JENŐ (2003d: 243) szerint azért, amiért minden élő nyelv változik, mert változnak az őket éltető közösségek, a tágabb értelemben vett környezet is, amelyben a nyelvjárási beszélők élnek. Előnyös helyzetben van az, aki egy olyan földrajzi hely nyelvjárásáról készít kutatásokat, amely a magyar nyelvjárások atlaszának kutatópontja volt. A Nyelvatlasz pontos és ezért használható adatokat tár fel, és ezen adatok segítségével egy mai kutatómunka a két időszak nyelvi állapotának egzakt összehasonlítását adhatja.

Minden összehasonlító változásvizsgálatnak tisztázni kell a céljait. Hegedűs Attila (2005: 25) nézetét osztva a változás irányának a megállapítását tartom a legfontosabbnak: milyen mértékben marad meg az archaikus nyelvjárási alapváltozat, illetve milyen mértékben nyomul be az új (általában a köznyelv felől). Továbbá fontos vizsgálat alá vonni, hogy a nyelvi jel alakja vagy jelentése változik-e, fellép-e a nyelvi hiány jelensége, és történik-e helyettesítés. A nyelvjárásokban megfigyelhető változás és mozgás két fő tényezője: a köznyelv behatolása a nyelvjárásokba, és a nyelvjárások belső szabályszerűségeinek a változást meghatározó és befolyásoló szerepe (IMRE 1972: 92).

A Nyelvatlasznak a nyelvjáráskutatásban betöltött fontosságát a nyelvatlaszmunkálatok első korszakának lezárása óta (1954) többen hangsúlyozzák. VÉGH JÓZSEF (1972: 96) az elsők között kísérel meg a Nyelvatlasz gyűjtött anyagát mintegy viszonyítási alapként kezelve összevetni a 60-as évek elején készített magnetofonfelvételek lejegyzett anyagával. Megállapításai összességében azt mutatják, hogy az adott időintervallumban (10 év) nem történt tömeges változás a meghatározó nyelvjárási jelenségek viszonylatában az egyes helyi

nyelvjárásokban, bár számos esetben tetten érhető bizonyos mértékű, többnyire a köznyelvi irányába ható elmozdulás.

Az 1992-ben kezdődött nyelvjárási változásvizsgálat-kutatás középpontjában az a kérdés áll, amelyre már VÉGH JÓZSEF is hivatkozott, mely nyelvi szinteken, mely nyelvi jelenségekben, milyen mértékű változás mutatható ki mérhető és összevethető formában egy kiválasztott régióban. E kutatás viszonyítási időhatárai azonban tágabbak, az előfeltevés szerint a két adatfelvétel között eltelt közel negyven év jelentős változásokat hozott a nyelvjárások életében. Az adatfelvétel során a kérdezők falvanként 3 nemzedék 12–15 adatközlőjétől kérdezték ki a Nyelvatlasz összes megjelent térképlapjának kérdéseit, de nem ugyanazzal a kérdőívvel és kérdőíves módszerrel, mint amelyet a Nyelvatlasz gyűjtői használtak. Nem arra törekedtek, hogy az archaikus nyelvjárást keressék, hanem az adatközlők tudatában lévő aktuális változatokat keresték és rögzítették (HEGEDŰS 2005: 26).

Ezennel a 90-es évek elején kezdődött ismételt nyelvjárási szógyűjtési kutatómunkába kívánok dolgozatommal bekapcsolódni. A Nyelvatlasz kérdőívét felhasználva gyűjtöttem adatokat, de igyekeztem beengedni az archaizmusok mellett a neologizmusokat is, és nem ragaszkodtam a „csak” régies nyelvi változatokhoz. Az adatközlők kiválasztásakor generációs csoportokat alakítottam ki 3–3 adatközlővel, összesen kilencet, és nemcsak időseket kérdeztem meg, mert a fiatalabb adatközlők már érintettek a várostól, a tömegtájékoztatás eszközeitől, iskolázottságuk már középiskola. A fiatalabb korosztályoknál gyűjtési nehézséget jelentett a Nyelvatlasz kérdéseinek zöme, elsősorban az 50-es évek falusi életét tükröző fogalmak, ezek magyarázatra szorultak. A válaszok hiánya is információt nyújtott. Nagyiván nyelvjárásának képét és változását nemcsak a Nyelvatlasz adataival vetem össze, hanem a köznyelvvvel is.

A vizsgálat menete: először bemutatom a kutatópont nyelvi változók alapján bevonható adatait. A Nyelvatlasz-nemzedék és három mai nemzedék (3–3 adatközlővel) a nyelvjárás két szinkrón metszetét közvetíti, ahol a Nyelvatlasz által adott képpel a mai szinkrón metszet nemzedéki átlaga állítható szembe. A vizsgálódás alapja elsősorban hangtani (magánhangzók és mássalhangzók változásai) és szókincsbeli, mivel kutatásom a szóföldrajzi anyag gyűjtését célozta meg. Az összemérhetőség céljából igyekeztem ugyanazon nyelvi anyagon dolgozni. Gyűjtésemet a Nyelvatlasz második kérdőfüzete 1–340-ig tartó kérdésein végeztem, és ezt is használom fel a dolgozatomban. A generációnkénti adatbemutatást az adatok összevetése követi, értékelve a folyamatot, a sajátosságokat és a tendenciaszerű jelenségeket. A falu mai nyelvjárási átlagának a Nyelvatlaszhoz mérése képezi a vizsgálat lényegi részét, s teszi lehetővé a legfontosabb következtetések levonását, a tendenciák megállapítását.

Az első generáció (60 éven felüliek)

Az első adatközlő férfi, 85 éves, és a mezőgazdaságban dolgozott. A második adatközlő nő, 72 éves. A harmadik adatközlő is férfi, aki 76 éves, és juhász volt. Mindannyian a faluban születtek, azóta is itt élnek.

Az adatok bemutatása:

1. Hangtan

1.1. Köznyelvi *e* – nyelvjárási *ě*

(Nyelvi adatként mindig a Nyelvatlasz által megadottakat idézem. Mellé minden esetben oda írom az atlaszbeli sorszámát, hogy követhető legyen.)

keměnce (237): *keměnce* ~ *kēměnce* ~ *kēměnce*

měkkel (422): *měkkel* ~ *měkkel* ~ *měkkel*

těpěrtőü (432): *těpěrtőü* ~ *těpěrtő* ~ *těpěrtőü*

lěkvár (405): *lěkvár* ~ *lěkvár* ~ *lěkvár*

měnyasszony (471): *měnyasszony* ~ *měnyasszony* ~ *měnyasszony*

szěmődök (490): *szěmődök* ~ *szěmődök* ~ *szěmődök*

Olyan címszavakat vizsgálva az atlaszból, amelyek mindhárom adatközlőnél megtalálhatók, szinte változatlan formában kaptam vissza ezeket a zárt *ě* hangokat tartalmazó szavakat. Egy szóban találtam csak eltérést a második és a harmadik adatközlőnél (*keměnce* (237): *kēměnce* ~ *kēměnce*). Továbbá vannak olyan esetek, amikor lexikálisan eltérnek a válaszok, így hangtanilag nem összehasonlítható, csak jelzésértékűnek tekintem (*děszkakerítés* (297): *deszkakerítés*, *fělszěggyük* (311): *fōlszeggyük* ~ *fělszěggyük*, *majtěr* (194): *malter* ~ *majtěr*). Ez döntően nem befolyásolja azt a megállapítást, hogy ennek a generációnak a nyelvében a zárt *ě* ma is jelenlevő fonéma. Sőt, a Nyelvatlaszban nem szereplő adatok is alátámasztják a nyelvjárási *ě* hang meglétét (*verēm* ~ *verēm* ~ *verēm*, *sistěręg* ~ *sistěręg*).

1.2. Az *ó*, *ő*, *é* hangok záródó diftongusos realizációja

A következő szavakat vizsgáltam:

ó = *óul* (302): *sertésól* ~ *ól* ~ *disznóól*
ó, é = *ajtóuféi* (204): *ajtófélfa* ~ *ajtófélfa* ~ *ajtóuféi*
ó = *pokróuc* (219): *pokróc* ~ *pokróc* ~ *laópokróuc*
ó = *túróu, túrou* (395): *túró* ~ *túró* ~ *túróu*
ó = *koustolóu* (436): *kóstoló* ~ *kóstoló* ~ *kaóstoló*
é = *keritéis* (296): *kapukerítés* ~ *kerítés* ~ *keritéis*
é = *kúdgém* (299): *kúdgém* ~ *kúdgém* ~ *gém*
é = *éipít* (193): *éipít* ~ *ráéipíti*, *féléipíti* ~ *éipít*
é = *kéitnyelűkéis, kéitnyelűkéis, kéitnyelűkéis* (271): *kéitnyelűkés* ~ *kéitnyelűkéis*
é = *kisszék, kisszék, kis'szék* (210): *kiskarszék* ~ *kisszék* ~ *kisszék*
é = *széin* (231): *széin* ~ *széin* ~ *széin*
é, ó = *széivonóu* (242): *széivonó* ~ *széivonó* ~ *széivonóu*
é = *éillesztőü, éillesztőü, éillesztő* (418): *élesztő* ~ *élesztő* ~ *éillesztő*
é = *téirgyepel, téirdel* (593): *téirgyepel* ~ *létérdepel* ~ *létéirgyepel*
ő = *kakasülőü* (198): *kakasülő* ~ *kakasülőü*
ő = *veősőü, véisőü* (268): *véső* ~ *véső* ~ *véisőü*
ő = *csőü* (235): *kájhacső* ~ *kájhacső* ~ *kájhacsőü*
ő = *éillesztőü* (418): *élesztő* ~ *élesztő* ~ *éillesztő*
ő = *tépértőü, tépértőü, tépértőü, tépértőü* (432): *tépértőü* ~ *tépértőü* ~ *tépértő*,
ő = *kőüttes* (408): *kőüttes* ~ *kőüttes*
ő = *széplős* (535): *széplős* ~ *széplős*

Hangszín tekintetében legjellemzőbb sajátosság ezen a nyelvterületen az *ó, ő, é* hangok záródó diftongusos realizációja (JUHÁSZ 2003c: 288). A Nyelvatlasz tükrözi a korábbi nyelvállapotban meglévő kettőshangzók aktivitását. Az egyes monoftongusok különböző formákban jelennek meg a vizsgált adatokban: *ó* ~ *óu, óu, ou*; *é* ~ *éi, éi, éi*; *ő* ~ *őü, őü, eö, öü*. Az első generáció nyelvében még fellelhetők ezek a kettőshangzók, de a köznyelvi monoftongusok jelenléte is erős hatást mutat (a vizsgált adatok hangjainak egy része köznyelvi, másik része nyelvjárási). Az adatokból kiderült, leginkább a harmadik adatközlő beszédére jellemző a diftongizáció, két kivétellel (*tépértő, széplős*), tehát az *ő* nyelvében szinte teljes erővel jelen vannak ezek a kettőshangzók.

A régi és a mai gyűjtést vizsgálva, további diftongusos realizációkat találtam mind a három hangnál: *é* ~ *éi, eé, éi*; *ő* ~ *őü, eő, eő, eö*; *ó* ~ *aó, aó, oó*, mely ékes bizonyítéka annak, milyen széles skálán mozog a három hang diftongizációja.

1.3. Az *e* fonéma egyéb realizációi: $\varepsilon \sim \epsilon$

Jellemzően az *e* fonéma realizációs skálája széles ezen a nyelvjárási területen (JUHÁSZ 2003c: 288), de a nyelvatlasz adatait (csak az általam vizsgált második kérdőív adatai alapján) átvizsgálva kevés olyan szót találtam, amiben megjelennek ezek a hangok (*szérű* (306), *élesztőü* (418), *pintér* (425), *kézelő* (442)).

Az első adatközlőnél az alacsonyabban képzett *e* (ε) hangok a diftongusok helyén állnak (*kúdgém*, *dézsza*, *kétkéz fejsze*, *véső*, *kényelűkés*, *lépcső*, *násznép* stb.), de van olyan adat, ahol diftongusos változatban is szerepel (*dézsza* ~ *dé'zsza*). A feljebb képzett *e* (ϵ) hangot csak egy szóban találtam (*terhes*). A második adatközlőnél csak néhány alkalommal találtam az ε , ϵ hangokra adatot (*tévő*, *főzelék*, *csíktészta*, ill. *létérdepel*, *fécseg*). A harmadik adatközlőnél ε helyén minden esetben diftongus áll. Összességében az ε és ϵ hang jelen van e generáció nyelvjárásában, de használatuk megoszlik a diftongusokkal.

1.4. Az *l*, *r*, *j* nyújtó hatása

Vizsgált szavak: *fejsze* (265), *kórpa* (419), *sájt* (434), *kórc* (455), *hörtzog* (545), *horkol* (545), *séjp* (539), *téjfog* (495), *angyalbögyörőü* (412). Mind a három hang nyújtó hatására találtam példákat a Nyelvatlaszban. Az itt felsorolt szavak mindegyikében félhosszú magánhangzót eredményezett a nyújtás. De megnyúlt hang lehet hosszú is, ahogy az első (*serdülő*, *gyócs*, *szemöldök*, *földosztás*) és a második adatközlőnél (*akól*, *gyútós*, *kórpa*, *tőtöt káposzta*, *gyócs*, *kórc*, *kúrator*, *boros ór*, *szemöldök*) találtam. A harmadik adatközlő adataiban (*gyútaós*, *kórpa*, *tőtöt káposzta*, *földosztás*, *fótos*, *szemöldök*) egy szóban van félhosszú magánhangzó, a többiben hosszút használ. Több esetben az *l*, *r* és *j* hang eltűnik a megnyújtott magánhangzó mögül (*gyolcs* ~ *gyócs*, *földosztás* ~ *földosztás*, *gyújtós* ~ *gyútós*, *boros orr* ~ *boros ór*, *szemöldök* ~ *szemöldök*, *töltött káposzta* ~ *tőtöt káposzta*, *foltos* ~ *fótos*).

1.5. Köznyelvi *é* – nyelvjárási *í*

Ez a régió erősen zárt *í*-ző (JUHÁSZ 2003c: 288), az atlaszban (csak az általam megvizsgált 2. kérdőív adatai alapján) mégsem találtam egyetlen adatot sem erre vonatkozólag. Ebből arra a következtetésre jutottam, hogy már korábban a Nyelvatlasz adatközlői sem használták ezt a nyelvjárási változót, ahogy most is csak egyetlen adatot találtam a második adatközlőnél (*kímíny*), így ebben a faluban nem releváns.

1.6. Köznyelvi *u, ü* – nyelvjárási *ú, ű*

A Nyelvatlaszban (az általam vizsgált adatok alapján) egyetlen adatot találtam (*cúkor* (1014)), a saját gyűjtésemben egyet (*serdülő*) az első, kettőt (*zsúgori, bajúsz*) a második adatközlőnél. Az adatközlők a mindennapi beszédben a köznyelvi *u-, ü-t* használják, e két hang nyúlása nem meghatározó.

1.7. Köznyelvi *ly* – nyelvjárási *j*

Az atlaszban a következő szavakat találtam: *vájog* (1156), *pocsoja* (599), *gombojít aó* (580), *sujok* (264), *vőféj* (960), *mosojít* (550), *bogjos* (536), 'kócos' *sejp* (539), *deréjje*(406). A *ly* helyén minden esetben *j* áll. A *j*-zés ezen a nyelvterületen nagyon erős (JUHÁSZ 2003c: 288). A gyűjtött adatok is ezt mutatják, minden adatközlőnél 100%-os a *j* használata. Az első adatközlőnél három adat egyezik az atlaszbelivel (*vájog, gombojítccsa, mosojog*), és további hetet találtam még az atlaszban (*ellensúj, vaskájha, csempekájha, kájhacső, pója, guzsaj, himlőhejes*). A másodiknál négy egyezőt (*vájog, sujok, sujkoló, pója*), és további négy szó tartalmaz *j-t* (*lesújozzák, sújoja, csempekájha, kájhacső*). A harmadik adatközlő is minden esetben *j-t* használ (*déréje, sujok, mosojog, sejp*, ill. *súj, kájhacsőű korcsójázik, aszáj, p^aója*)

1.8. Köznyelvi *l* – nyelvjárási *j*

Nyelvjárási *j* jelenik meg sok esetben az *l* helyén. Ezt a Nyelvatlasz általam vizsgált szavai is igazolják (*akoj* (303), *majtér* (194), *mejjeskötőű* (445)). Minden adatközlőnél találtam erre vonatkozó néhány adatot: a második (*jány, kamaszjány, éjjezik, koszorúsjányok*) és a harmadik adatközlőnél több (*majtér, sújoja, jány*), míg az elsőnél csak egyet (*megtalájja*).

1.9. Köznyelvi *t* – nyelvjárási *t̥*

Már VÉGH JÓZSEF korán felhívja a figyelmet arra, hogy a gyűjtők a köznyelvitől erősen eltérő ejtésű *t-t* találtak, ezt ő alveoláris-cacuminalis ejtésű, kissé hehezetes *t*-félének vélte, bár ő maga nem járt Nagyivánon (1947: VII). Ez a posztalveoláris képzésű zárhang a köznyelvinél hátrább képzett hang fonetikailag és az előfordulás helyét illetően is közel áll a kakuminális zárhanghoz (FODOR 2003: 345). A Nyelvatlasz-generáció szolgáltatott erre vonatkozó adatot

(*suť* (239), *süťólap^át* (245), *verejt^íik* (526)), a most vizsgált generáció adatközlői nyelvjárásában már nem található.

1.10. Mássalhangzó nyúlása magánhangzóközi helyzetben

Ezen a nyelvterületen szórványosan megfigyelhető a gemináció a mássalhangzók nyúlása magánhangzóközi helyzetben (JUHÁSZ 2003c: 288). Összesen három adat, kettő az atlaszból (*kézellő* (442), *der^ěje* (406)), és egy a második adatközlőtől (*kézellő*).

2. Alaktan

2.1. Köznyelvi *-ul/-ül* – nyelvjárási *-úl/-űl*

Jellemző alaktani jelenség, hogy az *-ul/-ül* képző magánhangzója általában hosszú (JUHÁSZ: 2003: 289). Mind a Nyelvatlasz adatközlőinél (*kider^űl* (610), *köp^űl* (398)), mind az első generáció adatközlőinél (*gyökerest^űl*; *kivir^űl*; *kitiszt^űl*, *köp^űl*) az adatok mutatják, hogy előfordul.

3. Szókincs

3.1. Valódi tájszók

A köznyelvben ismeretlen, illetőleg a köznyelvi beszélő számára felismerhetetlen a valódi tájszó. A köznyelvi beszélő nem érti (HEGEDŰS 2003b: 378).

Nem használják:

firhang 'függöny' (212), helyette *függöny*

vánkos, *vánkus* 'párna' (216), helyette *párna*

sparhet 'takaréktűzhely' (234), helyette *vaskonyha*, *vaskályha*

előte 'kemence ajtaja' (238), helyette *tévő*, *kulina*, *előtét*

früstök, *fröstök* 'reggeli' (389), helyette *reggeli*

lel 'talál' (566), helyette *talál*, *megtalál*

gyovonik 'gyón' (594), helyette *gyón*, *gyónik*

bogjos 'kócos' (536), helyette *kócos*

pocsoja, poczogó 'tócsa' (599), helyette *dagonyázó, tócsa*
laska 'metélttészta' (411), helyette *csík, metélt*
angyalbögyörő 'nudli, burgonyametélt' (412), helyette *nudli*
keszkenő 'fejkendő' (447), helyette *kendő*
lajbi 'mellény' (457), helyette *mellény*
csupasz 'meztelen' (528), helyette *mesztelen*
pocskol 'lubickol' (485), helyette *pancsol*
ragyás 'himlőhelyes' (532), helyette *himlőhelyes, foltos, fótos*
buck, 'pufók' (534), helyette *lufti, pufók, dagi*
büfli 'pufók' (534), helyette *lufti, pufók, dagi*

A vizsgált 18 adatból 10 esetben már köznyelvi formával élnek az adatközlők, háromszor használnak más nyelvjárási szót, és 5 esetben a köznyelvi és a nyelvjárási formát megosztva. Ez az arány jól tükrözi a köznyelviesedő tendenciát.

Használják, de mást is használnak:

akol, akój 'ól előtti kifutó' (303) ~ *karám*
horokfa 'ollófa' (háztető része)(196) ~ *vánkos*
lóca 'pad' (211) ~ *pad*
ciha 'párnatok' (217) ~ *párnatok*
vakaró 'kenyértészta maradéka' (415) ~ *vakarcs, vakarék*
pille 'kenyérvég' (416) ~ *domó, csücsök*
csupor 'bögre' (251) ~ *findzsa, csésze, bögre*
kőttes 'fánk' (409) ~ *fánk*
mici, micisapka 'ellenzős sapka' (458) ~ *siltes sapka, téli sapka*
koma 'keresztapa' (481) ~ *komámuram, keresztkomámuram*
komaasszony 'keresztanya' (481) ~ *komámasszony*
lagzi 'lakodalom' (472) ~ *lakodalom*
ángyom 'sógornőm' (480) ~ *sógornőm*
vaskos, köpcös 'zömök' (530) ~ *zömök, tömzsi*
törpisz, turpisz 'písz' (538) ~ *türpisz, písz*

15 adat bizonyítja, hogy ezek a nyelvjárási szavak még élnek a nyelvhasználók szókincsében, de emellett már használják a köznyelvi formát is 5 esetben, illetve más nyelvjárási változattal élnek 6 alkalommal, valamint egy szóra ismernek nyelvjárási és köznyelvi formát egyaránt.

Ezt használják, nem változott:

kényelűkés 'vonókés' (270)

sáml 'zsámoly' (209)

sut 'kemence melletti rész a falnál' (239)

sinkózik 'csúszkál' (1157)

tepertő 'töpörtyű' (432)

herőce 'csöröge, forgácsfánk' (409)

fukar, zsugori 'fösvény' (531)

Az itt vizsgált adatok közül 7 valódi tájszót változatlanul használnak a 40-ből.

Szókincs tekintetében az összesen vizsgált 80 valódi tájszóból 39-et már nem használnak a legidősebbek, 29-et a legtöbb esetben köznyelvi változattal együtt, és kizárólag 12 őrződött meg változatlan formában. Több mint felét a vizsgált szavaknak már nem használja ez a generáció.

3.2. Jelentésbeli tájszók

A köznyelvi szótól egy vagy több jelentésében különbözik. Ha a jelentésbeli tájszót a köznyelvitől eltérő jelentésben használják, akkor a köznyelvi beszélő nem érti, illetőleg félreérti azt (HEGEDŰS 2003b: 378).

Nem használják:

zeng 'mennydörög' (609), helyette *dörög*

hadak úttya 'tejút' (613), helyette *tejút*

országút 'tejút' (613), helyette *tejút*

bádog 'bögre' (251), helyette *csupor, bögre, findzsa*

locsoló 'kanna' (260), helyette *kanna*

nyak 'inggallér' (441), helyette *gallér*

aj 'szoknya' (446), helyette *szoknya*
huzakodik 'nyújtózkodik' (546), helyette *nyútózkodik*, *nyútódkodik*
vakszem 'halánték' (488), helyette *halánték*
szemvilág 'pupilla' (1161), helyette *szembogár*
pápaszem 'szemüveg' (494), helyette *szemüveg*
süvőt 'fütyül' (554), helyette *fütyül*
csikófog 'tejfog' (495), helyette *tejfog*

A vizsgált adatok jól mutatják a köznyelvi használat felé való eltolódást. 13 szóból 11 alkalommal használnak az adatközlők köznyelvi formát.

Használják, de mást is használnak:

pad 'padlás' (199) ~ *padlás*
paprikás 'pörkölt' (400) ~ *pörkölt*
széke 'sárgája' (tojásé) (413) ~ *sárgája*
csík 'metélttészta' (410) ~ *metélttészta*
néném 'növérem' (464) ~ *növérem*

A megvizsgált 21 szóból 5 esetben használják az archaikus változatot a mai változatokkal együtt, de minden esetben köznyelvi szóval váltva.

Ezt használják, nem változott:

ostor 'kútostor, kútsudár' (300)
tőke 'favágótuskó' (272)
fehér, fakó 'sápadt' (533)

Összesen csak 3 adat őrződött meg változatlan formában a 21-ből. Ez a szám igen csekély, ahhoz viszonyítva, hogy 13 jelentésbeli szóra már egyáltalán nem találtam példát.

3.3. Alaki tájszók

A köznyelvi szótól alakjában, tehát legalább egy beszédhangjában különbözik. Az alaki tájszó a köznyelvi beszélő számára általában érthető, illetőleg köznyelvi megfelelőjével való összetartozása érzékelhető, felismerhető (HEGEDŰS 2003b: 378).

Nem használják:

kana 'kanál' (255), helyette *kanál*
befősz 'befőtt' (404), helyette *befőtt*
vászony 'vászon' (440), helyette *vászon*
tanál 'talál' (566), helyette *talál*
hortyog 'horkol' (545), helyette *horkol*
mosojít 'mosolyog' (550), helyette *mosojog*
tokája 'toka' (1160), helyette *toka*
könyű 'könny' (492), helyette *köny*

8 szót, a megvizsgált 19-ből már nem használnak az adatközlők, ez majdnem a fele, és egy kivétellel köznyelvi formákkal helyettesítik ezeket a szavakat.

Használják, de mást is használnak:

majter 'malter' (194) ~ *malter*
kalincs 'kilincs' (205) ~ *kilincs*
széivonó, széivanó 'szénvonó' (242) ~ *szénvonó*
abát szalonna 'abált szalonna' (431) ~ *abált szalonna*
csizma 'csizma' (449) ~ *csizma*
vőfény 'vőfély' (960) ~ *vőféj*
térgyepel 'térdepel' (593) ~ *térdepel*
kandzsi 'kancsal' (537) ~ *kancsal*
danol 'dalol' (555) ~ *dalol*

Minden esetben köznyelvi formával váltakoznak használatukban a megőrződött nyelvjárási szavak.

Ezt használják, nem változott:

rofka 'rokka' (577)

tüszköl 'tüsszent' (552)

A legidősebb generáció csak két adatot őrzött meg a 19-ből.

Az alaki tájszók vizsgálatakor 8 adatot már nem ismernek a nyelvhasználók, és minden esetben köznyelvi szóval helyettesítik. 9-et használ más köznyelvi szavakkal váltakozva, és csak kettőt őriztek meg változatlanul.

A második generáció (30–60 év közöttiek)

A negyedik és az ötödik adatközlő egy házaspár, a férfi 60, a nő 59 éves, a férfi magtárosként dolgozott, és egész életükben a faluban éltek. A hatodik adatközlő is nő, 39 éves és érettségizett. Mindkét nő bolti eladóként dolgozik a faluban. Mindannyian a faluban születtek.

Az adatok bemutatása:

1. Hangtan

1.1. Köznyelvi *e* – nyelvjárási *ě*

A következő adatokat vizsgáltam:

keménce (237): *kēmēnce* ~ *kēmēnce* ~ *kemēnce*

mėkkel (422): *mėkkel* ~ *mėkkel* ~ *mėkkel*

tėpėrtőü (432): *tėpėrtőü*

lėkvár (405): *lekvár*

mėnyasszony (471): *mėnyasszony*

szēmőldök (490): *szömőldök* ~ *szömőldök* ~ *szēmőldök*

A vizsgált szavak mutatják a nyelvjárási *ě* hang meglétét ennél a generációs csoportnál is, de már nem olyan nagy arányban, mint az előző generációnál, és adatok is hiányoznak a 4. és 5. adatközlőknél. A további atlaszbeli adatok (általam végzett) vizsgálata is ingadozást mutat (*fėlszėggyük* (311): *főlszeggyük* ~ *főlszeggyük* ~ *fėlszėggyük*, *szėplőüs*(535): *szėplős* ~ *szepłős*). Ennél a csoportnál is megvizsgáltam az atlaszban nem található szavakat (*verēm* ~ *verēm* ~ *verēm*, *mėgveti* ~ *mėgveti* ~ *mėgveti*), és megerősítem a korábbi megállapításomat, hogy a második generáció minden tagjának nyelvhasználatában jelen van az *ě*, de már megfigyelhető bizonyos köznyelvi hatás (*lekvár*, *szepłős*), illetve más, labiális megoldás az illabiális *e* helyén (*szömőldök*).

1.2. Az *ó*, *ő*, *é* hangok záródó diftongusos realizációja

A vizsgált szavak a következők:

ó = *óul* (302): *oul* ~ *oul* ~ *malacól*

ó, *é* = *ajtóufėil* (204): *ajtófėil* ~ *ajtófėil* ~ *ajtófėilfa*

ó = *pokró^uc* (219): *pokróc ~ pokróc ~ pokró^uc*
é = *kúdgéim* (299): *géim ~ géim ~ géim*
é = *éipít* (193): *éipít rá ~ éipít rá ~ éipít*
é = *kéitnyelűkéis, kéitnyelűkéis, kéitnyelűkéis* (271): *kéitnyelűkés ~ kéitnyelűkés*
é = *kisszëik, kisszëik, kis'szëik* (210): *kisszëik ~ kisszëik ~ kisszëik*
é = *széin* (231): *széin ~ széin ~ széin*
é, ó = *széivonó^u* (242): *széinvonó ~ széinvonó*
é = *éillesztőü, éillesztőü, éillesztő* (418): *éillesztő ~ éillesztő ~ éillesztő*
é = *téirgyepël, téirdël* (593): *téirgyepël ~ téirgyepël ~ letérdel*
ő = *kakasülőü* (198): *kakasülő ~ kakasülő*
ő = *csőü* (235): *kájhacső ~ kájhacső ~ kájhacső*
ő = *éillesztőü* (418): *éillesztő ~ éillesztő ~ éillesztő*
ő = *szëplős* (535): *szëplős ~ szëplős ~ szëplős*

A vizsgált adatok itt is azt mutatják, mint az előző generációnál, hogy fele-fele arányban használja a 30 és 60 év közötti korosztály az *ó*, *ő*, *é* monoftongusok, és azok diftongusos realizációit. Áttekintve a gyűjtött adatokat, e generáció adatközlőinél már jóval kevesebb adatot tudtam összehasonlítani, és az atlaszban nem szereplő adatoknál (a korábbival össze nem hasonlítható adatoknál) is a köznyelviesedő tendencia mutatkozik (*vakaródzik, halánték, agyvelő, lépcső*).

1.3. Az *e* fonéma egyéb realizációi: *ɛ ~ ɛ*

A három adatközlő adatait vizsgálva összesen négyet (*gerenda véső kémény élesztő*) találtam. A hatodik adatközlő egyáltalán nem használja ezeket a realizációkat, így a 30 és 60 év közötti korosztálynál nem relevánsak ezek a hangok.

1.4. Az *l, r, j* nyújtó hatása

A negyedik és ötödik adatközlőnél 4–4 szóban találtam megnyúlt félhosszú vagy hosszú hangot (*gyútós, kórpa, fótos, bõrvirágos*). A 6. adatközlőnél kilencet (*hûrka, sõr, kicsavárja, kòrca, földosztás, földműves, fótos, szemöldök, bõrvirágos*), és ebből kettő ejtése megegyezik a korábbiakéval (*fótos, bõrvirágos*). Ezeknél a szavaknál is megfigyelhető az *l, r* és *j* eltűnése

a megnyúlt magánhangzó mögül (*gyújtós ~ gyútós, foltos ~ fótos*), de már nem olyan nagy arányban, mint a korábbi generációnál.

1.5. Köznyelvi *é* – nyelvjárási *í*

A korábbi csoportnál is kevés számú adatot találtam a köznyelvi *é* és nyelvjárási *í* megfelelésre. Ebben a csoportban csak a negyedik és az ötödik adatközlő használja egy-egy alkalommal (*megfehéredik*).

1.6. Köznyelvi *u, ü* – nyelvjárási *ú, ű*

Az előző vizsgálatban is ennél a két szónál (*bajúsz, zsúgori*) volt egyezés. Ezt a negyedik és az ötödik adatközlőnél találtam, akik 60 és 59 évesek. A fiatalabb adatközlő nyelvében nem figyelhető meg az *ú, ű* hangok használata.

1.7. Köznyelvi *ly* – nyelvjárási *j*

Ennél a generációnál is a nyelvjárási változat az erős, egyetlen esetben sem mutatkozik a köznyelvi *ly*. A 4. és az 5. adatközlőknél gyűjtött adatok: *váju, vájog, ráspoj, paráskájha, csempekájha, berakot kájha, kájhacső, aszáj, sejp*. A 6. adatközlő adatai: *súj, vájog, kájha, kájhacső, pocsoja, aszáj, dereje, sujkoló, pója, vőféj, mosojog, sejpít*.

1.8. Köznyelvi *l* – nyelvjárási *j*

A második korcsoportnál sem domináns ennek a nyelvjárási változónak a hatása, amit ez a két adat is mutat a negyedik, ötödik és hatodik adatközlőktől: *padfejjáró, ejjeddzés*.

1.9. Köznyelvi *t* – nyelvjárási *ť*

Egyetlen adat: *félteťős szín*, a negyedik adatközlőtől.

1.10. Mássalhangzó nyúlása magánhangzóközi helyzetben (gemináció)

A hatodik adatközlőnél egy szóban (*kézellő*) találtam mássalhangzónyúlást.

2. Alaktan

2.1. Köznyelvi *-ul/-ül* – nyelvjárási *-úl/-űl*

Ismét csak egy-egy adat az adatközlőktől (*kivirúl, köpűl*, ill. *kiderűl*), tehát ez csupán szórványos előfordulás.

3. Szókincs

3.1. Valódi tájszók

Nem használják:

firhang 'függöny' (212), helyette *függöny*

vánkos, vánkus 'párna' (216), helyette *párna*

előte 'kemence ajtaja' (238), helyette *tévő, lemezajtó*

früstök, fröstök 'reggeli' (389), helyette *reggeli*

lel 'talál' (566), helyette *talál*

gyovonik 'gyón' (594), helyette *gyón*

bogjos 'kócos' (536), helyette *kócos*

pocsoja, pocsogó 'tócsa' (599), helyette *tócsa, tocsogó*

laska 'metélttészta' (411), helyette *cérnametélt*

angyalbögyörő 'nudli, burgonyametélt' (412), helyette *nudli*

keszkenő 'fejkendő' (447), helyette *kendő*

lajbi 'mellény' (457), helyette *mellény*

csupasz 'meztelen' (528), helyette *mesztelen*

pocskol 'lubickol' (485), helyette *pancsol*

ragyás 'himlőhelyes' (532), helyette *fótos, pöttyös*

buckó 'pufók' (534), helyette *pufók, kalácsképű, kövér*

büfli 'pufók' (534), helyette *pufók, kalácsképű, kövér*

horokfa 'ollófa' (háztető része)(196), helyette *ollófa*

lóca 'pad' (211), helyette *pad*

csupor 'bögre' (251), helyette *bögre*

kőttes 'fánk' (409), helyette *fánk*

mici, micisapka 'ellenzős sapka' (458), helyette *siltes sapka, béjzból sapka*

koma 'keresztapa' (481), helyette *sógor*
komaasszony 'keresztanya' (481), helyette *sógornő*
ágyom 'sógornőm' (480), helyette *sógornőm*
herőce 'csöröge, forgácsfánk' (409), helyette *csöröge*

Ennél a korcsoportnál 26 olyan valódi tájszót találtam, amit már nem használnak. Ebből csak 5 esetben helyettesítik nem köznyelvi formával.

Használják, de mást is használnak:

vakaró 'kenyértészta maradéka' (415) ~ *kiscipó, kovász*
vaskos, köpcös 'zömök' (530) ~ *zömök, tömzsi*
törpisz, turpisz 'písz' (538) ~ *türpisz, písz*
sparhet 'takaréktűzhely' (234) ~ *vaskonyha, paráskájha*
sut 'kemence melletti rész a falnál' (239) ~ *kuckó*
sinkózik 'csúszkál' (1157) ~ *csúszkál*

Mindössze 6 adat őrződött meg a régiségből, amit megosztva használnak az adatközlők köznyelvi és más nyelvjárási formákkal. A korábbi generáció még 15 ilyen szót őrzött meg.

Ezt használják, nem változott:

kétnyelűkés 'vonókés' (270)
sámli 'zsámoly' (209)
tepertő 'töpörtyű' (432)
fukar, zsugori 'fösvény' (531)
akol, akój 'ól előtti kifutó' (303)
ciha 'párnatok' (217)
pille 'kenyérvég' (416)
lagzi 'lakodalom' (472)

Egyel több valódi tájszó, összesen 8 maradt teljesen változatlan használatú az előző korosztályhoz képest.

40 valódi tájszóból már 26-ot nem használnak. 6 olyan szó van, amit köznyelvivel váltva, és 8 szót őriztek meg teljesen.

3.2. Jelentésbeli tájszók

Nem használják:

zeng 'mennydörög' (609), helyette *dörög, mennydörög*

hadak úttya 'tejút' (613), helyette *tejút*

országút 'tejút' (613), helyette *tejút*

bádog 'bögre' (251), helyette *csupor, bögre, findzsa*

locsoló 'kanna' (260), helyette *kanna*

nyak 'inggallér' (441), helyette *gallér*

aj 'szoknya' (446), helyette *szoknya*

huzakodik 'nyújtózkodik' (546), helyette *nyújtózkodik, nyútózkodik*

vakszem 'halánték' (488), helyette *halánték*

szemvilág 'pupilla' (1161), helyette *pupilla, fókuszpont*

pápaszem 'szemüveg' (494), helyette *szemüveg*

süvőt 'fütyül' (554), helyette *fütyül*

csikófog 'tejfog' (495), helyette *tejfog*

pad 'padlás' (199), helyette *padlás*

paprikás 'pörkölt' (400), helyette *pörkölt*

széke 'sárgája' (tojásé) (413), helyette *sárgája*

csík 'metélttészta' (410), helyette *metélttészta*

néném 'nővérem' (464), helyette *nővérem*

A vizsgált jelentésbeli tájszók közül 18-at már nem használnak. Az előző generációnál ez még csak 13 szó volt. Egy adatot helyettesítenek más nyelvjárási szóval, a többit köznyelvivel.

Használják, de mást is használnak:

tőke 'favágótuskó' (272) ~ *tuskó*

fehér, fakó 'sápadt' (533) ~ *sápadt*

Ez a két adat van, amit használnak az adatközlők, de köznyelvi szóval váltva.

Ezt használják, nem változott:

ostor 'kútostor, kútsudár' (300)

Egyetlen egy forma, amit változatlanul őriz ez a generáció.

Az összesen vizsgált 21 jelentésbeli tájszóból 18 már nem él ennek a korosztálynak a nyelvében. Kettő más köznyelvi szóval felváltva, egyet pedig változatlanul használnak.

3.3. Alaki tájszók

Nem használják:

kana 'kanál' (255), helyette *kanál*

befősz 'befőtt' (404), helyette *befőtt*

vászony 'vászon' (440), helyette *szövet*

tanál 'talál' (566), helyette *talál*

hortyog 'horkol' (545), helyette *horkol*

mosojít 'mosolyog' (550), helyette *mosojog, kuncog, vigyorít*

könyű 'könny' (492), helyette *köny, könny*

majter 'malter' (194), helyette *habarcs*

széivonó, széivanó 'szénvonó' (242), helyette *szénvonó*

abát szalonna 'abált szalonna' (431), helyette *abált szalonna*

csizma 'csizma' (449), helyette *csizma*

rofka 'rokka' (577), helyette *rokka*.

12 alaki tájszót találtam a vizsgált adatok között, ami már nem őrződött meg ennek a korosztálynak beszédében. Két esetben helyettesítik más nyelvjárási szóval, a többi alkalommal köznyelvi formát használnak.

Használják, de mást is használnak:

kalincs 'kilincs' (205) ~ *kilincs*

vőfény 'vőfély' (960) ~ *vőféj*

térgyepel 'térdepel' (593) ~ *térdepel*

kandzsi 'kancsal' (537) ~ *kancsal*

tokája 'toka' (1160) ~ *toka*

tüszköl 'tüsszent' (552) ~ *tüsszent*

6 alaki tájszó ami megmaradt változatlan formában is, de köznyelvi változattal is helyettesítik.

Ezt használják, nem változott:

danol 'dalol' (555)

Akárcsak a jelentésbeli tájszóknál, itt is egyetlen adatot használnak az adatközlők teljesen változatlan formában.

A harmadik generáció (30 éven aluliak)

A hetedik adatközlő nő, 27 éves és érettségizett. A nyolcadik és a kilencedik adatközlők tanulók, a 17 éves egy közeli gimnáziumba, a 12 éves a helyi általános iskolába jár. Mindannyian a falu lakói, és itt is születtek.

Az adatok bemutatása:

1. Hangtan

1.1. Köznyelvi *e* – nyelvjárási *ě*

Általam vizsgált adatok:

keměnce (237): *keměnce* ~ *keměnce* ~ *kēměnce*

měkkel (422): *měkkel*

těpěrtőü (432): *tepertő* ~ *tepertő* ~ *těpertő*

lěkvár (405): *lekvár* ~ *lekvár* ~ *lěkvár*

měnyasszony (471): *měnyasszony* ~ *menyasszony* ~ *měnyasszony*

szěmődök (490): *szěmődök* ~ *szemöldik* ~ *szěmődök*

A vártnál kevésbé jelenik meg a köznyelvi hatás, és ez is elsősorban a hetedik és a nyolcadik adatközlőknél (városban járt/jár középiskolába). A kilencedik adatközlő még nem hagyta el a falut huzamosabb ideig. Ezzel magyarázható, hogy az ő nyelvhasználatában fokozottan van jelen az idősök nyelvhasználatára szinte teljesen jellemző zárt *ě* hangok. Megfigyelhető, hogy a nyelvjárási alaprétegbe tartozó *ě* esetében is megkezdí behatolását a köznyelvi változat, de fontos megjegyezni, hogy minden olyan helyen, ahol a nyelvközösség idősebb rétege használja az *ě*-t, ott a fiatalabb korosztály is különbséget tesz nyelvhasználatában a két *e*-féle hang között.

1.2. Az *ó*, *ő*, *é* hangok záródó diftongusos realizációja

A vizsgált szavak:

ó = *óul* (302): *ól* ~ *ól* ~ *ól*

ó = *túróu*, *túrou* (395): *túró* ~ *túró* ~ *túró*

ó = *koustolóu* (436): *kóstoló* ~ *kóstoló* ~ *kaóstoló*

é = *kerítés* (296): *léckerítés* ~ *kerítés* ~ *kerítés*

é = *épít* (193): *építkezik* ~ *épít* ~ *épít*

é = *szén* (231): *szén* ~ *szén* ~ *szén*

é = *élesztőü*, *élesztőü*, *élesztő* (418): *élesztő* ~ *élesztő*

ő = *veősőü*, *vésőü* (268): *véső* ~ *véső* ~ *véső*

ő = *csőü* (235): *vascső* ~ *kéménycső*

ő = *élesztőü* (418): *élesztő* ~ *élesztő*

ő = *tépértőü*, *tépértőü*, *tépértőü*, *tépértőü* (432): *tepertő* ~ *tepertő* ~ *tepertő*

ő = *széplős* (535): *széplős* ~ *szeplős* ~ *széplős*

Egyetlen szóban (*kaósztoló*) van diftongus a most vizsgált adatok között, a kilencedik, egyben legfiatalabb adatközlőnél. Megvizsgáltam az összes gyűjtött szót ennél a csoportnál, és ez az egy szó, melyben kettőshangzó van, sem a hetedik, sem a nyolcadik közlők adatai között diftongust nem találtam.

1.3. Az *e* fonéma egyéb realizációi: *ɛ* ~ *ɛ*

A harmadik generáció nyelvhasználatában is gyenge a *ɛ*, *ɛ* hangok megléte, és egyedül a kilencedik adatközlő használja ezeket a hangokat néhány esetben (*kerítés*, *épít*, *cérnaészta*, *cérnaészta*, *kötény*).

1.4. Az *l*, *r*, *j* nyújtó hatása

A legfiatalabb korosztály nyelvhasználatában is fellelhető az *l*, *r* és *j* hangok nyújtó hatása. Mindannyian használják ezeket a nyelvjárási változókat. A következő szavakban találtam ilyen hangokat az hetedik adatközlőnél (*csőröge*, *kòrca*, *földönfutó*, *földosztás*, *fóltos*), a nyolcadik (*töltöt káposzta*, *csőröge*), és a kilencedik adatközlőnél (*kórpa*, *sőr*). Itt már nem tűnik el az *l*, *r* és *j* hang a nyújtás után, ami köznyelviesedő tendenciát mutat.

1.5. Köznyelvi *é* – nyelvjárás *í*

Száz százalékos az *é*: mindegyik adatközlőnél ez fordul elő.

1.6. Köznyelvi *u, ü* – nyelvjárási *ú, ű*

Egy helyen fordul elő *u* helyett *ú* a hetedik adatközlőnél (*lehúnyta*).

1.7. Köznyelvi *ly* – nyelvjárási *j*

Ahogy már az előző generációknál is száz százalékos volt a nyelvjárási *j* előfordulása a köznyelvi *ly* helyén, ez a korosztály nyelvhasználata sem produkált egyetlen kivételt sem. A hetedik (*súj, vájog, ráspoj, zsámoj, pocsoja, dereje, pója, vőfėj, mosojog*), a nyolcadik (*súj, vájog, gásztűszhej, pocsoja, korcsójázik, dereje, pója, vőfėj*) és kilencedik adatközlő is (*vájog, méjjedés, kájha, pocsoja*) minden esetben *j*-t használ az *ly* helyén.

1.8. Köznyelvi *l* – nyelvjárási *j*

Ilyen nyelvi változatot csak a hetedik (*padlásfőjjáró, patfőjjáró, hátujja 'ülep', ejjeddzés, elvásójja*) és a kilencedik adatközlő (*fejjáró, ejjeddzés*) használt. A nyolcadik adatközlő minden esetben a köznyelvi változóval él.

1.9. Köznyelvi *t* – nyelvjárási *t*

Sem a hetedik, sem a nyolcadik adatközlő nem használta ezt a postalveoláris zárhangot. Meglepő viszont, hogy a kilencedik adatközlő (egyben a legfiatalabb az összes megkérdezett közül) nyelvjárásában nagy arányban fellelhető ez a hang (*kerítés, cseréptartó, tetőtartó, terítő tő tőcsa, sütőlapát, tőró rántotta tepertő töltöt káposzta pirítás befőtt cérnatésza dohánytartó kötény tokája*). Ő az egyetlen az adatközlők közül, aki szisztematikusan él ezzel a nyelvi változattal. Sőt, elszórtan postalveoláris *d* hangot is használ (*gerenda, dörzsöl, padlás*). Felmerül a kérdés, hogy az eddig megvizsgált adatközlők nyelvében miért nem találtam ilyen magas arányban ezt a hangot, még a legidősebbek nyelvében sem. Csak egyetlen adat van (*félteős szín*) a negyedik adatközlőtől. A Nyelvatlasz is csak néhány adatot hozott. Ez további vizsgálatokat tesz szükségessé, annak megállapítására, miért csak a legfiatalabb nyelvhasználó él ezzel a nyelvjárási hanggal.

1.10. Mássalhangzó nyúlása magánhangzóközi helyzetben (gemináció)

A vizsgált három adatközlőnél csak egyetlen adat található mássalhangzó nyúlásra a kilencedik adatközlőtől (*méjjedés*).

2. Alaktan

2.1. Köznyelvi *-ul/-ül* – nyelvjárási *-úl/-űl*

Egy-egy adat van a hetedik (*kiderűlt*) és a nyolcadik adatközlőtől (*kiderűl*).

3. Szókincs

3.1. Valódi tájszók

Nem használják:

firhang 'függöny' (212), helyette *függöny*
vánkos, vánkus 'párna' (216), helyette *párna*
előte 'kemence ajtaja' (238), helyette *kemence ajtó*
früstök, fröstök 'reggeli' (389), helyette *reggeli*
lel 'talál' (566), helyette *talál, megtalál*
gyovonik 'gyón' (594), helyette *gyón*
bogjos 'kócos' (536), helyette *kócos*
laska 'metéltészta' (411), helyette *cérnametélt, metélt, cérnatészta*
angyalbögyörő 'nudli, burgonyametélt' (412), helyette *nudli*
keszkenő 'fejkendő' (447), helyette *kendő*
lajbi 'mellény' (457), helyette *mellény*
csupasz 'meztelen' (528), helyette *mesztelen*
ragyás 'himlőhelyes' (532), helyette *fótos, pöttyös, heges*
buckó 'pufók' (534), helyette *pufók, kövér, duci*
büfli 'pufók' (534), helyette *pufók, kövér, duci*
horokfa 'ollófa' (háztető része) (196), helyette *cseréptartó, tetőtartó, szaru*
lóca 'pad' (211), helyette *pad*
csupor 'bögge' (251), helyette *bögge*

kőttes 'fánk' (409), helyette *fánk*
mici, *micisapka* 'ellenzős sapka' (458), helyette *siltes sapka*, *béjzből sapka*
koma 'keresztapa' (481), helyette *sógor*
komaasszony 'keresztanya' (481), helyette *sógornő*
ágyom 'sógornőm' (480), helyette *sógornőm*
herőce 'csöröge, forgácsfánk' (409), helyette *csöröge*
vakaró 'kenyértészta maradéka' (415)
vaskos, *köpcös* 'zömök' (530), helyette *zömök*, *duci*, *tömzsi*
sparhet 'takaréktűzhely' (234), helyette *kájha*
sinkózik 'csúszkál' (1157), helyette *csúszkál*
kényelűkés 'vonókés' (270), helyette *gyaluló*
ciha 'párnatok' (217), helyette *párnahuzat*
pille 'kenyérvég' (416), helyett *domó*, *csücsök*, *kenyér sarka*, *kenyér vég*

A vizsgált 40 valódi tájszóból 31-et már nem használ ez a generáció. Majdnem minden esetben köznyelvi változattal helyettesítik ezeket a szavakat. A *vakaró* szót egyikőjük sem ismerte.

Használják, de mást is használnak:

törpisz, *turpisz* 'píze' (538) ~ *türpisz*, *pisze*, *malacorr*, *turcsi*
pocsoja, *pocsogó* 'tócsa' (599) ~ *tócsa*
pockol 'lubickol' (485) ~ *pancsol*
sámli 'zsámoly' (209) ~ *zsámoj*, *kisszék*, *félszék*
fukar, *zsugori* 'fösvény' (531) ~ *fösvény*, *kabzsi*
lagzi 'lakodalom' (472) ~ *lakodalom*

6 nyelvjárási szót használnak megosztva más nyelvjárási, illetve köznyelvi szavakkal.

Ezt használják, nem változott:

tepertő 'töpörtyű' (432)
akol, *akoj* 'ól előtti kifutó' (303)
sut 'kemence melletti rész a falnál' (239)

A vizsgált 40 szóból csak 3 marad fent archaikus formában a szóhasználatukban.

3.2. Jelentésbeli tájszók

Nem használják:

zeng 'mennydörög' (609), helyette *dörög*, *mennydörög*
hadak úttya 'tejút' (613), helyette *tejút*
országút 'tejút' (613), helyette *tejút*
bádog 'bögre' (251), helyette *bögre*
locsoló 'kanna' (260), helyette *kanna*
nyak 'inggallér' (441), helyette *gallér*
aj 'szoknya' (446), helyette *szoknya*
huzakodik 'nyújtózkodik' (546), helyette *nyújtózkodik*, *nyútóckodik*
vakszem 'halánték' (488), helyette *halánték*
szemvilág 'pupilla' (1161), helyette *pupilla*
pápaszem 'szemüveg' (494), helyette *szemüveg*
süvőt 'fütyül' (554), helyette *fütyül*
csikófog 'tejfog' (495), helyette *tejfog*
pad 'padlás' (199), helyette *padlás*
paprikás 'pörkölt' (400), helyette *pörkölt*
széke 'sárgája' (tojásé) (413), helyette *sárgája*
csík 'metéltészta' (410), helyette *cérnametélt*, *metélt*, *cérnatészta*
néném 'növérem' (464), helyette *növérem*
ostor 'kútostor, kútsudár' (300), helyette *kötél*, *vödörtartó*

Használják, de mást is használnak: –

Ezt használják, nem változott:

tőke 'favágótuskó' (272) ~ *tuskó*
fehér, fakó 'sápadt' (533)

Összesen 2 jelentésbeli tájszó őrződött meg a fiatalok nyelvében, a többi 19-et már nem használják, és minden esetben köznyelvi szóval helyettesítik.

3.3. Alaki tájszók

Nem használják:

kana 'kanál' (255), helyette *kanál*

befősz 'befőtt' (404), helyette *befőtt*

vászony 'vászon' (440), helyette *vászonanyag*

tanál 'talál' (566), helyette *talál*

hortyog 'horkol' (545), helyette *horkol*

mosojít 'mosolyog' (550), helyette *mosojog, kuncog, vigyorog*

könyű 'könny' (492), helyette *köny*

majter 'malter' (194), helyette *malter*

széivonó, széivanó 'szénvonó' (242), helyette *kis vaslapát, lapát-féle*

csizma 'csizma' (449), helyette *csizma*

rofka 'rokka' (577)

danol 'dalol' (555), helyette *énekel, dalol, dalolászik, mulat*

Használják, de mást is használnak:

kalincs 'kilincs' (205) ~ *kilincs*

vőfény 'vőfély' (960) ~ *vőféj*

térgyepel 'térdepel' (593) ~ *térdepel*

kandzsi 'kancsal' (537) ~ *kancsal*

tokája 'toka' (1160) ~ *toka*

tüszköl 'tüszent' (552) ~ *tüszent*

abát szalonna 'abált szalonna' (431) ~ *abált szalonna*

Ezt használják, nem változott: –

A 19 alaki tájszóból 7-et ismernek, használnak, felváltva köznyelvi szavakkal. A többi tájszót minden esetben köznyelvi változattal helyettesítik. A *rofka/rokka* szót egyikőjük sem ismerte.

A vizsgált 80 valódi, jelentéstani, illetve alaki tájszóból 62-t már nem ismer a legfiatalabb generáció. 13 olyan szót találtam, amit váltakozva használnak más nyelvjárási vagy köznyelvi formával. És mindösszesen 5 őrződött meg teljesen az ő nyelvhasználatukban.

A vizsgálat értékelése

1. Hangtan

1.1. Köznyelvi *e* – nyelvjárási *ě*

Az *ě* hang a nyelvjárási alaprétegbe tartozik. Ez a hangtani variáns azonban a legfiatalabb generációnál kezdi átadni a helyét a köznyelvi változatnak. Erre utalnak nemcsak az *e*-k, hanem az átalakulást jelentő hangtani változatok (*ɛ̃*, *ɛ̂*) is.

1.2. Az *ó*, *ő*, *é* hangok záródó diftongusos realizációja

E hangok diftongusai is a nyelvjárási alaphangok rétegébe tartozik. Változási tendencia figyelhető meg. Míg az első és a második generáció fele-fele arányban használja a köznyelviekkel, illetve a köznyelvihez közelítő nyelvjárási hangokkal, addig a legfiatalabb generáció nyelvhasználatában már egyáltalán nem lelhető fel a diftongusok használata. A változási tendencia során a nyelvjárás *e* hangjai eltűnőben vannak.

1.3. Az *e* fonéma egyéb realizációi: *ɛ̃* ~ *ɛ̂*

Az idősebb generációnál a diftongusok helyén állnak ezek a magasabban és alacsonyabban képzett *e* hangok (*ɛ̃*, *ɛ̂*), illetve a diftongusokkal váltakozva használják. Használatuk csökkenő tendenciát mutat a fiatalabb korosztály felé haladva. A hatodik, a hetedik és a nyolcadik adatközlők egyáltalán nem használják ezeket a hangokat. Meglepő viszont, hogy a legfiatalabb adatközlő, aki 12 éves használja ezeket a hangokat. Ő még nem hagyta el a falut huzamosabb ideig. Az idősebb generáció nyelvi hatása érződik rajta. Előre jósolható, hogy a faluból való elkerüléssel ő is a köznyelvi hang használatára fog áttérni. Ez a hang azonban nem fog addig eltűnni, míg a közösség nyelvhasználatában élnek a diftongusok és a zárt *ě*, mert ez az átvezető kapocs a köznyelviesedés felé.

1.4. Az *l, r, j* nyújtó hatása

A változás iránya itt is a köznyelv felé mutat. Az első két generációnál több esetben a nyújtás hatására eltűnnek ezek a mássalhangzók a megnyúlt hang mögül. A legfiatalabb korcsoportnál már minden esetben megmarad az *l, r, j* a megnyújtott magánhangzó mögött.

1.5. Köznyelvi *é* – nyelvjárás *í*

JUHÁSZ DEZSŐ (2003c: 288) ezt a régiót erősen *í*-zőnek írja le. Ebben a faluban azonban nem releváns ez a nyelvjárasi változó. Már a Nyelvatlasz-generációnál sem találtam egyetlen adatot sem, és az én adatközlőimnél is csak kettő esetben. Száz százalékos a köznyelvi *é* használata.

1.6. Köznyelvi *u, ü* – nyelvjárasi *ú, ű*

Szórványosan fordul elő egy-egy szóban. Három adatközlőnél (2., 4. és 5.) két-két adat (*zsúgori, bajúsz*), és mindannyian ugyanazon szavakban használják. Így feltételezhető, hogy nem tendenciaszerű ezeknek a hangoknak a használata, csak bizonyos szavakhoz köthetők. A két legfiatalabb adatközlő nyelvjárásában nem található meg ez a változó.

1.7. Köznyelvi *ly* – nyelvjárasi *j*

Mind a Nyelvatlasz adatközlőinél, mind a saját adatközlőimnél száz százalékos a nyelvjárasi *j* használata. Ez az archaikus alak még nagyon sokáig fog élni a nyelvhasználók körében. Ez az egyetlen hang a vizsgáltak közül, amelyet nem fenyeget a kihalás veszélye.

1.8. Köznyelvi *l* – nyelvjárasi *j*

Mivel ez a terület erősen *j*-ző, így néhány szóban még a köznyelvi *l*-lel szemben is *j* áll. A nyolcadik adatközlő kivételével szórványosan minden adatközlő nyelvhasználatában előfordul egy-két adat.

1.9. Köznyelvi *t* – nyelvjárási *t̥*

Ez a vizsgálat hozta a legmeglepőbb eredményt. Az összes megkérdezett közül csak a legfiatalabb adatközlő nyelvhasználatára jellemző ez a hang. Az őt megelőző generációk (az itt megkérdezettek) nyelvében már nem él ez a hang. Egyetlen adat található a negyedik adatközlőtől, aki feltételezhetően elvétve használhatja a mindennapi beszédében. További vizsgálatokra hívja fel a figyelmet ez a megfigyelés. Érdeemes lenne az általános iskolások körében vizsgálni, illetve azok nagyszüleivel beszélgetni. A „miért” megválaszolásához azonban már mélyrehatóbb vizsgálatok szükségesek KISS JENŐ szavait idézve (2003d: 243).

1.10. Mássalhangzó nyúlása magánhangzóközi helyzetben

Szórványos a megléte. Összesen 3 adat a második, a hatodik és a kilencedik adatközlőktől. A Nyelvatlasz is csekély számú adatot hoz erre a változatra.

2. Alaktan

2.1. Köznyelvi *-ul/-ül* – nyelvjárási *-úl/-űl*

Mivel gyűjtésem a kérdőív szóföldrajzi részét célozta meg, így alaktani megfigyeléseket tenni nem nagyon van módom. Az általam vizsgált szóanyagból erre az egyetlen alaktani jelenségre kitérnék, ami jellemző ezen a nyelvjárási területen. A 9. adatközlő kivételével mindenki nyelvhasználatában szórványosan előfordul, még az atlasz-generáció is használtában is csak szórványosan.

3. Szókincs

3.1. Valódi tájszók

Az összesen vizsgált 80 szó felét a valódi tájszók alkotják. Ezeknek a szavaknak az ismerete az idősebb generációtól a fiatalabbak felé haladva csökken. A legidősebbek 18 szót nem használnak, a második generáció már 26-ot, és a legfiatalabbak 31-et. Ez tetemes mennyiség a 40 szóhoz képest. Megosztva más nyelvjárási szókkal 15-öt használ az első, már csak 6–6-ot a második és a harmadik generáció. A változás iránya a köznyelv felé mutat, az archaikus szavak kipusztulása előre jelezhető. A 60 év felettek 7 olyan szót őriztek meg, amit

változatlan formában használnak, és semmivel sem helyettesítik, a második korosztály 8-at, és a legfiatalabbak csekély 3-at. Összességében megfigyelhető a vizsgált valódi tájszavak erős visszaszorulása. Ez magyarázható azzal, hogy a fiatalabb adatközlők már nem ismerik a régi világ szavait, kifejezéseit (a házépítés és szerszámok, a ház részei, a bútorzat, a kenyér és sütése, a disznó levágása, a kender feldolgozása stb.). Sok esetben magyarázatra, átértelmezésre szorult egy-egy szó megértése. Legtöbb esetben (a házépítés, a kender feldolgozása), már a kérdések is problémát okoztak. Ahogy kihal egy-egy szakma, kihalnak vele együtt annak a szakmának a szavai is. Valameddig még őrzi ezeket a szavakat a közösség, de csak addig, amíg tudja kötni egy-egy tárgyhoz, fogalomhoz.

3.2. Jelentésbeli tájszók

Hasonló visszaszoruló tendencia figyelhető meg a jelentésbeli tájszóknál is. Az összesen vizsgált 21 szóból már nem használ 13-at az első, 18-at a második és 19-et a harmadik generáció. A legfiatalabbak nyelvhasználatában szinte száz százalékos a kihalás, mert ebből a 21-ből csak kettős ismernek. Megosztva használ nyelvjárási és köznyelvi szót 5 alkalommal az első generáció, csak 2 alkalommal a második generáció. A 21 tájszóból 3-at őriztek meg teljesen az idősek és egyet 30 és 60 év közötti korosztály. Az itt vizsgált jelentésbeli tájszavakat veszélyezteti leginkább a kipusztulás veszélye. Visszaszorulásuk azzal magyarázható, hogy ezek a szavak alakjukban megegyeznek más köznyelvi szavakkal, és ez sok esetben zavaró lehet a más, köznyelvet beszélők számára.

3.3. Alaki tájszók

19 szót vizsgáltam meg, ebből 8-at már nem használ az első, 12–12-t a második és a harmadik csoport. Mindhárom generáció őrzi még olyan változatokat, amelyeket más, általában köznyelvi változóval helyettesít. És összesen 3 szót őrzött meg az első és második generáció. A tájnyelvi szókincs visszaszorulása az alaki tájszók esetében is erőteljes, habár ezt a réteget érinti legkevésbé a változás. A változások leginkább hangtani- és alaktani változásokkal vannak összefüggésben. Amíg él a közösség nyelvhasználatában egy-egy hangtani, alaktani jelenség, addig az alaki tájszókat a kipusztulás veszélye nem fenyegeti.

Összefoglalás

A nyelvjárási változás a nyelv egészét érintő változássor része. Érinti a nyelvjárási rendszer egészét is, de különböző erősséggel zajlik az egyes nyelvi szinteken. A tapasztalatok szerint a labilisabb részrendszerek (szókészlet, hangzókészlet) látványosabban változnak, míg a grammatikai változások lassúbbak. A változás folyamatában főként a köznyelv hat a nyelvjárásra. Esetenként azonban a nyelvjárás is hathat a köznyelvre (HEGEDŰS 2005:135).

A dolgozatomban én is kimutattam ezeket a változásokat, mind a hangtan, mind a szókincs vizsgálat tekintetében. A legerősebben köznyelvi hatást a következő hangok esetében figyeltem meg: a nyelvjárási posztalveoláris *t̥* helyett köznyelvi *t*, a nyelvjárási *-ül/-űl* képző helyett köznyelvi *-ul/-ül*, a nyelvjárási *ú, ű* hang helyett köznyelvi *u, ü*, a nyelvjárási *j* helyett a köznyelvi *l*, illetve magánhangzóközi helyzetben nem nyúlik meg a mássalhangzó. Ezek a nyelvjárási hangok már csak szórványosan fordulnak elő a nyelvhasználók beszédében. Kevésbé érintettek a változásban a köznyelvi *e* hang nyelvjárási realizációi: *ě, ě, e*, illetőleg a diftongusok. E változásban elsősorban a fiatal generáció nyelvhasználata érintett. Egy esetben figyeltem meg az archaikus állapot teljes változatlanságát: a nyelvjárási *j* használata a köznyelvi *ly*-jel szemben. És ez az egyetlen eset, amikor egy nyelvjárási hang hat a köznyelvre. Az egész régió (nemcsak a falvak) erősen *j*-ző (JUHÁSZ 2003c: 288), ami megmagyarázza ennek a hangnak a száz százalékos archaikusságát. A szókincs vizsgálata is a változás eredményét hozta, mind a valódi, a jelentéstani és az alaki tájszók esetében. A köznyelv hatása itt is nagymértékben befolyásolja egy-egy fogalom eltűnését, de ezek elavulását elősegíti még maguk a tárgyak, fogalmak eltűnése. Az új nemzedék a kihulló tájszót új formával helyettesíti (nem minden esetben köznyelvivel), s ez esetenként új tájszóvá is válhat.

Szubjektív megállapítások a falu nyelvjárásának változásáról: a vizsgált anyag lehetőséget adott bizonyos nyelvi változásokhoz köthető prognózisokhoz. Ezeket nem tartom mindent felülíró érvényűnek. Az itt megjelent változásvizsgálat eredményei csak jelzésértékűek. Vannak adatok és eredmények, amelyekből objektív következtetéseket vonhatunk le, de több esetben csak a jövő felé ún. mutatóként szolgálnak. Bizonyos, hogy egyes nyelvi jelenségek idővel eltűnnek, de ennek az időtartamát megjósolni nem lehet. Biztosat talán egy ötven-hatvan év elteltével mondhatunk, de lehet, hogy még akkor sem. A nyelvi változásokat pontosan kiszámítani nem tudjuk, csak megjósolhatjuk bizonyos előismeretek és számítások alapján, mint ahogy magát az embert ért, illetve az ő környezetében beálló változásokat sem.

Irodalom

- BAKÓ ELEMÉR (1942): Nemzedékenkénti eltérések a *ll*, *rr*, *jj* nyújtó hatásában. In: *Magyar Nyelv* 38: 345–348.
- BALOG LAJOS (1974): A tájszó fogalma. In: *Nyelvtudományi Értekezések* 83: 70–74.
- BALOGH LAJOS (1975): Adatok a magyar nyelvjárások atlaszának kutatópontjairól és címanyagáról. In: *A Magyar nyelvjárások atlaszának elméleti–módszertani kérdései*. Szerk. DEME LÁSZLÓ–IMRE SAMU. Budapest, 263–345.
- BALOGH LAJOS (1978): Nyelvjárás kutatás és szociolingvisztika. In: *Magyar Nyelv* 74: 44–55.
- BALOGH LAJOS (1998): A magyar nyelvjárások osztályozása. In: *III. Dialektológiai szimpozion*. Szerk. SZABÓ GÉZA–MOLNÁR ZOLTÁN. Szombathely, 94–101.
- BALOGH LAJOS (2003): A nyelvjárás anyaggyűjtés. In: *Magyar dialektológia*. Szerk. KISS JENŐ. Budapest, 157–174.
- BÁRCZI GÉZA (1956): Nyelvjárás és nyelv. In: *Magyar Nyelv* 52: 393–401.
- BÁRCZI GÉZA (1967a): A mássalhangzók története. In: *A magyar nyelv története*. Szerk. BÁRCZI GÉZA–BENKŐ LORÁND–BERRÁR JOLÁN. Budapest, 111–143.
- BÁRCZI GÉZA (1967b): A magánhangzók története. In: *A magyar nyelv története*. Szerk. BÁRCZI GÉZA–BENKŐ LORÁND–BERRÁR JOLÁN. Budapest, 143–180.
- BÁRCZI GÉZA (1975): A magyar nyelv atlaszkutatás története. In: *A magyar nyelvjárások atlaszának elméleti–módszertani kérdései*. Szerk. DEME LÁSZLÓ–IMRE SAMU. Budapest, 13–49.
- BÁRCZI GÉZA (1980): Nyelvjárás és nyelv. In: *A magyar nyelv múltja és jelene*. Budapest, 225–237.
- BÁRCZI GÉZA (1980): Régi magyar nyelvjárások. In: *A magyar nyelv múltja és jelene*. Budapest, 298–367.
- BENKŐ LORÁND (1957): *Magyar nyelvjárástörténet*. Budapest.
- BENKŐ LORÁND (1975): A Magyar nyelvjárások atlaszának hangjelölési rendszere és gyakorlata. In: *A Magyar nyelvjárások atlaszának elméleti–módszertani kérdései*. Szerk. DEME LÁSZLÓ–IMRE SAMU. Budapest, 123–165.
- BOKOR JÓZSEF (1984): A nyelvjárás tudat és a nyelvi viselkedés kérdéséhez. In: *Magyar Nyelv* 8: 339–344.
- BOKOR JÓZSEF (1985): A szókészlet archaizmusok és neologizmusok kérdéséhez nyugat-dunántúli tájszóanyag alapján. In: *Magyar Nyelvőr* 109: 185 – 190.

- CSÍKÁNY ANDREA (2006): Az ismételt nyelvjárási szógyűjtések mai nehézségeiről. In: *Magyar Nyelvjárások* 46: 113–116.
- CSŰRY BÁLINT (1912): A nyelvjárás–kutatás módszertanához. *Magyar Nyelv* 8: 421–427.
- CSŰRY BÁLINT (1936): *A népnyelvi búvárlat módszere*. Budapest.
- DEME LÁSZLÓ (1953a): A magyar nyelvjárás hangjainak jelölése. In: *Magyar Nyelvjárások*. 2: 18–37.
- DEME LÁSZLÓ (1953b): A magyar nyelvjárások néhány kérdése. In: *Nyelvtudományi Értekezések* 3.
- DEME LÁSZLÓ (1964): Gondolatok nyelvatlasz-ellenőrzés közben. In: *Nyelvtudományi Értekezések* 40: 66–72.
- DEME LÁSZLÓ (1956): *Nyelvatlaszunk funkciója és további problémái*. Budapest.
- DEME LÁSZLÓ (1975): A magyar nyelvjárások atlaszának kérdőívei. In: *A Magyar nyelvjárások atlaszának elméleti–módszertani kérdései*. Szerk. DEME LÁSZLÓ–IMRE SAMU. Budapest, 67–121.
- ÉKSZ = *Magyar értelmező kézi szótár* (2003). Főszerk. PUSZTAI FERENC. Budapest.
- FODOR KATALIN (2003): A nyelvjárási hangtani jelenségek. In: *Magyar dialektológia*. Szerk. KISS JENŐ. Budapest, 325–350.
- FÜVESSY ANIKÓ–VADÁSZ ISTVÁN: Nagyiván. In: *Száz magyar falu könyvesháza*. Szerk. BALÁZS PÉTER–BALSAY ISTVÁN–BUZA PÉTER–KOSÁRY DOMOKOS. Budapest.
- HEGEDŰS ATTILA (1998a): A szóismeret változása a ceglédi nyelvjárásban. In: *Emlékkönyv Abaffy Erzsébet 70. születésnapjára*. Szerk. HAJDÚ PÉTER–KESZLER BORBÁLA. Budapest, 78–80.
- HEGEDŰS ATTILA (1998b): Kutatási beszámoló egy nyelvatlasz–előtanulmányról. In: *III. Dialektológiai szimpozion*. Szerk. SZABÓ GÉZA–MOLNÁR ZOLTÁN. Szombathely, 139–143.
- HEGEDŰS ATTILA (2003a): A nyelvjárási alaktani jelenségek. In: *Magyar dialektológia*. Szerk. Kiss Jenő. Budapest, 350–361.
- HEGEDŰS ATTILA (2003b): A nyelvjárási szókészlet és vizsgálata. In: *Magyar Dialektológia*. Szerk. KISS JENŐ. Budapest, 375–408.
- HEGEDŰS ATTILA (2005): *A változó nyelvjárás*. Piliscsaba.
- H. TÓTH TIBOR (1991): Kiskunfélegyháza nyelvjárásának összehasonlító és változásvizsgálata. In: *Magyar csoportnyelvi dolgozatok* 47. Szerk. HAJDÚ MIHÁLY. Budapest.
- IMRE SAMU (1971): *A mai magyar nyelvjárások rendszere*. Budapest.
- IMRE SAMU (1972): Megfigyelések a magyar nyelvjárások változásáról. In: *Általános Nyelvészeti Tanulmányok* 8: 92.

- IMRE SAMU (1987): *Nyelvjárási szókészletünk néhány szerkezeti kérdése a magyar nyelvatlasz anyaga alapján.* (Akadémiai székfoglaló.) Budapest.
- JUHÁSZ DEZSŐ (2003a): A nyelvföldrajz. In: *Magyar dialektológia.* Szerk. KISS JENŐ. Budapest, 94–110.
- JUHÁSZ DEZSŐ (2003b): A nyelvföldrajz magyar eredményeiből. In: *Magyar dialektológia.* Szerk. KISS JENŐ. Budapest, 111–129.
- JUHÁSZ DEZSŐ (2003c): A magyar nyelvjárások területi egységei. A Tisza–Körös-vidéki régió. In: *Magyar Dialektológia.* Szerk. KISS JENŐ. Budapest, 288–291.
- KÁLMÁN BÉLA (1955): A hangjelölés. In: *A magyar nyelvatlasz munkamódszere.* Szerk. BÁRCZI GÉZA. Budapest, 93–112.
- KÁLMÁN BÉLA (1971): *Nyelvjárásaink.* Budapest.
- KISS JENŐ (1972): A magyar nyelvjárások pusztulásáról. In: *Magyar Nyelv* 68: 479–482.
- KISS JENŐ (1982): *A rábaközi mihályi nyelvjárásának hang- és alaktana.* Budapest, 13–35, 155–167.
- KISS JENŐ (1995): *Társadalom és nyelvhasználat.* Budapest.
- KISS JENŐ (1999): A dialektológia kettős feladata és a nyelvföldrajz. In: *Magyar Nyelv* 95: 418–425.
- KISS JENŐ (2003a): A nyelvjárások és a köznyelv. In: *Magyar Dialektológia.* Szerk. KISS JENŐ. Budapest, 42–46.
- KISS JENŐ (2003b): A dialektológia és feladatkörei. A mai magyar dialektológia fő kutatási területei. In: *Magyar dialektológia.* Szerk. KISS JENŐ. Budapest, 66–68.
- KISS JENŐ (2003c): A nyelvjárásleírás módszertani kérdései. In: *Magyar dialektológia.* Szerk. KISS JENŐ. Budapest, 82–91.
- KISS JENŐ (2003d): A regionális nyelvhasználati és nyelvi változások. In: *Magyar dialektológia.* Szerk. KISS JENŐ. Budapest, 243 – 255.
- LABOV, WILLIAM (2002): A társadalmi folyamatok tükröződése nyelvi szerkezetekben. In: *Szociolingvisztikai szöveggyűjtemény.* Szerk. A. JÁSZÓ ANNA–BÓDI ZOLTÁN. Budapest, 11–18.
- LŐRINCZE LAJOS (1975): Az anyaggyűjtés módszere. In: *A Magyar nyelvjárások atlaszának elméleti–módszertani kérdései.* Szerk. DEME LÁSZLÓ–IMRE SAMU. Budapest, 167–203.
- MNYA = *A magyar nyelvjárások atlasza. I–VI* (1968 – 1977). Szerk. DEME LÁSZLÓ–IMRE SAMU. Budapest.
- MNYAELM = *A magyar nyelvjárások atlaszának elméleti–módszertani kérdései* (1975). Szerk. DEME LÁSZLÓ–IMRE SAMU. Budapest.
- MNyAEIők = *A magyar nyelvatlasz előkészítése* (1944). Szerk. BÁRCZI GÉZA. Budapest.

- MNYAKÉRDŐÍV = *A magyar nyelvátlasz kérdőíve. Második rész* (1950). Szerk. LŐRINCZE LAJOS. Budapest.
- MNYAMUNK = *A magyar nyelvátlasz munkamódszere* (1955). Szerk.: BÁRCZI GÉZA
- MNYBIBL = *Magyar nyelvjárási bibliográfia 1817–1949* (1951). Szerk. BENKŐ LORÁND–LŐRINCZE LAJOS. Budapest, 89.
- MUTMNYA = *Mutató a magyar nyelvjárások atlasza I–VI. kötetéhez* (1980). Szerk. BALOGH LAJOS–DEME LÁSZLÓ–IMRE SAMU. Budapest.
- Magyar dialektológia* (2001). Szerk. KISS JENŐ. Budapest.
- Nagyiván (1998). In: *Magyarország megyei kézikönyvei 10.* Szerk. KASZA SÁNDOR–BACSA TIBOR–BUNOVÁCS DEZSŐ. Ceba kiadó, 512–515.
- NYIRKOS ISTVÁN (1982): Irodalmi nyelv – köznyelv – népnyelv. In: *Magyar Nyelvjárások 24:* 19–30.
- PÓCZOS RITA (2005): Hegedűs Attila, A változó nyelvjárás. In: *Magyar Nyelvjárások 43:* 141–146.
- TÓTH PÉTER (2007): Változásvizsgálat „A magyar nyelvjárások atlaszának”-nak kárpátaljai kutatópontjain. In: *Magyar Nyelvjárások 44:* 105–112.
- ÚMTSZ = *Új magyar tájszótár I–IV* (1979–2002). Főszerk. B. LŐRINCZY ÉVA. Budapest.
- VÉGH JÓZSEF (1947): Részletek a Hajdúságból. In: *Mutatvány a magyar nyelvátlasz próbagyűjtéséből.* Szerk. BÁRCZI GÉZA. Budapest, VII.
- VÉGH JÓZSEF (1972): Magyar nyelvjárási magnetofon-felvételeink elemzése. In: *Magyar Nyelv 68:* 95–102, 231–242.
- ZILAHY LAJOS (1989): A társadalmi változások tükröződése a nyelvjárási szóhasználatban. In: *Magyar Nyelvőr 113:* 468–481.

A magánhangzók és a mássalhangzók jelzéseinek magyarázata

Magánhangzók

e, ë: magasabb nyelvállás

e, é: alacsonyabb nyelvállás

ö, ü: illabiális ajakműködés

è, ë: labiális ajakműködés

o, e: ultrarövid

o, e: rövid

ò, è: félhosszú

ó, é: hosszú

ei, üö, ou: egyenlő időtartamú diftongusok

óu, öü, uó, üő: nem egyenlő időtartamú diftongusok

Mássalhangzók

t, d: hátrább képzett

k^h, p^h: aspirált

A mellékletekben használt jelölések magyarázata

(F) a térkép anyagát hangtani céllal gyűjtötték

(M) a térkép anyagát alaktani céllal gyűjtötték

(L) a térkép anyagát szóföldrajzi céllal gyűjtötték

() régies alak, archaizmus a kérdéses kutatóponton

[] újabb alak, neologizmus a kérdéses kutatóponton

< > ritkán használt alak

~ egyformán használt alak

R a tételhez tartozó *rajz* segítségével kérdez a tárgyra a kérdőív

M *rámutatással* kérdez a tételhez tartozó tárgyra a kérdőív

1. számú melléklet

Az atlasz II. kérdőfüzetének címszavai és kérdései, gyűjtőfüzetbeli sorrendjükben (1 – 340.)

1a. léckerítés (L): 296. ~¹

(Mi az, amivel az udvar az utca felé el van határolva, ha az lécből van?)

1b. deszkakerítés (L): 297 ~

(Mi az, amivel az udvar az utca felé el van határolva, ha az deszkából van?)

2. ferde: –

(Milyen a karó, ha nem egyenesen áll? Ceruzával mutatjuk.)

3. élősövény: –

(Hogyan hívják az akác stb. bokorból ültetett élő kerítést?)

4. nyírágseprű: –

(Mi az, amivel az udvart sörpik?)

5. kútágas (L): 298. ~ R

6. kútgém (L): 299. ~ R

7. kútkölönc: – R

8. kútsudár (L): 300. kútoszor R

9. kútvödör: – R

10. kútkáva (L): 301. ~ R

11. kútrovás: –

(Hogy hívják a káva vízszintesen fekvő deszkáját, amire a vödört teszik?)

12. favágó tuskó (L): 272. ~

(Mi az, amin a fát vágják?)

13. disznóól

a. (fából épített) (L): 302. disznóól

b. (kőből épített): –

(Mi az, ahol a hízó disznót tartják?)

14. kifutó (L): 303. ~

¹ Az első szám a gyűjtött szó folyamatos sorszáma a kérdőívben. Utána következik a címszó abban a formában és alakban, ahogy a gyűjtés céljaira kinyomtatták, illetőleg használták. A zárójelben van jelölve, hogy milyen céllal gyűjtötték azt a szót. A kettőspont után található a nyomtatásban közreadott térképlap száma és címszava. Ha a régi és az új címszó megegyezik, akkor a térképlap száma után ~ jelet találunk. Ha azonban számottevőbb helyesírásbéli vagy egyéb eltérés mutatkozik köztük, ki van írva az új címszó is. A nyomtatásban közzé nem tett térképek esetében a kettőspont után – jel szerepel (MNYAELM 1975: 316, 325 – 329).

(Hogyan mondják az ól előtt levő kis elkerített helyet?)

15. padlásajtó: –

(Mi az a nyílás, amelyen az udvarról az istálló padlására hánnyják a takarmányt?)

16. szérú (L): 306. ~

(Hogyan mondják azt az agyagozott területet az udvar mögött, ahova az asztagot, kazlat rakják?)

17. fészter

a. (csak egy oldalról nyitott): –

b. (lábakon nyugvó tető): –

(Mi az az elől nyitott építmény, ahol szerszámot, kocsit, fát stb. tartanak?)

18. ágyás (L): 307. ~

(Hogyan mondják a veteményes kert barázdával elválasztott kisebb részeit?)

19. kiszedjük (L): 311. ~

(Tavasszal elültetjük a krumplit, ősszel, ha megérett...)

20. irtás (L): 308. ~

(Hogyan mondják a fák, bokrok kivágása útján keletkezett szántót vagy rétet?)

21. verem: –

(Mia az, amiben a krumplit télen a szabadban tartják?)

22. köménymag: – M

23. épít (L): 193. ~

(Ha valakinek van házhelye, és pénze, és szüksége van házra, mit csinál?)

24. vályog (L): 1156. ~

(Hogyan hívják az agyagból készült égetetlen téglát?)

25. malter (L): 194. ~

(Mi a neve a mész és homok keverékének, ami a köveket a falban összetapasztja?)

26. szelemen: – R

27. ollófa (L): 196. ~ R

28. koszorúgerenda (L): 197. ~ R

29. kakasülő (L): 198. ~ R

30. eresz: –

(Hogyan hívják a tetőnek kiálló szélét, ahova az ember eső esetén behúzódik?)

31. nagyfejsze (L): 265. ~ R

32. kislejsze (L): 266. ~ R

33. ácsfejsze: – R

34. bárd: – R

35. fúró (L): 267. ~ R

36. véső (L): 268. ~

(Mi az a vasszerszám, amivel az ács rovátkát, eresztéket készít?)

37. colostok (L): 269. ~

(Mi az a fából készült sárga összehajtható mérőeszköz, amelyet ácsok használnak?)

38. ráspoly: –

(Mi az a szerszám, amivel fát, vasat, reszelnek?)

39. vonókés (L): 270. ~ R

40. szálka (L): 273. ~

(Mi mehet az ember bőre vagy körme alá, ha megfogja a gerendát?)

41. súrol (L): 424. ~

(Mit csinál az, aki kefével a deszkapadlót felmossa?)

42. padlás (L): 199. házpadlás

(Mi van itt felettiünk? ... ha a mennyezet jelentésű szó a felelet, a következő kérdés: ... a között és a tető között?)

43. ajtófélfá (L): 204. ~ M

44. kilincs (L): 205. ~ M

45. retesz (tolózár): – R

46. (falba vájt) fülke (L): 208. fülke (falba vájt) M

(Hogyan mondják az ablakszerű bemélyedést a falban?)

47. függöny (L): 212. ~

(Mi az, amit ablakra, ajtóra tesznek, hogy be ne lássanak?)

48a. tornác (korláttal): –

(Mi a neve az oszlopos folyosónak a ház előtt?)

48b. tornác (korlát nélkül): –

49. lépcső: –

(Mi az, amin lemennek a pincébe?)

50a. elsőház (L): 206. elsőszoba

(Ha a konyha mindkét oldalán van egy-egy helyiség, hogyan különböztetjük meg?)

50b. hátsóház (L): 207. hátsószoba

51. számoly (L): 209. ~ R

52. kisszék (L): 210. ~ R

53. pad (L): 211. ~ R

54. szalmazsák (L): 213. ~

(Mi az, amin az ágyban fekszünk, szalmával van kitömve?)

55. dunyha (L):214. ~

(Mi az a tollal-bélelt ágynemű, amivel takaródnak?)

56. dunyahuzat (L): 215. ~

(Mi az, amit a dunyhára ráhúznak, cserélni, mosni lehet?)

57. pokróc (L): 219. ~

(Mi az, amivel a lovat letakarják, a katonák is ezzel takaródnak?)

58. vánkos (L): 216. párna

(Mi az, amit az ágyban fej alá tesznek?)

59. párnatok (L): 217. ~

(Mi az, amibe a tollat teszik?)

60. megyeti (az ágyat) (L): 220. ~

(Mit csinál az asszony az ágygal, mielőtt le akarnak feküdni?)

61. priccs: –

(Hogyan mondják a fából készült heverőt?)

62. asztalterítő: –

(Mivel terítik le az asztalt vasárnap?)

63. takaréktűzhely (L): 234. ~

(Mi a vasból készült konyhai tűzhely neve?)

64. tűzhely: –

(Hogyan mondják ugyanezt, ha téglából van?)

65. bádogcső (L): 235. kályhacső

(Mi az a cső, amin keresztül a füst kimegy?)

66a. szén (L): 231. ~

66b. szenet (M): 232. ~

(Mit használnak városban fűtésre? Mi annak a neve?)

67. gyaluforgács (L): 274. ~

(Mikor gyalul az asztalos, mi az, ami a gyaluból kijön?)

68. aprófa: –

(Mi a vékonyra hasogatott szárazfa neve, amelyet begyűjtáshoz használnak?)

69a. piros fejű gyufa: – M

69b. gyufa (L): 230. ~ M

70. sír: –

(Mit csinál a tűz, ha vizes fa ég?)

71a. piszkafa (fából): –

(Mi az, amivel a tüzet felpiszkálják, hogy jobban égjen?)

71b. piszkafa (vasból) (L): 240. piszkavas

71c. csípővas (L): 241. ~

72. parázs (L): 233. ~

(Hogyan mondják, ha a fa vagy szén elégett, de még tüzes?)

73. kemence (L): 237. ~

(Miben sütik a kenyeret?)

74. tévő (L): 238. ~

(Mi a neve annak, amivel a kemence száját befedik?)

75. sut (L): 239. ~

(Mi a neve a saroknak a kemence vagy kályha mellett?)

76. szénvonó (L): 242. ~ R

77. pemet (L): 243. ~

(Mi az, amivel a kemencét sütéskor kitisztítják?)

78. istállólámpa: –

(Mivel világítanak az istállóban, ha nincs villany?)

79. lámpaüveg (L): 228. ~ R

80. petróleum (L): 229. ~

(Milyen folyadék ég a lámpában?)

81. vizenyős hely: –

(Mi az alacsony fekvésű rétek neve, ahol az ember lába besüpped?)

82. ér: –

(Mi a kis folyóvíz neve?)

83. pocsolya: –

(Mi az a kis állóvíz, ami nyáron esetleg ki is szárad, disznók fürödnek benne?)

84. tó (L): 598. ~

(Mi a nagyobb állóvíz neve?)

85. tócsa (L): 599. ~

(Hogyan hívják az eső után az utcán maradt vizet?)

86. befagy (L): 600. ~

(Mi történik télen a patakka?)

87. jég (L): 601. ~

(Mi lesz a patakon, ha befagy?)

88a. lék (L): 602. ~

88b. léket: –

(Mi a jégen vágott rés neve?)

89. csúszkál (L): 1157. ~

(Mit csinál a gyerek a jégen?)

90. kavics (L): 603. ~

(Hogyan hívják a vízmosta kis gömbölyű köveket?)

91a. homok (folyami): –

(Mi a folyóvíz alján, partján található finom szemcsés anyag, építkezésnél használják?)

91b. homok (szántóföldi): –

92. zúzmara (L): 604. ~

(Mi az a fehér réteg, ami télen ködben a fákra rakódik?)

93. dér (L): 605. ~

(Ha a harmat megfagy, mi lesz belőle?)

94. villámlik (L): 607. ~

(Mit mondanak, ha zivatarkor meg-megvilágosodik az ég?)

95. mennydörög (L): 608. ~

(Villámlás után mi történik, mit hallunk?)

96. szitál (L): 609. ~

(Hogy mondják, ha ködszerűen esik az eső?)

97. zuhog: –

(Mit mondanak, ha az eső igen sűrűn esik, mintha öntenék?)

98. kiderül (L): 610. ~

(Mit mondunk, ha zivatar után megint szép lesz az idő?)

99. szivárvány (L): 611. ~

(Mi az a sokszínű csík az égen, amit es után látunk?)

100. szárazság (L): 612. ~

(Mi van, ha egész nyáron nem esett az eső?)

101. tejút (L): 613. ~

(Mi az a nyári égen látható, széle fehér sáv, ami végighúzódik az égen?)

102. göncölszekér (L): 614. Göncölszekér

(Mi a hét csillagból álló csillagkép neve?)

103. korpa (L): 419. ~

(Mi az, ami őrlés utána a gabona héjából lesz?)

104. tepsi (L): 253. ~

(Mi az, amiben a rétest sütik?)

105. bádóg (L): 254. ~

(Mi az, amiből a tepsi készül?)

106. dagasztóteknő: –

(Mi az, amiben a kenyeret dagasztják, ha az fából van?)

107. élesztő (L): 418. ~

(Mi az, amit a kalácstészta tesziünk, hogy megkeljen?)

108. kovász: –

(Mi a vízben áztatott kenyértészta az előző sütésből?)

109. szakajtó (L): 246. ~

((Mi az, amibe a kiszaggatott kenyértésztát tesszük, szalmából van?)

110. megkel (L): 422. ~

(Mi történik a kenyérral a szakajtóban?)

111. sütőlapát (L): 245. ~

(Mivel rakjuk a kenyeret a kemencébe?)

112. lángos (L): 414. ~

(Hogyan hívják a kenyértésztából való lepényt, amit kenyérsütéskor csinálnak?)

113. vakarcs (L): 415. ~

(Mi az, amit az összevakart tésztából sütnék?)

114. (kenyeret) metsz (L): 423. vág (kenyeret)

(Ha valaki megéhezi, fogja a kést és egy darab kenyeret...)

115. szege (L): 416. ~

(Mi az a darab, amit a kenyér megszegésekor a kenyérből levágunk?)

116. gyürke (L): 417. forradás a kenyéren R

117. túró (L): 395. ~

(Mit csinálnak az aludttejből?)

118. savó (L): 396. ~

(Mi a túrózsákból kicsurgó sárgás-zöldes lé?)

119. köpül (L): 398. ~

(Mit csinál az ember, ha tejfölből vaját készít?)

120. író (L): 397. ~

(Mi az a lé, ami a vajkészítésnél visszamarad?)

121. pörköl (disznót) (L): 438. pörzsöl (disznót)

(Hogyan mondják azt, ha szalmával a disznóöléskor a disznó szőrét leégetik?)

122. böllér (L): 425. ~

(Ki az, aki a disznóöléskor házhoz jön, és a disznót felboncolja?)

123. máj (L): 426. ~

(Mi van a disznó belsejében?)

124. vese (L): 427. ~

125. epe (L): 428. ~

(Mi az a zöld keserű a májon, amit lemetszenek?)

126. hurka (L): 429. ~

(Hogyan hívják a disznónak a vérrel, kásával töltött vastagbelét?)

127. abált szalonna (L): 431. ~

(Mi a főzött szalonna neve?)

128. töpörtyű (L): 432. ~

(Mi az, ami a kisütött szalonnából a zsír kinyomkodás után megmaradt?)

129. zsírosbödön (L): 248. ~

(Mi az a zománcos edény, amiben a zsírt tartják?)

130. avas (L): 437. ~

(Milyen a szalonna nyáron, amelyik már megsárgult?)

131. sonka (L): 433. ~

(Mi a disznó kikerekített hátsó combja, amelyet felfüstölnek?)

132. disznósajt (L): 434. ~

(Mi a neve a bőr és egyéb vagdalékkal töltött disznógyomornak?)

133. kocsonya (L): 435. ~

(Ha a disznó fülét, farkát megfőzik, és az megfagy, mi a neve?)

134. kóstoló (L): 436. ~

(Mi az, amit disznóöléskor sógornak, komának küldenek?)

135. leves (L): 399. ~

(Mi az a híg étel, amit ebédkor elsőnek eszünk?)

136a. cukor (L): 1014. ~

136b. cukrot (M): 1015. ~

(Mit tesznek a kávéba, hogy édes legyen? Mi az?)

137. tál (L): 249. ~

(Mi az, amiben a levest az asztalra teszik?)

138. tányér (L): 250. ~

(Mi az, amiből a levest eszik?)

139. kanál (L): 255. ~

(Mi az, amivel a levest eszik?)

140. lábas: –

(Mi az, amiben tejet forralnak?)

141a. bögre (zománcos) (L): 251. bögre

141b. bögre (cserép): –

(Mi az a kis füles edény, amiből tejet isznak?)

142. főzelék: –

(Mi a kevés lével főzött bab, krumpli, zöldborsó stb.?)

143. pörkölt (L): 400. ~

(A zsírban pirított, földarabolt, vöröshagymás, paprikás húsnak mi a neve?)

144. rántotta (L): 401. ~

(Hogyan mondják a zsírban sült habart tojást?)

145. töltött káposzta (L): 402. ~

(Mi a neve a káposztafőzeléknek, ha káposztalevélbe takart, darált és valamilyen kásával kevert hús van benne?)

146. pirítós kenyér (L): 403. pirított kenyér

(Hogyan hívják a zsírban vagy a tűzhely lapján pirított kenyérszeletet?)

147. befőtt (L): 404. ~

(Mi a télre cukros lében eltett gyümölcs neve?)

148. lekvár (L): 405. ~

(Hogyan mondják a péppé főzött gyümölcsöt, amelye télire is eltesznek?)

149. derelye (L): 406. ~

(Ha a tésztaalapra lekvárcsomócskákat teszünk, a lap egyik felét a másikra hajtjuk, sarkantyú formájú kerékkel elvagdaltjuk, kifőzzük, milyen ételt kapunk?)

150. palacsinta (L): 407. ~ R

(Mi az a tészta, amit ebben (palacsintasütő) sütnek?)

151. fánk (L): 408. ~

(Mi a bő zsírban sült kelt tészta, húshagyó keddi étel?)

152. csöröge, forgácsfánk (L): 409. ~

(Mi a bő zsírban zörgősre kisütött lapos, szalagforma, derelyevágóval elvagdalt tészta neve?)

153. sárgája (a tojásé) (L): 413. ~

(Mi van a tojás közepében?)

154. palozsna (L): 586. ~

(Hogyan hívják azt a rossz tojást, amelyet a tyúkfészekbe tesznek, hogy a tyúk odatojjék?)

155. metélt tészta (L): 410. ~

(Hogyan mondják a hosszú, vékony szálakra vágott tésztát, amelyet a levesbe tesznek?)

156. kockatészta (L): 411. ~

(Hogy mondják ugyanezt, ha kockára vágják?)

157. fanyelű bicska (L): 259. ~

- 158. angyalbögyörő (L): 412. krumplinúdli**
(*Hogyan mondják a sodort krumplisztészát?*)
- 159a. kanna (L): 260. ~ R**
(*Mi a konyhai víztartó edény neve?*)
- 159b. nyakasvödör: – R**
- 159c. vödör: – R**
- 160a. kancsó (L): 252. ~**
- 160b. kancsó (szűk nyakú): –**
(*Miben van a víz az asztalon?*)
- 161. sör: –**
(*Mi az az ital, amelyet kocsmában lehet kapni és habzik?*)
- 162. reggeli (L): 389. ~**
(*Hogyan mondják az első étkezést?*)
- 163. ebéd (L): 390. ~**
(*Mi az, amit délben eszünk?*)
- 164. vacsora (L): 393. ~**
(*Mi az, amit este eszünk?*)
- 165. uzsonna (L): 392. ~**
(*Mi az, amit ebéd és vacsora között eszünk?*)
- 166. dohányzacskó: –**
(*Mi az, amiben a pipás emberek a dohányt maguknál tartják?*)
- 167. pipázik (M): 886. ~**
(*Hogyan mondják azt, ha valaki a pipát szívja?*)
- 168. bagó (L): 589. ~**
(*Mi az, amit a pipából kikaparnak és némelyik ember rágja?*)
- 169. nyűvi (a kendent) (L): 571. ~**
(*Mit csinál az, aki tövestül kitépi a kendent?*)
- 170. kendentörő: – R**
- 171. tiloló (L): 572. ~ R**
- 172. gereben (L): 573. ~ R**
- 173. gerebenel (L): 574. gerebenez**
(*Mit csinál az, aki kifésüli a tilolt kendent?*)
- 174a. szálakender (L): 575. ~**
(*Hogyan mondják a legfinomabb, leghosszabb kenderszálat?*)
- 174b. szösz: –**

(Hogyan mondják a gyengébb minőségű, rövidebb kenderszálat?)

174c. kóc, csepű (L): 576. kóc

(Hogyan mondják a legrövidebb, csak zsáknak való kenderszálat?)

175. guzsaly: – R

176. kendercsomó (amit a guzsalyra kötnek): – R

177. rokka (L): 577. ~ R

178. orsó (L): 578. ~ R

179. áspa (L): 579. ~ R

180. gombolyító (L): 580. ~ R

181. sző (L): 583. ~

(Mit csinál a takács?)

182. szövőszék (L): 581. ~

(Mi az, amin a vásznak szövik?)

183. nyomkodó: –

(Mi az, amit a takács a szövőszéken lábbal nyomkod?)

184. vetélő (L): 582. ~ R

185. gyapjú (L): 439. ~

(Mit az, amit a birkáról lenyírnak?)

186. vászon (L): 440. ~

(Mi az, amit a fonálból szőnek?)

187. gyolcs: –

(Mit jelent, és hogyan mondják?)

188. dézsa: – R

189. dörzsöl: – M

190. sulyok (L): 264. ~

(Hogyan nevezik a mosófát, amivel a ruhát ütik?)

191. öblögeti (a ruhát) (L): 221. öblögeti

(Mosás után tiszta hideg vízben, mit csinálnak a ruhával?)

192. kicsavarja (a ruhát) (L): 222. kicsavarja

(Öblítés után, kitergetés előtt, mit csinál a mosóasszony a ruhával?)

193. mángorol (L): 223. ~

(Hogyan mondják azt, ha az asszony vasalás előtt vagy helyett a vásznat fára tekerve kisimítja?)

194. inggallér (L): 441. ~ M

195. kezelő (L): 442. ~ M

196. pendely (L): 443. ~

(A régi öregasszonyok mit viseltek testen az alsószoknya alatt?)

197. félkötény: – M

198. melles kötény (L): 445. ~

(Ha a kötényen kantár is van, hogyan mondják?)

199. rékli: –

(Az öregebb asszonyoknál, ha kétrészes a ruha, a felső részt hogyan nevezik?)

200. szoknya (L): 446. ~ M

201. fejkendő (L): 447. ~ M

202. kesztyű (L): 448. ~

(Mit húz az ember télen a kezére?)

203. csizma (L): 449. ~ R

204. bakancs (L): 450. ~ R

205. tutyi (L): 451. ~

(Hogyan mondják a posztóból vagy vászonból házilag készített lábbelit?)

206. kapca (L): 452. ~

(Mi az, amit a lábra csavarnak csizma vagy bakancs alá?)

207a. csizmanadrág: –

(Mit viselnek a férfiak a csizmához?)

207b. pantalló (L): 457. ~

(Mit viselnek bakancshoz?)

208. gatyá (L): 454. ~

(Mit viselnek a férfiak a nadrág alatt?)

209. gatyakorc (L): 455.~

(Hogyan mondják a gatyának azt a részét, amiben a madzag van?)

210. ülep (L): 456. ~

(Mi a gatyá fenekének a neve?)

211. kiskabát: – M

212. mellény (L): 457. ~

(Kiskabát alatt milyen ujjatlan ruhadarabot viselnek?)

213. kucsma: –

(Hogyan hívják a báránybőrből készült téli sapkát?)

214. ellenzős sapka (L): 458. ~ R

215a. kötött mellény (gombos): – M

215b. kötött mellény (bebújós) (L): 459. pulóver M

216. állapotos (L): 484. ~

(Hogyan hívják azt az asszonyt, aki gyereket vár?)

217. fiú (L): 467. ~

(Ha a baba megszületik, az vagy... vagy...)

218. leány: –

219. mostohaanya (L): 462. mostoha

(Ha az apa másodszor nőszik, az új feleség mije az első házasságból származott gyermeknek?)

220. nagyanya (L): 460. ~

(Hogyan szólítja meg a kisgyerek az apjának vagy anyjának az anyját?)

221. nagyapa (L): 461. ~

(Hogyan szólítja meg a kisgyerek az apjának vagy anyjának az apját?)

222. dédanya: –

(Hogyan szólítja meg a kisgyerek a nagyszülők anyját?)

223. dédapa: –

(Hogyan szólítja meg a kisgyerek a nagyszülők apját?)

224. ringatja (a bölcsőt) (L): 487. ~

(Ha a gyerek sír a bölcsőben, mit csinál az anyja?)

225. pólya: –

(Mi az, amibe a csecsemőt beteszik és becsavarják?)

226. fürösztli (M): 847. ~

(Mit csinál az anya, hogy a kisgyerek tiszta legyen?)

227. meztelen (L): 528. ~

(Milyen az, akin semmi ruha sincs?)

228. lubickol (L): 485. ~

(Mit csinál a kisgyerek a teknőben?)

229. ölbe veszi: – M

(Hogyan mondjuk azt, ha a kisgyereket ide veszem?)

230. szoptatja (M): 486. ~

(Ha a néhány hónapos kisgyerek éhes, mit csinál vele az anyja?)

231. paszita: –

(A keresztelés utáni evés-ivásnak mi a neve?)

232. keresztanya: –

(Hogyan szólítja a gyerek azt, aki keresztvíz alá tartotta?)

233. keresztapa: –

(Hogyan szólítja a gyerek a keresztanya férjét?)

- 234. koma (L): 481. ~**
(Hogyan szólítják a szülők a gyerek keresztapját?)
- 235. komaasszony (L): 482. ~**
(Hogyan szólítják a szülők a gyerek keresztanyját?)
- 236. húgom (L): 463. ~**
(Hogyan mondják a fiatalabb leánytestvért?)
- 237. néném (L): 464. ~**
(Hogyan mondják az idősebb leánytestvért?)
- 238. öcsém (L): 465. ~**
(Hogyan mondják a fiatalabb fiútestvért?)
- 239. bátyám (L): 466. ~**
(Hogyan mondják az idősebb fiútestvért?)
- 240. unokatestvér: –**
(Milyen rokonság a nagybácsi vagy nagynéni gyereke?)
- 241. bige (L): 585. ~**
(Hogyan mondják a két végén kihelyezett gömbölyű fadarabot, amivel a fiúk játszanak?)
- 242. serdülő fiú: –**
(Hogyan mondják a 14 – 16 éves fiút?)
- 243. serdülő leány: –**
(Hogyan mondják a 12 – 15 éves leányt?)
- 244. legény (L): 468. ~**
(Hogyan mondják a 20 év körüli nősülendő fiatalembert?)
- 245. eladó leány: –**
(Hogyan mondják a férjhez menendő leányt?)
- 246. bál, tánc (F): 590. bál**
(Mi a táncos mulatság neve?)
- 247. kézfogó (L): 469. eljegyzés**
(Hogy hívják azt, amikor a leány és legény gyűrűt cserél?)
- 248. vőlegény (L): 470. ~**
(Mi az a legény, aki már gyűrűt váltott?)
- 249. menyasszony (L): 471. ~**
(Mi az a leány, aki már gyűrűt váltott?)
- 250. lakodalom (L): 472. ~**
(Mi az esküvő utáni evés-ivás, táncnak a neve?)
- 251. jegyző (L): 595. ~**

(Ki a legfőbb tisztviselő a községházán?)

252. vőfély (F): 960. ~

(Ki az, aki a násznépet lakodalomba hívja?)

253. koszorúsleányok: –

(Kik a menyasszony leánybarátai, akik a templomba kísérik?)

254. násznép: 473. ~

(Hogyan mondják a lakodalmon résztvevőket?)

255a. kérő: –

(Ki az, aki kikéri a menyasszonyt?)

255b. kiadó: –

(Ki az, aki a menyasszonyt kiadja?)

255c. násznagy: –

(Kit neveznek násznagynak?)

256. hozomány: –

(Hogyan mondják azt a pénzt, amit a férjhez menő leánynak adnak?)

257. talál (L): 566. ~

(Ha valaki valamit keres és szerencséje van...)

258. apósom (L): 474. ~

(Hogyan mondják a házastárs apját?)

259. anyósom (L): 475. ~

(Hogyan mondják a házastárs anyját?)

260. apatárs (L): 476. ~

(Hogyan nevezik a menyecske apja vejének apját?)

261. anyatárs (L): 477. ~

(Hogyan nevezik a menyecske apja vejének anyját?)

262. feleségem (M): 478. ~

(Hogyan beszél a férfi a házastársáról?)

263. uram (M): 479. ~

(Hogyan nevezi az asszony a házastársát?)

264. sógorom: –

(Hogyan mondja a nénye férjét?)

265. sógornóm (L): 480. ~

(Hogyan mondja a bátyja feleségét?)

266. virrasztó (F): 1158. ~

(Hogyan nevezik azt, aki a halott mellett marad?)

267. ravatal: –

(Mi az, ahova a megmosdatott és felöltöztetett halottat teszik?)

268a. sírkereszt (a katolikusoknál) (L): 591. sírkereszt

(Hogyan mondják azt, amire a halott nevét, korát írják, és a sírdombra teszik?)

268b. fejfa (a protestánsoknál) (L): 592. fejfa

269. özvegy (L): 483. ~

(Hogyan mondják azt, akinek a házastársa meghalt?)

270. örököl: –

(Mit csinál az, akire a meghalt közeli rokonától valami vagyon marad?)

271. ügyvéd (L): 596. ~

(Kihez szoktak a pereskedők fordulni?)

272. proletárdiktatúra: –

(Mi volt 1919-ben?)

273. proletár: –

(Hogyan mondták azt, akinek sem háza, sem földje nem volt?)

274. demokrácia: –

(Milyen társadalmi forma van most?)

275. szocializmus: –

(Hogyan hívják a kommunizmus első fokát, melyben megszűnik a termelőeszközök magántulajdona? Milyen társadalmi forma van jelenleg a Szovjetunióban?)

276. földosztás: –

(Mi volt 1945-ben, mikor a nagybirtokosok földjét a szegényeknek adták?)

277. kommunista: –

(Hogyan mondják az ország vezető pártjának a tagját?)

278. paraszt: –

(Mit jelent a szó?)

279. kisparaszt: –

(Hogyan mondják a 4 – 5 holdas parasztot?)

280. kulák: –

(Hogyan mondták régebben a nagygazdát?)

281. reakció: –

(Hogyan nevezik azt, aki vissza akarja hozni a régi rendet?)

282. párthelyiség: –

(Hogyan nevezik azt a házat, vagy helyiséget, ahol a helyi MDP szervezet van?)

283. szeminárium: –

(Hogyan nevezik azt a tanfolyamot, ahol a párttagokat és a DÉFOSZ tagokat politikára tanítják?)

284. tagosítás: –

(Hogyan mondják azt, ha a szétaprózott birtokokat egyesítik?)

285. sekrestyés: –

(Hogyan mondják azt, aki a papot öltözteti és a templomot rendben tartja?)

286. térdel (L): 593. ~

(Mit csinál a katolikus ember a templomban, amikor csengetnek?)

287. gyónik (L): 594. ~

(Hogyan mondják azt, amikor a katolikus ember megvallja bűneit a templomban?)

288. processzió: –

(Hogyan nevezik a búcsúsok zászlós menetét?)

289. zömök (L): 530. ~

(Hogyan nevezik az alacsony, vállas, erős embert?)

290. csámpás: –

(Hogyan mondják azt, aki befelé rakja a lábát járás közben?)

291. fösvény (L): 531. ~

(Hogyan nevezik azt, akinek sok pénze van, de mindenre sajnálja?)

292. ásít: – M

(Hogyan mondják azt, amikor álmos az ember és a száját kitérli?)

293. szundikál: –

(Hogyan mondják, ha valaki alszik, de nem mélyen, csak éppen ledült pihenni?)

294. behunyja (a szemét) (L): 1159. ~ M

295. horkol (L): 545. ~ M

296. csipa (L): 491. ~

(Ha fölébred az ember, mi az, amit kitöröl a szeme sarkából?)

297. nyújtózkodik (L): 546. ~

(Reggel felkelés után mit csinál az ember?)

298. megmosdik (L): 547. megmosakodik

(Mit csinál az ember reggel felkelés után, hogy tiszta legyen?)

299a. mosdótál (fából): –

(Miben mosdik az ember?)

299b. mosdótál (fémből): –

300. törülköző: –

(Mi az, amivel mosdás után leszárítom a vizet az arcomról?)

301. anyajegy (L): 521. ~

(Hogyan mondják azt a foltot a gyerek testén, ami már születésekor is megvolt és azután sem múlik el?)

302. verejték (L): 526. veríték

(Ha az ember melegben dolgozik, mi üt ki a bőrére?)

303. izzad (L): 548. ~

(Hogyan mondják azt, amikor az embernek nagyon melege van és az arcán, hóna alatt egészen átnedvesedik?)

304. vakaródnak: –

(Ha viszket az ember teste, mit csinál?)

305. himlőhelyes (L): 532. ~

(Akinek himlője volt, milyen marad az arca?)

306. arc: – M

307. sápadt (L): 533. ~

(Aki mindig csak a szobában van, milyen az arca?)

308. pufók (L): 534. ~

(Hogyan mondják a kövér arcú, akinek kiduzzad a két orcája?)

309. fintorítja (az arcát): – M

(Hogyan mondják azt, ha valakinek nem tetszik az étel, amit az asztalra tesznek és így csinál...)

310. pattanás (L): 522. ~

(Hogyan mondják az ember bőrére a kisebb piros búbokat?)

311. szeplős (L): 535. ~

(Milyen az az ember, akinek az arcán sok apró sárga vagy barna pötty van?)

312. nevet (L): 549. ~

(Ha az ember jó viccet hall, mit csinál?)

313. mosolyog (L): 550. ~

(Hogyan mondják azt, ha valaki nem hangosan nevet, csak a száját húzza el?)

314. toka (L): 1160. ~ M

(Mi van a kövér ember álla alatt?)

315. bajusz: – M

316. halánték (L): 488. ~ M

317. agyvelő

a. (emberé): –

b. (disznóé): –

(Mi van a koponyában?)

318. hajfonat: –

(Hogyan mondják, ha a leányok hosszú haját egy vagy több ágba befonják?)

319. konty (L): 489. ~

(Mi az, amibe az asszonyok befont hajukat felcsavarják?)

320. kócos (L): 536. ~

(Ha valaki ritkán fésülködik, akkor milyen?)

321. kancsal (L): 537. ~ M

(Hogyan mondják azt, ha valakinek a szeme mindig keresztben áll?)

322. pupilla (L): 1161. ~

(Mi a neve a fekete kerek pontnak a szemgolyó közepén?)

323. könny (L): 492. ~

(Ha rí a gyerek, mi hull a szeméből?)

324. szemüveg (L): 494. ~

(Ha valakinek nem jó a szeme, mivel tud csak olvasni?)

325. pislog (L): 551. ~ M

(Hogyan mondják, ha valaki így csinál a szemével?)

326. árpa (L): 493. ~

(Hogyan mondják, ha az ember szemhéján kis hosszúkás piros duzzadás keletkezik?)

327. szemöldök (L): 490. ~ M

328. fülcimpa: – M

329. borvirágos: –

(Ha valaki szereti az italt és piros, duzzadt lesz az orra tőle, az olyan orrot hogyan nevezik?)

330. pisze (L): 538. ~

(Hogyan mondják a kis, tömpe gyerekorrot? Mutatva, az ujjammal feltolom az orrom hegyét.)

331. tüsszent (L): 552. tüsszög M

332. dadog (L): 553. ~

(Hogyan mondják azt, ha v-v-v-valaki így b-b-b-beszél, m-m-m-mint én most?)

333. selyp (L): 539. ~

(Milyen az a gyerek, aki azt, hogy megharap a kutya, így mondja: Methajap a tutya?)

334. fecseg: –

(Mit csinál az, aki folyton sokat beszél?)

335. füttyül (L): 554. ~ M

336. dalol (L): 555. ~

(Ha jókedvű az ember, mit csinál a kocsmában?)

337. tejfog (L): 495. ~

(Hogyan hívják a gyerek első fogait?)

338. íny (L): 496. ~ M

(Mi a száj belsejének az a része, amiben a fogak vannak?)

339. elvásik (a foga): –

(Ha valaki nagyon savanyú almát eszik, mi történik a fogával?)

340. csikorgatja (a fogát): – M

2. számú melléklet

A nyelvátlasz M15 kutatópont (Nagyiván) adatai a II. kérdőfüzet sorrendjében (1 – 340.)

- 1a. léckerítés (L): *kerítés, kerítés²*
- 1b. deszkakerítés (L): *dézkakerítés, deszkakerítés*
2. ferde: –
3. élösövény: –
4. nyírágseprű: –
5. kútágas (L): *ágas, kútágas*
6. kútgém: *gém, kúdgém*
7. kútkölönc: –
8. kútsudár/kútoszor (L): *kútoszor, uszor, kútoszor, < kútoszor >*
9. kútvödör: –
10. kútkáva (L): *kútrovás, < kútrovás >*
11. kútrovás: –
12. favágó tuskó (L): *tőke*
13. disznóól
- a. (fából épített) (L): *qol, óul, disznóól, (hidás)*
- b. (kőből épített): –
14. kifutó (L): *akoj*
15. padlásajtó: –
16. szérű (L): *szérű*
17. fészter
- a. (csak egy oldalról nyitott): –
- b. (lábakon nyugvó tető): –
18. ágyás (L): *ágy*
19. kiszedjük (L): *félássuk, félszégyük*
20. irtás (L): *irtás*
21. verem: –

² Az első szám a gyűjtött szó folyamatos sorszáma a kérdőívben. Utána következik a címszó abban a formában és alakban, ahogy a gyűjtés céljaira kinyomtatták, illetőleg használták. Egyes szavaknál a / jel után a nyomtatásban kiadott térképlap címszava szerepel, ha az eltér a kérdőívben szereplő címszótól. A kettőspont után az M15-ös kutatópont adatai következnek kurzívval szedve.

22. köménymag: –
23. épít (L): *éipít, épít*
24. vályog (L): *vájog*
25. malter (L): *majtër, < cëmënt >*
26. szelemen: –
27. ollófa (L): *horokfa*
28. koszorúgerenda (L): *sárgërënda*
29. kakasülő (L): *kakasülőü*
30. eresz: –
31. nagyfejsze (L): *natyfejsze, fejsze*
32. kisfejsze (L): *kisfejsze*
33. ácsfejsze: –
34. bárd: –
35. fúró (L): *fúraó, fúró*
36. véső (L): *veësőü, véisőü*
37. colostok (L): *colostok*
38. ráspoly: –
39. vonókés (L): *këitnyelükëis, këitnyelükë's, këitnyelükë's*
40. szálka (L): *szilánk*
41. súrol (L): *súrol*
42. padlás/házpadlás (L): *pad*
43. ajtófélfá (L): *ajtóufél*
44. kilincs (L): *kalincs*
45. retesz (tolózár): –
46. (falba vájt) fülke (L): *vakablak*
47. függöny (L): *firhang*
- 48a. tornác (korláttal): –
- 48b. tornác (korlát nélkül): –
49. lépcső: –
- 50a. elsőház/elsőszoza (L): *kilsőüház, külseüház, natyház, <elsőüház>*
- 50b. hátsóház/hátsószoza (L): *belsőüház, belsőüház, kisház, <hátrusóuház>*
51. zsámoly (L): *sámli*
52. kisszék (L): *kisszëik, kisszë'k, kis'szëik*
53. pad (L): *laóca*
54. szalmazsák (L): *szalmazsák*

55. **dunya** (L): *dunna*
56. **dunyahuzat** (L): *dunnahaj*, < haj >
57. **pokróc** (L): *pokróuc*
58. **vánkos/párna** (L): *főaj*, *vánkus*, *vánkos*, *párna*, < fejbánkus >
59. **párnatok** (L): *ciha*, < párnaciha >
60. **megveti (az ágyat)** (L): *elágyal*
61. **priccs**: –
62. **asztalterítő**: –
63. **takaréktűzhely** (L): *vaskonyha*, [*sparhët*], [*sparhët*]
64. **tűzhely**: –
65. **bádogsó/ kályhacsó** (L): *csőü*, *cselő*, *cső*
- 66a. **szén** (L): *széin*, *szén*
- 66b. **szenet** (M): *szenet*
67. **gyaluforgács** (L): *forgács*
68. **aprófa**: –
- 69a. **piros fejű gyufa**: –
- 69b. **gyufa** (L): *gyufa*
70. **sír**: –
- 71a. **piszkafa (fából)**: –
- 71b. **piszkafa (vasból)/piszkavas** (L): *tűszpiszkálóvas*, *piszkavas*
- 71c. **csípővas** (L): *tűszédeő*, < fog^aó >
72. **parázs** (L): *parástűz*, *parázs*, < széin >
73. **kemence** (L): *keměnce*
74. **tévő** (L): *téivőü*, < előüte >
75. **sut** (L): *sut*, *sut*
76. **szénvonó** (L): *széivanó*, *széivonóu*
77. **pemet**: –
78. **istállólámpa**: –
79. **lámpaüveg** (L): *lámpaiüveg*
80. **petróleum** (L): *pëtról*, *petlóreom*
81. **vizenyős hely**: –
82. **ér**: –
83. **pocsolya**: –
84. **tó** (L): *taó*
85. **tócsa** (L): *pocsog^aó*, *pocsoja*

86. befagy (L): *befagy*
87. jég (L): *j^eég*
- 88a. lék (L): *l^eék*
- 88b. léket: –
89. csúszkál (L): *sinkózik, sinkódzik*
90. kavics (L): *kavics*
- 91a. homok (folyami): –
- 91b. homok (szántóföldi): –
92. zúzmara (L): *zúz*
93. dér (L): *d^eér*
94. villámlik (L): *villámlik*
95. mennydörög (L): *z^ëng*
96. szítál (L): *cs^ëp^ër^ëég*
97. zuhog: –
98. kiderül (L): *kitisztul, kiderül*
99. szivárvány (L): *szivárvány*
100. szárasság (L): *szárasság*
101. tejút (L): *hadak úttya, tejút, < országút >*
102. göncölszekér/Göncölszekér (L): *gönölszeker, göncölszekéi^r*
103. korpa (L): *kòrpa*
104. tepsi (L): *tepsi*
105. bádog (L): *pl^äë, bádog*
106. dagasztóteknő: –
107. élesztő (L): *éi^llesztőü, é^llesztőü, é^llesztő*
108. kovász: –
109. szakajtó (L): *szakajtò, szakajtó, kosár*
110. megkel (L): *m^ëkkal, < m^ëkkal >*
111. sütőlapát (L): *sü^ltől^ápát, sü^ltől^ápát*
112. lángos (L): *l^ángos, lángos*
113. vakarcs (L): *vakar^o, vakaró^u, vakaró, vakaró, [kiccipó^u]*
114. (kenyeret) metsz/vág (kenyeret) (L): *vág, <szeg>, <szel>*
115. szege (L): *pille, p^lille*
116. gyürke/forradás a kenyéren (L): *domou, domó^u*
117. túró (L): *túrou, túraqo, túró^u, < túró >*
118. savó (L): *sav^aó*

119. köpül (L): *köpül*
120. író (L): *ír^aó*
121. pörköl (disznót)/pörzsöl (disznót) (L): *p^éřzsěl*
122. böllér (L): *pintér*
123. máj (L): *máj*
124. vese (L): *vese*
125. epe (L): *epe*
126. hurka (L): *hurka*
127. abált szalonna (L): *abát szalonna*
128. tőpörtyű (L): *tép^éřtőő, tēp^éřtőü, tēp^éřtőü, tēp^éřt őü*
129. zsírosbödön (L): *bödön, zsírosbödöny, zsírosbödön, (fakupa)*
130. avas (L): *avas, < aβas >*
131. sonka (L): *sonka*
132. disznósajt (L): *sajt*
133. kocsonya (L): *kocsonya*
134. kóstoló (L): *ka^ostol^ou, k^oustol^ou, k^oustol^o, k^ou^ustol^o*
135. leves (L): *leves, leβes*
- 136a. cukor (L): *cúkor, cukor*
- 136b. cukrot (M): *cúkort, cukrot*
137. tál (L): *tál*
138. tányér (L): *tány^éř, tányér, t^éány^éř*
139. kanál (L): *kana, k^ánál*
140. lábas: –
- 141a. bögre (zománcos) (L): *bádog, csupor, bögre*
- 141b. bögre (cserép): –
142. főzelék: –
143. pörkölt (L): *paprikás, pörkölt*
144. rántotta (L): *rátotta, [rántotta]*
145. töltött káposzta (L): *tēőtöt káposzta, [töltöt káposzta]*
146. pirítós kenyér/pirított kenyér: (L) *pir^áós, piritós kenyér*
147. befőtt (L): *bef^őüsz*
148. lekvár (L): *lėkvár, < lekvár >*
149. derelye (L): *derėjje*
150. palacsinta (L): *palacsinta*
151. fánk (L): *ke^öttēs, k^öüttēs, [fánk]*

152. csöröge, forgácsfánk (L): *hereőce*
153. sárgája (a tojásé) (L): *szeőke, sárgája*
154. palozsna (L): *polozs, polos, < p^olozs >*
155. metélt tészta (L): *csík, < laska >*
156. kockatészta (L): *kocka*
157. fanyelű bicska (L): *fanyelű bicska, bicska*
158. angyalbögyörő/krumplinúdli (L): *angyalbögyörőű, nudli*
- 159a. kanna (L): *locsol^aó*
- 159b. nyakasvödör: –
- 159c. vödör (L): *véděr*
- 160a. kancsó (L): *kancs^aó*
- 160b. kancsó (szűk nyakú): –
161. sör: –
162. reggeli (L): *früstök, < fröstök >, [rëggeli]*
163. ebéd (L): *ebeéd*
164. vacsora (L): *vacsora*
165. uzsonna (L): *uzsonna*
166. dohányzacskó: –
167. pipázik (M): *pípál, pípázik, < pⁱpál >, < pipál >, < pⁱ p^ál >*
168. bagó (L): *bag^aó*
169. nyűvi (a kendent) (L): *nyövi*
170. kendentörő: –
171. tiloló (L): *tílaó*
172. gereben (L): *gerebény*
173. gerebenel/gerebenez (L): *gerebényěž*
- 174a. szálakender (L): *feje, fejkenděr, kënděr*
- 174b. szösz: –
- 174c. kóc, csepű (L): *csépű*
175. guzsaly: –
176. kendercsomó (amit a guzsalyra kötnek): –
177. rokka (L): *rofka*
178. orsó (L): *òrs^aó, ors^óu*
179. áspa: –
180. gombolyító (L): *gombojít^aó*
181. szó (L): *sző*

182. szövőszék (L): *szöveőszék*
183. nyomkodó: –
184. vetélő (L): *vetéillőü, veté illőü, vetéllő*
185. gyapjú (L): *gyapjú*
186. vászon (L): *vászony*
187. gyolcs: –
188. dézsa: –
189. dörzsöl: –
190. sulyok (L): *sujok*
191. öblögeti (a ruhát) (L): *öblíti*
192. kicsavarja (a ruhát) (L): *kicsavarja*
193. mángorol (L): *síkál, mangorol*
194. inggallér (L): *nyak, gallér*
195. kezelő (L): *kézellő, kezelő*
196. pendely (L): *pëndél*
197. félkötény: –
198. melles kötény (L): *mejjeskötőü, < kötéény >*
199. rékli: –
200. szoknya (L): *szoknya, [aj]*
201. fejkendő (L): *kendőü, kendő, < főrevaló kendőü >, < keszkenéő >*
202. kesztyű (L): *kesztyü*
203. csizma (L): *csizma, [csizma]*
204. bakancs (L): *bakancs*
205. tutyi (L): *mamusz*
206. kapca (L): *kapca*
- 207a. csizmanadrág: –
- 207b. pantalló (L): *pantallóó, pantalló*
208. gatyá (L): *gatyá*
209. gatyakorc (L): *kőrc*
210. ülep (L): *ülep^s*
211. kiskabát: –
212. mellény (L): *lajbi, [mellény]*
213. kucsma: –
214. ellenzős sapka (L): *mici, micisapka*
- 215a. kötött mellény (gombos) (L): *polóvër, pulóvër*

- 215b. kötött mellény (bebújós): –
216. állapotos (L): *viselőűs, állapotos, terhős*
217. fiú (L): *fijú*
218. leány: –
219. mostohaanya/mostoha (L): *mostoha*
220. nagyanya (L): *öreganyám, nagyanyám*
221. nagypapa (L): *öregapa, nagypapa*
222. dédanya: –
223. dédapa: –
224. ringatja (a bölcsőt) (L): *ringázza, < ringattya >, < rēnget i>*
225. pólya: –
226. fürösztí (M): *fürdeti, fürösztí*
227. meztelen (L): *mesztelen, < csupasz >*
228. lubickol (L): *pocskol, [lubickol]*
229. ölbe veszi: –
230. szoptatja (M): *mékszoptattya*
231. paszita: –
232. keresztanya: –
233. keresztapa: –
234. koma (L): *komámuram*
235. komaasszony (L): *komasszony, komámasszony*
236. húgom (L): *testvérēm, húgom*
237. néném (L): *néném*
238. öcsém (L): *öcsém*
239. bátyám (L): *bátyám*
240. unokatestvér: –
241. bige (L): *bige*
242. serdülő fiú: –
243. serdülő leány: –
244. legény (L): *legény*
245. eladó leány: –
246. bál, tánc (F): *bál*
247. kézfogó/eljegyzés (L): *keészfogóu, eljeddzés*
248. vőlegény (L): *veőlegény*
249. menyasszony (L): *mēnyasszony*

250. lakodalom (L): *lagzi, lakodalom*
251. jegyző (L): *jeddző*
252. vőfély (F): *vőfény, < vőféj >*
253. koszorúsleányok: –
254. násznép (L): *vendégök, násznép*
- 255a. kérő: –
- 255b. kiadó: –
- 255c. násznagy: –
256. hozomány: –
257. talál (L): *lel, tanál, < talál >*
258. apósom (L): *apa^aósom*
259. anyósom (L): *any^aósom*
260. apatárs (L): *nászuram, < nász >*
261. anyatárs (L): *nászasszony*
262. feleségem (M): *feleségem*
263. uram (M): *uram*
264. sógorom: –
265. sógornőm (L): *ányom, < s^aóronőm >*
266. virrasztó (F): *virasztó*
267. ravatal: –
- 268a. sírkereszt (a katolikusoknál) (L): *kéreszt*
- 268b. fejfa (a protestánsoknál) (L): *fejfa*
269. özvegy (L): *özvegy*
270. örököl: –
271. ügyvéd (L): *ügyvéid*
272. proletárdiktatúra: –
273. proletár: –
274. demokrácia: –
275. szocializmus: –
276. földosztás: –
277. kommunista: –
278. paraszt: –
279. kisparaszt: –
280. kulák: –
281. reakció: –

282. párthelyiség: –
283. szeminárium: –
284. tagosítás: –
285. sekrestyés: –
286. térdel (L): *téirgyepél*, < *téirdél* >
287. gyónik (L): *gyovonik*, < *gyóun* >
288. processzió: –
289. zömök (L): *vaskos*, *köpcös*
290. csámpás: –
291. fösvény (L): *fukar*, *zsugori*, *fösvén*
292. ásít: –
293. szundikál: –
293. behunyja (a szemét) (L): *hunyt*
295. horkol (L): *hörttyog*, *horkol*
296. csipa (L): *csipa*
297. nyújtózkodik (L): *huzakodik*, *nyút^aószkodik*
298. megmosdik/megmosakodik (L): *mégmozsdik*, *mozsdik*
- 299a. mosdótál (fából): –
- 299b. mosdótál (fémből): –
300. törülköző: –
301. anyajegy (L): *anyajegy*
302. verejték/veríték (L): *izzaccság*, < *verejt^éik* >
303. izzad (L): *izzad*
304. vakaródnak: –
305. himlőhelyes (L): *ragyás*
306. arc: –
307. sápadt (L): *fehér*, *fakó*, *sápadt*
308. pufók (L): *buck^aó*, *büfli*, *kövétr*, *kövér*
309. fintorítja (az arcát): –
310. pattanás (L): *pattanás*, *pat^tánás*
311. szeplős (L): *széplős*
312. nevet (L): *nevet*
313. mosolyog (L): *mosojt*
314. toka (L): *toka*, *tokája*
315. bajusz: –

316. halánték (L): *vakszém*
317. agyvelő
- a. (emberé): –
- b. (disznóé): –
318. hajfonat: –
319. konty (L): *konty*
320. kócos (L): *bogjos*
321. kancsal (L): *kandzsi*
322. pupilla (L): *szemvilág, szemvilága, szeme világa*
323. könny (L): *könyű*
324. szemüveg (L): *pápaszém*
325. pislog (L): *pislog*
326. árpa (L): *árpa*
327. szemöldök (L): *szemeödök, szemödök*
328. fülcimpa: –
329. borvirágos: –
330. pisze (L): *törpisz, turpisz, <pisze>*
331. tüszent/tüszög (L): *tüszköl*
332. dadog (L): *hebég*
333. selyp (L): *séjp, sejp*
334. fecseg: –
335. fütyül (L): *süvőt, [fütyöl]*
336. dalol (L): *danol*
337. tejfog (L): *csikó^ufog, [tëjfog]*
338. íny (L): *ín*
339. elvásik (a foga): –
340. csikorgatja (a fogát): –

3. számú melléklet

1. adatközlő

(1. generáció: 60 éven felüliek)

Neme: férfi

Életkora: 85 éves (2010)

Születési helye: Nagyván

Vallása: katolikus

Foglalkozása, végzettsége: téesz-dolgozó volt (nyugdíjas)

Neve: Kolozsvári Imre

1a. léckerítés: *kapukerítés*

1b. deszkakerítés: *deszkakerítés*

2. ferde: *görbe*

3. élősövény: *sövény*

4. nyírágseprű: *cirokséprű, vesszőséprű*

5. kútágas: *kútágas*

6. kútgém: *kúdgém*

7. kútkölönc: *ellensúj*

8. kútsudár/kúttosor: *kúttosor*

9. kútvödör: *dézsá*

10. kútkáva: *kútrovás*

11. kútrovás: *kútrovás*

12. favágó tuskó: *tőke*

13. disznóól: *sertésól*

14. kifutó: *akol*

15. padlásajtó: –

16. szérú: *lóger*

17. fészter: *szín, kocsiszín*

18. ágyás: –

19. kiszedjük: *fölszeggyük*

20. irtás: *kivágás (vagdalva, gyökerestül)*

21. verem: *verén*

22. köménymag: *kömény*

23. épít: *épít*
24. vályog: *vájog*
25. malter: *malter*
26. szelemen: *gerinc*
27. ollófa: *vánkos*
28. koszorúgerenda: –
29. kakasülő: –
30. eresz: *eresz*
31. nagyfejsze: *kétkész fejsze*
32. kisfejsze: *aprító fejsze*
33. ácsfejsze: *faragó fejsze*
34. bárd: *bárd, húsvágó bárd*
35. fűrő: *furdancs, pisztoj fűrő, oszlopos fűrő*
36. véső: *véső*
37. colostok: *colostok*
38. ráspoly: *ráspoj*
39. vonókés: *kétnyelűkés*
40. szálka: *szálka*
41. súrol: *sikál*
42. padlás: *padlás*
43. ajtófélfa: *ajtótok, ajtófélfa*
44. kilincs: *kalincs*
45. retesz (tolózár): *tolózár*
46. (falba vájt) fülke: *falitéka*
47. függöny: *függöny*
- 48a. tornác (korláttal): *gang*
- 48b. tornác (korlát nélkül): *gang*
49. lépcső: *lejáró, lépcső*
- 50a. elsőház/elsőszoba: *külső szoba*
- 50b. hátsóház/hátsószoba: *belső szoba*
51. zsámoly: *sámlí*
52. kisszék: *kiskarszék*
53. pad: *kispad*
54. szalmazsák: *szalmazsák*
55. dunyha: *dunna*

56. **dunyhahuzat:** *huzat*
57. **pokróc:** *pokróc*
58. **vánkos/párna:** *vánkos, párna*
59. **párnatok:** *ciha*
60. **megveti (az ágyat):** *ágyal*
61. **priccs:** *dikó*
62. **asztalterítő:** *abrosz*
63. **takaréktűzhely:** *vaskájha*
64. **tűzhely:** *csempekájha*
65. **bádogsó/ kályhacső:** *kályhacső*
- 66a. **szén:** *szén*
- 66b. **szenet:** *szenet*
67. **gyaluforgács:** *forgács*
68. **aprófa:** *gyútós*
69. **gyufa:** *gyufa*
70. **sír:** *füstöl, kormol*
- 71a. **piszkafa (fából):** *piszkavas*
- 71b. **piszkafa (vasból)/piszkavas:** *piszkafa*
72. **parázs:** *parázs*
73. **kemence:** *kemence*
74. **tévő:** *tévő*
75. **sut:** *sut*
76. **szénvonó:** *szénvonó*
77. **pemet:** –
78. **istállólámpa:** *zsírmécses, viharlámpa, petróleum*
79. **lámpaüveg:** *lámpaüveg*
80. **petróleum:** *petró*
81. **vizenyős hely:** *lápos*
82. **ér:** *patak*
83. **pocsolya:** *dagonyázó*
84. **tó:** *tó*
85. **tócsa:** –
86. **befagy:** *befagy*
87. **jég:** *jég*
- 88a. **lék:** *lék*

- 88b. léket: *leket, lēket*
89. csúszkál: *sinkózik*
90. kavics: *kavics*
- 91a. homok: *főveny*
92. zúzmara: *zúzómó*
93. dér: *dér*
94. villámlik: *villámlás*
95. mennydörög: *dörgés*
96. szítál: *ködöl*
97. zuhog: *ömlik*
98. kiderül: *kiderül*
99. szivárvány: *szivárvány*
100. szárazság: *aszáj*
101. tejút: *tejút*
102. göncölszekér/Göncölszekér: *göncölszekér*
103. korpa: –
104. tepsi: *tepsi*
105. bádóg: *lemez*
106. dagasztóteknő: *teknő*
107. élesztő: *élesztő*
108. kovász: *pár*
109. szakajtó: *kosár, szakajtó*
110. megkel: *mékkel*
111. sütőlapát: *sütőlapát*
112. lángos: *lángos*
113. vakarcs: *vakaró*
114. (kenyeret) metsz/vág (kenyeret): *szeli*
115. szege: *domó*
116. gyürke/forradás a kenyéren: –
117. túró: *túró*
118. savó: *savó*
119. köpül: *köpül*
120. író: *író*
121. pörköl (disznót)/pörzsöl (disznót): *përzsél*
122. böllér: *böllér*

123. máj: *máj*
124. vese: *vese*
125. epe: *epe*
126. hurka: *vastagbél hurka*
127. abált szalonna: *abált szalonna*
128. töpörtyű: *tépértőű*
129. zsírosbödön: *bödön*
130. avas: *avas*
131. sonka: *sonka*
132. disznósajt: *sajt*
133. kocsonya: *kocsonya*
134. kóstoló: *kóstoló*
135. leves: *leves*
- 136a. cukor: *cukor*
- 136b. cukrot: *cukrot*
137. tál: *tál*
138. tányér: *tányér*
139. kanál: *kanál*
140. lábas: *forraló edény, kaszroj, fazék*
141. bögre: *bögre*
142. főzelék: *(Nem tudta.)*
143. pörkölt: *paprikás hús, pörkölt*
144. rántotta: *rántotta*
145. töltött káposzta: *tőtöt káposzta*
146. pirítós kenyér/pirított kenyér: *pirítós*
147. befőtt: *befőtt*
148. lekvár: *lékvár*
149. derelye: –
150. palacsinta: *palacsinta*
151. fánk: *köttes*
152. csöröge, forgácsfánk: *herőce*
153. sárgája (a tojásé): *szék, széke, sárgája*
154. palozsna: *záp*
155. metélt tészta: *cérnametélt, csík*
156. kockatészta: *sifri*

157. fanyelű bicska: *bicska*
158. angyalbögyörő/krumplinúdli: *nudli*
- 159a. kanna: –
- 159b. nyakasvödör: –
- 159c. vödör: *vödör, csobány, zsetár*
160. kancsó: *korsó*
161. sör: *sör*
162. reggeli: *rëggeli*
163. ebéd: *ebéd*
164. vacsora: *vacsora*
165. uzsonna: *uzsonna*
166. dohányzacskó: *dohányzacskó*
167. pipázik: *pipázik*
168. bagó: *bagó*
169. nyúvi (a kendent): *nyúvi*
170. kendentörő: *összetörték*
171. tiloló: *tilolják*
172. gereben: *gereben*
173. gerebenel/gerebenez: –
- 174a. szálakender: –
- 174b. szösz: *csepü*
- 174c. kóc, csepű: –
175. guzsaly: *guzsaj*
176. kendercsomó (amit a guzsalyra kötnek): *kenderkóc*
177. rokka: *rofka*
178. orsó: *orsó*
179. áspa: –
180. gombolyító: *gombojícса*
181. szó: *szõ*
182. szövőszék: *szövõgép*
183. nyomkodó: *pedál*
184. vetélő: *hajóu*
185. gyapjú: *gyapjú*
186. vászon: *szövet*
187. gyolcs: *gyócs*

188. **dézsza:** *déizsa, csobán*
189. **dörzsöl:** *dörzsöl*
190. **sulyok:** –
191. **öblögeti (a ruhát):** *öblítik*
192. **kicsavarja (a ruhát):** *kicsavarja*
193. **mángorol:** *mángorló*
194. **inggallér:** *gallér*
195. **kézelő:** *kézellő*
196. **pendely:** *bugyogó*
197. **félkötény:** *kötő*
198. **melles kötény:** *kötő*
199. **rékli:** *blúz*
200. **szoknya:** *szoknya*
201. **fejkendő:** *kendő*
202. **kesztyű:** *kesztyű*
203. **csizma:** *csizma*
204. **bakancs:** *bakancs*
205. **tutyi:** *mamusz*
206. **kapca:** –
- 207a. **csizmanadrág:** *csizmanadrág*
- 207b. **pantalló:** *nadrág*
208. **gatya:** *gatya*
209. **gatyakorc:** *gatyakorca*
210. **ülep:** *ülep*
211. **kiskabát:** *dzseki, kabát zakó*
212. **mellény:** –
213. **kucsma:** *kucsma*
214. **ellenzős sapka:** *siltes, micisapka*
- 215a. **kötött mellény (gombos):** *gombos*
- 215b. **kötött mellény (bebújós):** *belebújós*
216. **állapotos:** *terhes*
217. **fiú:** *fijú*
218. **leány:** *lány*
219. **mostohaanya/mostoha:** *mostoha*
220. **nagyanya:** *nagymama*

221. **nagyapa:** *natypapa*
222. **dédanya:** *dédnagymama*
223. **dédapa:** *dédnagypapa*
224. **ringatja (a bölcsőt):** *ringattya*
225. **pólya:** *pója*
226. **füröszi:** *fürdeti*
227. **meztelen:** *mesztelen*
228. **lubickol:** *rúkkapál*
229. **ölbe veszi:** *karjára veszi*
230. **szoptatja:** *szoptattya*
231. **paszita:** *körösztelő*
232. **keresztanya:** *körösztanya*
233. **keresztapa:** *körösztapa*
234. **koma:** *komámuram*
235. **komaasszony:** *komámasszony, komaasszony*
236. **húgom:** *húg*
237. **néném:** *nénnye*
238. **öcsém:** *öccse*
239. **bátyám:** *báttya*
240. **unokatestvér:** *unokatestvér*
241. **bige:** *kugli*
242. **serdülő fiú:** *kamasz, kamazgyerek*
243. **serdülő leány:** *serdülő, kamasz*
244. **legény:** *legény*
245. **eladó leány:** *eledó lány*
246. **bál, tánc:** *diszkó, fonó*
247. **kézfogó/eljegyzés:** *jegybe*
248. **vőlegény:** *vőlegény*
249. **menyasszony:** *měnyasszony*
250. **lakodalom:** *lagzi, lakodalom*
251. **jegyző:** *polgármester, bíró*
252. **vőfély:** *vőféj*
253. **koszorúslányok:** *koszorúslányok*
254. **násznép:** *lagzis, násznép*
- 255a. **kérő:** *vőféj*

- 255b. kiadó: *örömapa, örömanya*
- 255c. násznagy: *tanu*
256. hozomány: –
257. talál: *meztalájja*
258. apósom: *após*
259. anyósom: *anyós*
260. apatárs: *nászuram*
261. anyatárs: *nászasszony*
262. feleségem: *feleség*
263. uram: *férj*
264. sógorom: *sógorom*
265. sógornőm: *sógornőm*
266. virrasztó: *virasztó*
267. ravatal: *koporsó, ravatal*
- 268a. sírkereszt (a katolikusoknál): *kéreszt*
- 268b. fejfa (a protestánsoknál): –
269. özvegy: *özvegy*
270. örököl: *örököl*
271. ügyvéd: *ügyvéd, bíróság, ügyesség*
272. proletárdiktatúra: *agrárproletár*
273. proletár: –
274. demokrácia: *kösztársaság*
275. szocializmus: –
276. földosztás: *fődosztás*
277. kommunista: –
278. paraszt: *paraszt*
279. kisparaszt: *kistermelő*
280. kulák: –
281. reakciós: –
282. párthelyiség: *pártház*
283. szeminárium: –
284. tagosítás: *szövetkezetesítés*
285. sekrestyés: *kúrátor*
286. térdel: *térgyepel*
287. gyónik: *gyónik*

288. **processzió:** *körmenet*
289. **zömök:** *zömök*
290. **csámpás:** *kacsázik*
291. **fösvény:** *zsúgori*
292. **ásít:** *ásít*
293. **szundikál:** *szunyókál*
293. **behunyja (a szemét):** *lehunytá*
295. **horkol:** *horkol*
296. **csipa:** *csipa*
297. **nyújtózkodik:** *nyútózkodik*
298. **megmosdik/megmosakodik:** *mosakszik*
299. **mosdótál:** *lavór, fürdőkád*
300. **törülköző:** *türiütköző*
301. **anyajegy:** *anyajegy*
302. **verejték/veríték:** *izzaccság*
303. **izzad:** *izzad*
304. **vakaródzik:** *vakaródzik*
305. **himlőhelyes:** *himlőhejes*
306. **arc:** *arc*
307. **sápadt:** *fakó*
308. **pufók:** *lufti*
309. **fintorítja (az arcát):** *grimaszol*
310. **pattanás:** *sömör*
311. **szeplős:** –
312. **nevet:** *nevet*
313. **mosolyog:** *kuncog, mosojog*
314. **toka:** *toka*
315. **bajusz:** *bajúsz*
316. **halánték:** *halánték*
317. **agyvelő:** *agyvelő*
318. **hajfonat:** *fonat*
319. **konty:** *konty*
320. **kócos:** *kócos*
321. **kancsal:** *kancsal*
322. **pupilla:** *szémbogár*

323. könny: *köny*
324. szemüveg: *szëmüveg*
325. pislog: *pislog*
326. árpa: –
327. szemöldök: *szëmöldök*
328. fülcimpa: *fülcimpa*
329. borvirágos: *borvirágos*
330. pisze: –
331. tüsszent/tüsszög: *tüsszöl*
332. dadog: *mëkëg*
333. selyp: *sejp*
334. fecseg: –
335. füttyül: *füttyül*
336. dalol: *dalol*
337. tejfog: *tejfog*
338. íny: *ín*
339. elvásik (a foga): *elvásik*
340. csikorgatja (a fogát): –

4. számú melléklet

2. adatközlő

(1. generáció: 60 éven felüliek)

Neme: nő

Életkora: 72 éves (2010)

Születési helye: Nagyván

Vallása: katolikus

Foglalkozása, végzettsége: háztartásbeli (nyugdíjas)

Neve: Gyöngy Rudolfné

1a. léckerítés: *kerítés*

1b. deszkakerítés: *kapu*

2. ferde: *férde*

3. élősövény: *sövény*

4. nyírágseprű: *kerti seprő*

5. kútágas: *kútágas*

6. kútgém: *kúdgém*

7. kútkölönc: *lesújozzák*

8. kútsudár/kútostor: –

9. kútvödör: *zsétár, vödör*

10. kútkáva: *káva*

11. kútrovás: –

12. favágó tuskó: *tőke*

13. disznóól: *ól*

14. kifutó: *akól*

15. padlásajtó: *padajtó*

16. szérú: –

17. fészker: *szín*

18. ágyás: *kiságyás*

19. kiszedjük: *félszéggyük*

20. irtás: *ugar*

21. verem: *verém*

22. **köménymag:** *kēménymag*
23. **épít:** *ráépíti, főlépíti*
24. **vályog:** *vájog*
25. **malter:** *habarcs*
26. **szelemen:** *gerenda*
27. **ollófa:** –
28. **koszorúgerenda:** –
29. **kakasülő:** *kakasülő*
30. **eresz:** *eresz*
31. **nagyfejsze:** *natybalta, fejsze*
32. **kisfejsze:** *kisbalta*
33. **ácsfejsze:** –
34. **bárd:** *bárd*
35. **fúró:** *fúróu*
36. **véső:** *véiső*
37. **colostok:** *colostok*
38. **ráspoly:** *patareszelő, háromsarkas reszelő*
39. **vonókés:** –
40. **szálka:** *szilánk*
41. **súrol:** *súrojjá*
42. **padlás:** *padlás, pad*
43. **ajtófélfa:** *ajtókeret, ajtófélfa*
44. **kilincs:** *kalincs, kilincs*
45. **retesz (tolózár):** *retesz*
46. **(falba vájt) fülke:** *falitéjka, vakablak*
47. **függöny:** *függöny*
- 48a. **tornác (korláttal):** *beépített gang*
- 48b. **tornác (korlát nélkül):** *nyitot gang*
49. **lépcső:** *lëipcső*
- 50a. **elsőház/elsőszoba:** *lakószoba*
- 50b. **hátsóház/hátsószoba:** *belső szoba, tisztaszoba*
51. **zsámoly:** *sámli*
52. **kisszék:** *kisszék*
53. **pad:** *lóca*
54. **szalmazsák:** *szalmazsák*

55. **dunyha:** *dunna, paplan*
56. **dunyahuzat:** *dunnahuzat*
57. **pokróc:** *pokróc*
58. **vánkos/párna:** *párna*
59. **párnatok:** *párnatok*
60. **megveti (az ágyat):** *mégágyaz*
61. **priccs:** *dikó*
62. **asztalterítő:** *abrosz, asztalterítő*
63. **takaréktűzhely:** *vaskonyha*
64. **tűzhely:** *csempekájha*
65. **bádogsó/ kályhacsó:** *kímíny, kájhacsó*
- 66a. **szén:** *széin*
- 66b. **szenet:** *szenet*
67. **gyaluforgács:** *forgács*
68. **aprófa:** *gyútós*
69. **gyufa:** *gyufa*
70. **sír:** *sistërég*
- 71a. **piszkafa (fából):** *piszkafa*
- 71b. **piszkafa (vasból)/piszkavas:** *piszkavas*
72. **parázs:** *parázs*
73. **kemence:** *këmënce*
74. **tévő:** *tévő*
75. **sut:** *sut*
76. **szénvonó:** *széivonó*
77. **pemet:** –
78. **istállólámpa:** *viharlámpa*
79. **lámpaüveg:** *lámpaüveg*
80. **petróleum:** *pëtró*
81. **vizenyós hely:** *sáros*
82. **ér:** *ér*
83. **pocsolya:** *tócsa*
84. **tó:** *tó*
85. **tócsa:** *tócsa*
86. **befagy:** *bëfagy*
87. **jég:** *jég*

- 88a. lék: *léik*
- 88b. léket: *léket*
89. csúszkál: *sinkózik*
90. kavics: *kavics*
91. homok: *homok*
92. zúzmara: *zúzmara*
93. dér: *dér*
94. villámlik: *villámlik*
95. mennydörög: *dörög*
96. szital: *szital*
97. zuhog: *zuhog*
98. kiderül: *kivirúl*
99. szivárvány: *szivárvány*
100. szárasság: *szárasság*
101. tejút: –
102. göncölszekér/Göncölszekér: *göncölszeker*
103. korpa: *kórpa*
104. tepsi: *tepsi*
105. bádóg: *vas, lemez*
106. dagasztóteknő: *teknő*
107. élesztő: *élesztő*
108. kovász: *kovász, pár*
109. szakajtó: *szakajtó*
110. megkel: *mékkel*
111. sütőlapát: *sütőlapát*
112. lángos: *lángos*
113. vakarcs: *vakarcs*
114. (kenyeret) metsz/vág (kenyeret): *elszeleteli, elvágja*
115. szege: *csücske*
116. gyürke/forradás a kenyéren: –
117. túró: *túró*
118. savó: *savó*
119. köpül: *köpül*
120. író: *író*
121. pörköl (disznót)/pörzsöl (disznót): *pörzsélik*

122. böllér: *bövény*
123. máj: *máj*
124. vese: *vese*
125. epe: *epe*
126. hurka: *hurka*
127. abált szalonna: *abát szalonna*
128. tőporlyú: *tépértő*
129. zsírosbödön: *zsírozsbödön*
130. avas: *avas*
131. sonka: *sonka*
132. disznósajt: *sajt*
133. kocsonya: *kocsonya*
134. kóstoló: *kóstoló*
135. leves: *leves*
- 136a. cukor: *cukor*
- 136b. cukrot: *cukrot*
137. tál: *tál*
138. tányér: *tányér*
139. kanál: *kanál*
140. lábas: *kaszroj*
141. bögre: *bögre, csésze*
142. főzelék: *főzelék*
143. pörkölt: *pörkölt*
144. rántotta: *rántotta*
145. töltött káposzta: *tőtöt káposzta*
146. pirítós kenyér/pirított kenyér: *pirítós*
147. befőtt: *befőtt*
148. lekvár: *lekvár*
149. derelye: *dereje*
150. palacsinta: *palacsinta*
151. fánk: *kőttes*
152. csöröge, forgácsfánk: *herőce*
153. sárgája (a tojásé): *sárgája*
154. palozsna: *záp, kukóu*
155. metélt tészta: *csíktészta*

156. kockatészta: *kiskockatészta*
157. fanyelű bicska: *bicska*
158. angyalbögyörő/krumplinúdli: *nudli*
- 159a. kanna: *kanna*
- 159b. nyakasvödör: –
- 159c. vödör: *vöder*
160. kancsó: *kancsó*
161. sör: *sör*
162. reggeli: *rëggeli*
163. ebéd: *ebéd*
164. vacsora: *vacsora*
165. uzsonna: *uzsonna*
166. dohányzacskó: *dohányzacskó*
167. pipázik: *pipázik*
168. bagó: *bagó*
169. nyúvi (a kender): –
170. kendentörő: –
171. tiloló: *tirojják*
172. gereben: –
173. gerebenel/gerebenez: –
- 174a. szálakender: –
- 174b. szösz: –
- 174c. kóc, csepű: –
175. guzsaly: –
176. kendercsomó (amit a guzsalyra kötnek): –
177. rokka: –
178. orsó: –
179. áspa: –
180. gombolyító: –
181. szó: *sző*
182. szövőszék: *szövőszék*
183. nyomkodó: –
184. vetélő: –
185. gyapjú: *gyapju*
186. vászon: *vászón*

187. **gyolcs:** *gyócs*
188. **dézsza:** *dézsza*
189. **dörzsöl:** *dörzsöli*
190. **sulyok:** *sujok, sujkoló*
191. **öblögeti (a ruhát):** *kiöblíti*
192. **kicsavarja (a ruhát):** *kicsavarja*
193. **mángorol:** *mángolja*
194. **inggallér:** *gallér*
195. **kézelő:** *mandzsetta*
196. **pendely:** *kombinét, bugyogó*
197. **félkötény:** *félkötő*
198. **melles kötény:** *egészkötő*
199. **rékli:** *blúz*
200. **szoknya:** *szoknya*
201. **fejkendő:** *kendő*
202. **kesztyű:** *kesztyű*
203. **csizma:** *csizma*
204. **bakancs:** *bakancs*
205. **tutyi:** *szobacipő, papucs, mamuszcipő, mamusz*
206. **kapca:** *kapca*
- 207a. **csizmanadrág:** *csizmanadrág*
- 207b. **pantalló:** *pantalló*
208. **gatya:** *gatya*
209. **gatyakorc:** *dërëka, kórc*
210. **ülep:** *ülep*
211. **kiskabát:** *bekecs*
212. **mellény:** *mellény*
213. **kucsma:** *kucsma*
214. **ellenzós sapka:** *siltes sapka*
215. **kötött mellény:** *kötött mellény*
216. **állapotos:** *terhes, kismama, állapotos*
217. **fiú:** *fijú*
218. **leány:** *jány*
219. **mostohaanya/mostoha:** *mostohája*
220. **nagyanya:** *nagymama*

221. nagyapa: *nagyapa*
222. dédanya: *dédi*
223. dédapa: *dédi*
224. ringatja (a bölcsőt): *ringassa*
225. pólya: *pója*
226. fürösztí: *mëgfürdeti*
227. meztelen: *mesztelen*
228. lubickol: *pancsol*
229. ölbe veszi: *ölembe teszem*
230. szoptatja: *mëkszoptassa*
231. paszita: *ünnepi ebéd, vendégség*
232. keresztanya: *keresztanya*
233. keresztapa: *keresztapa*
234. koma: *komámuram*
235. komaasszony: *komámasszony*
236. húgom: *húgom*
237. néném: *nővérem*
238. öcsém: *öcsém*
239. bátyám: *bátyám*
240. unokatestvér: *onokatestvér*
241. bige: *bige*
242. serdülő fiú: *kamaszgyerek*
243. serdülő leány: *kamaszjány*
244. legény: *legény*
245. eladó leány: *eladó sorban van*
246. bál, tánc: *tánc*
247. kézfogó/eljegyzés: *ëjzedzik*
248. vőlegény: *vőlegény*
249. menyasszony: *mënyasszony*
250. lakodalom: *lakodalom*
251. jegyző: *polgármester, jeddző*
252. vőfély: *vőfény*
253. koszorúsleányok: *koszorúsjányok*
254. násznép: *lagzisok, násznép*
- 255a. kérő: *vőfény*

- 255b. kiadó: *anya, apja*
- 255c. násznagy: *keresztszülők*
256. hozomány: –
257. talál: *talál*
258. apósom: *após*
259. anyósom: *anyós*
260. apatárs: *nászuram*
261. anyatárs: *nászasszony*
262. feleségem: *feleségem*
263. uram: *férjem, uram*
264. sógorom: *sógor*
265. sógornóm: *sógornő*
266. virrasztó: *halottvirrasztó*
267. ravatal: *koporsó, ravatal*
- 268a. sírkereszt (a katolikusoknál): –
- 268b. fejfa (a protestánsoknál): *fejfa*
269. özvegy: *özvegy*
270. örököl: *örököl*
271. ügyvéd: *bíróság, ügyvédnő*
272. proletárdiktatúra: –
273. proletár: –
274. demokrácia: –
275. szocializmus: *szocialista*
276. földosztás: *földet osztanak*
277. kommunista: *komunista*
278. paraszt: *munkások, paraszt*
279. kisparaszt: *kisparaszt*
280. kulák: *kulák*
281. reakció: –
282. párthelyiség: *pártház*
283. szeminárium: –
284. tagosítás: *téjeszcsé, tagosították*
285. sekrestyés: *harangozó, kúrátor*
286. térdel: *létérdepel*
287. gyónik: *gyón*

288. **processzió:** *zarándok*
289. **zömök:** *tömzsi*
290. **csámpás:** *rossz menése van*
291. **fösvény:** *fukar*
292. **ásít:** *ásít*
293. **szundikál:** *szédrög*
293. **behunyja (a szemét):** *lehunnya*
295. **horkol:** *horkol*
296. **csipa:** *csipa*
297. **nyújtózkodik:** *nyútódkodik*
298. **megmosdik/megmosakodik:** *mozsdik*
- 299a. **mosdótál (fából):** –
- 299b. **mosdótál (fémből):** *lavór*
300. **törülköző:** *törülköző*
301. **anyajegy:** *anyajegy*
302. **verejték/veríték:** *izzactság*
303. **izzad:** *izzad*
304. **vakarózik:** *vakarja*
305. **himlőhelyes:** *foltos*
306. **arc:** *arc*
307. **sápadt:** *fakó, hóka*
308. **pufók:** *dagi, pufók*
309. **fintorítja (az arcát):** *fitymájja*
310. **pattanás:** *pattanás*
311. **szeplős:** *széplős*
312. **nevet:** *nevet*
313. **mosolyog:** *vicsorít*
314. **toka:** *toka*
315. **bajusz:** *bajusz*
316. **halánték:** *halánték*
317. **agyvelő:** *agy, agyvelő*
318. **hajfonat:** *fonot haj, foncsik*
319. **konty:** *konty*
320. **kócos:** *kócos*
321. **kancsal:** *kandzsi*

322. pupilla: –
323. könny: *köny*
324. szemüveg: *szemüveg*
325. pislog: *pislog*
326. árpa: –
327. szemöldök: *szemöldök*
328. fülcimpa: *fül*
329. borvirágos: *boros ór*
330. pisze: *türpisz*
331. tüsszent/tüsszög: *tüszköl*
332. dadog: *dadog*
333. selyp: *sejp*
334. fecseg: *fécség*
335. füttyül: *füttyül*
336. dalol: *danol*
337. tejfog: *tejfog*
338. íny: *íny*
339. elvásik (a foga): –
340. csikorgatja (a fogát): *csikorgassa*

5. számú melléklet

3. adatközlő

(1. generáció: 60 éven felüliek)

Neme: férfi

Életkora: 76 éves (2010)

Születési helye: Nagyiván

Vallása: katolikus

Foglalkozása, végzettsége: juhász volt (nyugdíjas)

Neve: Bajnok Imre

1a. léckerítés: *kerítés*

1b. deszkakerítés: *léckerítés*

2. ferde: *ferde*

3. élősövény: *sövény*

4. nyírágseprű: *vesszőseprű*

5. kútágas: *ágas*

6. kútgém: *gém*

7. kútkölönc: *súj*

8. kútsudár/kútostor: *ostor*

9. kútvödör: *dézsza*

10. kútkáva: –

11. kútrovás: *rovás, kútrovás*

12. favágó tuskó: *tőke*

13. disznóól: *disznóól*

14. kifutó: *karám*

15. padlásajtó: *padajtó*

16. szérú: *szérü*

17. fészter: *szín*

18. ágyás: *virágágyás*

19. kiszedjük: *kiássuk*

20. irtás: –

21. verem: *verém*

22. köménymag: *köménymag*

23. épít: *épít*
24. vályog: *vájog*
25. malter: *majtër*
26. szelemen: *szelemën*
27. ollófa: *horokfa*
28. koszorúgerenda: *ollótalp*
29. kakasülő: *kakasülőü*
30. eresz: *eresz*
31. nagyfejsze: *natyfejsze*
32. kisfejsze: *kisfejsze*
33. ácsfejsze: *faragóu fejsze*
34. bárd: *bárd*
35. fúró: *fúró*
36. véső: *vésőü*
37. colostok: *colostok*
38. ráspoly: *reszelőü*
39. vonókés: *kéitnyelűkéis*
40. szálka: *szálka*
41. súrol: *súrojja*
42. padlás: *padlás*
43. ajtófélfá: *ajtóuféil*
44. kilincs: *kililncs*
45. retesz (tolózár): *retesz*
46. (falba vájt) fülke: *vakablak*
47. függöny: *függöny*
- 48a. tornác (korláttal): *tornác*
- 48b. tornác (korlát nélkül): *tornác*
49. lépcső: *lépcsőü*
- 50a. elsőház/elsőszoba: *szoba*
- 50b. hátsóház/hátsószoba: *kamra*
51. zsámoly: *sámlí*
52. kisszék: *kisszék*
53. pad: *pad*
54. szalmazsák: *szalmazsák*
55. dunyha: *dunna*

56. **dunyahuzat:** *huzat, dunnahuzat*
57. **pokróc:** *laópokró^uc*
58. **vánkos/párna:** *párna*
59. **párnatok:** *ciha*
60. **megveti (az ágyat):** *ěágyal*
61. **priccs:** *dikaó*
62. **asztalterítő:** *abrosz*
63. **takaréktűzhely:** *vaskonyha*
64. **tűzhely:** *berakot vaskonyha*
65. **bádogcső/ kályhacső:** *kájhacső^ü*
- 66a. **szén:** *szé^{jn}*
- 66b. **szenet:** *szenet*
67. **gyaluforgács:** *forgács*
68. **aprófa:** *gyút^aós*
69. **gyufa:** *gyufa*
70. **sír:** *sistěrěg*
- 71a. **piszkafa (fából):** –
- 71b. **piszkafa (vasból)/piszkavas:** *piszkavas*
72. **parázs:** *parázs*
73. **kemence:** *kěměnce*
74. **tévő:** *kulina, elő^{üt}tét*
75. **sut:** *sut*
76. **szénvonó:** *széⁱⁿvonó^u*
77. **pemet:** –
78. **istállólámpa:** *viharlámpa*
79. **lámpaüveg:** *üveg*
80. **petróleum:** *petró*
81. **vizenyős hely:** *szíkes ré^{it}*
82. **ér:** *patak*
83. **pocsolya:** *t^aócsa*
84. **tó:** *lapos, t^aó*
85. **tócsa:** –
86. **befagy:** *běfagy*
87. **jég:** *jé^{ig}*
- 88a. **lék:** *lé^{ik}*

- 88b. léket: –
89. csúszkál: *sinkózik, korcsójázik*
90. kavics: *kavics*
91. homok: *föveny*
92. zúzmara: *zúzmara*
93. dér: *dér*
94. villámlik: *villámlik*
95. mennydörög: *dörög*
96. szital: *ködöl*
97. zuhog: *zuhog, déⁱzsáb^aól öntik*
98. kiderül: *kitisztúl*
99. szivárvány: *szivárvány*
100. szárazság: *aszáj*
101. tejút: *tejút*
102. göncölszekér/Göncölszekér: *göncölszekér*
103. korpa: *körpa*
104. tepsi: *tepsi*
105. bádog: *plé*
106. dagasztóteknő: *teknő*
107. élesztő: *élesztő*
108. kovász: *pára, kovász*
109. szakajtó: *szakajtó*
110. megkel: *mékkel*
111. sütőlapát: *sütőlapát*
112. lángos: *lángos*
113. vakarcs: *vakaréik*
114. (kenyeret) metsz/vág (kenyeret): *vág*
115. szege: *pille*
116. gyürke/forradás a kenyéren: –
117. túró: *túró^u*
118. savó: *sav^aó*
119. köpül: *köpül*
120. író: *iró^u*
121. pörköl (disznót)/pörzsöl (disznót): *përzsélik*
122. böllér: *böllér, hentes*

123. máj: *máj*
124. vese: *vese*
125. epe: *epe*
126. hurka: *hurka*
127. abált szalonna: *abát szalonna*
128. töpörtyű: *tépértőű*
129. zsírosbödön: *bödön*
130. avas: *avas*
131. sonka: *sonka*
132. disznósajt: *sajt*
133. kocsonya: *kocsonya*
134. kóstoló: *k^aóstoló*
135. leves: *leves*
- 136a. cukor: –
- 136b. cukrot: *cukrot*
137. tál: *tál*
138. tányér: *tányér*
139. kanál: *kanál*
140. lábas: *lábas*
141. bögre *csupor, findzsa*
142. főzelék: *főzelék*
143. pörkölt: *pörkölt*
144. rántotta: *rántotta*
145. töltött káposzta: *tőtöt káposzta*
146. pirítós kenyér/pirított kenyér: *pirítós*
147. befőtt: *befőtt*
148. lekvár: *lékvár*
149. derelye: *dërēja*
150. palacsinta: *palacsinta*
151. fánk: *fánk*
152. csöröge, forgácsfánk: *herőce, csöröge*
153. sárgája (a tojásé): *tojássárgája*
154. palozsna: *záptojás*
155. metélt tészta: *csík*
156. kockatészta: *kockatélszta*

157. fanyelű bicska: *bicska*
158. angyalbögyörő/krumplinúdli: *nudli*
- 159a. kanna: *kanna*
- 159b. nyakasvödör: –
- 159c. vödör: *vödör*
160. kancsó: *kancsó*
161. sör: *sör*
162. reggeli: *reggeli*
163. ebéd: *ebéd*
164. vacsora: *vacsora*
165. uzsonna: *uzsonna*
166. dohányzacskó: *kostök, kostökzsacskóu*
167. pipázik: *pipál*
168. bagó: *bagó*
169. nyúvi (a kendent): *nyú*
170. kendentörő: –
171. tiloló: *tilóják*
172. gereben: –
173. gerebenel/gerebenez: –
- 174a. szálakender: –
- 174b. szösz: –
- 174c. kóc, csepű: –
175. guzsaly: –
176. kendercsomó (amit a guzsalyra kötnek): –
177. rokka: *rofka*
178. orsó: *orsóu*
179. áspa: –
180. gombolyító: –
181. szó: *szó*
182. szövőszék: *szövőgéip*
183. nyomkodó: *pedál*
184. vetélő: –
185. gyapjú: *gyapjú*
186. vászon: *szövet*
187. gyolcs: –

188. **dézsza:** *dézsza*
189. **dörzsöl:** *dörzsöl*
190. **sulyok:** *sujok*
191. **öblögeti (a ruhát):** *öblítik*
192. **kicsavarja (a ruhát):** *kicsavarja*
193. **mángorol:** –
194. **inggallér:** *gallér*
195. **kézelő:** *mandzsetta*
196. **pendely:** *kombiné*
197. **félkötény:** *kötőü*
198. **melles kötény:** *kötőü*
199. **rékli:** –
200. **szoknya:** *szoknya*
201. **fejkendő:** *fejkendő*
202. **kesztyű:** *kesztyű*
203. **csizma:** *csizma*
204. **bakancs:** *bakancs, surranó*
205. **tutyi:** *mamusz*
206. **kapca:** *kapca*
- 207a. **csizmanadrág:** *csizmanadrág*
- 207b. **pantalló:** *pantalló*
208. **gatya:** *gatya*
209. **gatyakorc:** *korca*
210. **ülep:** *ülep*
211. **kiskabát:** *kabát, dzseki*
212. **mellény:** *mellény*
213. **kucsma:** *kucsma*
214. **ellenzős sapka:** *téli sapka*
215. **kötött mellény:** –
216. **állapotos:** *álapotos*
217. **fiú:** *fijú*
218. **leány:** *jány*
219. **mostohaanya/mostoha:** *mostohaannya*
220. **nagyanya:** *nagyannya*
221. **nagyapa:** *natypapa*

222. **dédanya:** *dédnagymama*
223. **dédapa:** *dédnatypapa*
224. **ringatja (a bölcsőt):** *ringassa*
225. **pólya:** *paója*
226. **fürösztí:** *mégmossa, megfürdeti*
227. **meztelen:** *mesztelen*
228. **lubickol:** *fürdik, jáccik*
229. **ölbe veszi:** *ölbe veszi*
230. **szoptatja:** *mékszoptassa*
231. **paszita:** –
232. **keresztanya:** *kérésztanya*
233. **keresztapa:** *kérésztapa*
234. **koma:** *kérésztkomámuram, komámuram*
235. **komaasszony:** *kérésztkomaasszony, komaasszony*
236. **húgom:** *húg*
237. **néném:** *nővér*
238. **öcsém:** *öccss*
239. **bátyám:** *báttya*
240. **unokatestvér:** *unokatestvér*
241. **bige:** *bige*
242. **serdülő fiú:** *suhanc*
243. **serdülő leány:** –
244. **legény:** *legény*
245. **eladó leány:** *lány, nagylány, férhezmenő sorba*
246. **bál, tánc:** *bál*
247. **kézfogó/eljegyzés:** *eljeddzés*
248. **vőlegény:** *vőlegény*
249. **menyasszony:** *ményasszony*
250. **lakodalom:** *lakodalom*
251. **jegyző:** *jeddző, polgármester*
252. **vőfély:** *vőfény*
253. **koszorúslányok:** *koszorúslányok*
254. **násznép:** *nésznéip*
- 255a. **kérő:** *vőfény*
- 255b. **kiadó:** *örömapa*

- 255c. násznagy: *násznagy*
256. hozomány: *nászajándék*
257. talál: *talál*
258. apósom: *após*
259. anyósom: *anyós*
260. apatárs: *nászuram*
261. anyatárs: *nászasszony*
262. feleségem: *feleségem*
263. uram: *férjem*
264. sógorom: *sógor*
265. sógornóm: *ánygom*
266. virrasztó: *virraszt*
267. ravatal: –
- 268a. sírkereszt (a katolikusoknál): *kőrész*
- 268b. fejfa (a protestánsoknál): –
269. özvegy: *özvegy*
270. örököl: *jussol*
271. ügyvéd: *ügyvéd*
272. proletárdiktatúra: *kösztársaság*
273. proletár: –
274. demokrácia: *demokrácia*
275. szocializmus: *szocialista*
276. földosztás: *fődosztás*
277. kommunista: *komunista*
278. paraszt: *paraszt, mezőgazdasági munkás*
279. kisparaszt: *kisparaszt*
280. kulák: –
281. reakció: –
282. párthelyiség: *pártház*
283. szeminárium: –
284. tagosítás: *szövetkezet*
285. sekrestyés: *harangozó*
286. térdel: *létérgyépél*
287. gyónik: *gyón*
288. processzió: *körménét*

289. zömök: *köpcös*
290. csámpás: *kacsázik*
291. fösvény: *fukar, fösvény*
292. ásít: *ásít*
293. szundikál: *szunyókál*
293. behunyja (a szemét): *behunnya*
295. horkol: *horkol*
296. csipa: *csipa*
297. nyújtózkodik: *nyútóckodik*
298. megmosdik/megmosakodik: *mégmozsdik*
- 299a. mosdótál (fából): –
- 299b. mosdótál (fémből): *lavór*
300. törülköző: *törölköző*
301. anyajegy: *anyajegy*
302. verejték/veríték: *izzaccság*
303. izzad: *mégizzad*
304. vakaródzik: *mégvakarja*
305. himlőhelyes: *fótos*
306. arc: *arc*
307. sápadt: *fehér*
308. pufók: *pufók*
309. fintorítja (az arcát): *poját vág*
310. pattanás: *pattanás*
311. szeplős: *széplős*
312. nevet: *nevet*
313. mosolyog: *mosojog*
314. toka: *toka*
315. bajusz: *bajusz*
316. halánték: *halánték*
317. agyvelő: *agya, esze*
318. hajfonat: –
319. konty: *konty*
320. kócos: *kócos*
321. kancsal: *kandzsi*
322. pupilla: –

323. könny: *köny*
324. szemüveg: *szëmüveg*
325. pislog: *pislog*
326. árpa: *árpa*
327. szemöldök: *szëmődök*
328. fülcimpa: *fülcimpa, cimpa*
329. borvirágos: –
330. pisze: *pisze*
331. tüszent/tüszög: *tüszköl*
332. dadog: *mékeg*
333. selyp: *sejp*
334. fecseg: *fécseg*
335. füttyül: *füttyöl*
336. dalol: *danol*
337. tejfog: *tejfog*
338. íny: *ín*
339. elvásik (a foga): *élvásik*
340. csikorgatja (a fogát): *csikorgassa*

6. számú melléklet

4. és 5. adatközlők (2. generáció: 30 – 60 évesek)

Neme: férfi

Életkora: 60 éves (2010)

Születési helye: Nagyván

Vallása: katolikus

Foglalkozása, végzettsége: magtáros volt (nyugdíjas)

Neve: Gyöngy József

Neme: nő

Életkora: 59 éves (2010)

Születési helye: Nagyván

Vallása: katolikus

Foglalkozása, végzettsége: bolti eladó

Neve: Gyöngy Józsefné

1a. léckerítés: –

1b. deszkakerítés: –

2. ferde: –

3. élősövény: –

4. nyírágseprű: –

5. kútágas: *ágas*

6. kútgém: *gém*

7. kútkölönc: *kolonc*

8. kútsudár/kútostor: *ostor, húz^aószár*

9. kútvödör: *déjzsa*

10. kútkáva: –

11. kútrovás: *váju*

12. favágó tuskó: *tusk^aó*

13. disznóól: *oul*

14. kifutó: *akol*

15. padlásajtó: *padfejjáró, padjáró, padajtó*
16. szérú: *csűr, széinás kert*
17. fészter: *félteğős szín, fészter*
18. ágyás: –
19. kiszedjük: *fölszeggyük*
20. irtás: *tarolás*
21. verem: *verém, pince*
22. köménymag: *kömény*
23. épít: *éjít rá*
24. vályog: *vájog*
25. malter: *habarcs*
26. szelemen: *gerenda*
27. ollófa: *olló, ollófa*
28. koszorúgerenda: *koszorú*
29. kakasülő: *kakasülő*
30. eresz: *ereszet* (nominativus)
31. nagyfejsze: *natyfejsze, balta*
32. kislejsze: *kislejsze*
33. ácsfejsze: *székérce*
34. bárd: *bárd*
35. fúró: *marok fúró, cigán fúró, tollas fúró, spirál fúró*
36. véső: *véső*
37. colostok: *colostok*
38. ráspoly: *ráspoj, reszelő*
39. vonókés: *kéjtnyelűkés*
40. szálka: *szálka*
41. súrol: *súrol*
42. padlás: *padlás*
43. ajtófélfá: *tok, ajtófél*
44. kilincs: *kalincs, kilincs*
45. retesz (tolózár): *tolózár, csapózár*
46. (falba vájt) fülke: *oltár*
47. függöny: *függöny*
- 48a. tornác (korláttal): *gang*
- 48b. tornác (korlát nélkül): *gang*

49. lépcső: *lépcső*
- 50a. elsőház/elsőszoba: *natyszoba*
- 50b. hátsóház/hátsószoba: *kisszoba*
51. zsámoly: *sámlí*
52. kisszék: *kisszék*
53. pad: *pad*
54. szalmazsák: *szalmazsák*
55. dunyha: *dunna*
56. dunyahuzat: *dunnahuzat*
57. pokróc: *pokróc, lópokróc*
58. vánkos/párna: *párna*
59. párnatok: *ciha*
60. megveti (az ágyat): *mégveti, széjjelágyal*
61. priccs: *priccs, dikó*
62. asztalterítő: *asztalabrosz, terítő*
63. takaréktűzhely: *sparhelt, paráskájha, vaskonyha*
64. tűzhely: *csempekájha, berakot kájha*
65. bádogcsól kályhacső: *kémény, kájhacső*
- 66a. szén: *széjn, koks, briket, tojásszéjn, dijószéjn*
- 66b. szenet: *szenet*
67. gyaluforgács: *forgács*
68. aprófa: *gyútós*
69. gyufa: *gyufa*
70. sír: *szércsög*
- 71a. piszkafa (fából): *piszkafa*
- 71b. piszkafa (vasból)/piszkavas: –
72. parázs: –
73. kemence: *kēmēnce*
74. tévő: *tévő*
75. sut: *sut, kuckó*
76. szénvonó: *széjnvonó*
77. pemet: –
78. istállólámpa: *viharlámpa, gyertya*
79. lámpaüveg: *lámpaüveg, búra*
80. petróleum: *petró*

81. vizenyős hely: *mocsár*
82. ér: *patak*
83. pocsolya: *tocsogó*
84. tó: *tó*
85. tócsa: *tocsogó*
86. befagy: *befagy*
87. jég: *jég*
- 88a. lék: *lök*
- 88b. léket: *leket*
89. csúszkál: *sinkózik*
90. kavics: *kavics*
91. homok: *föveny, futóhomok*
92. zúzmara: *zúzmara*
93. dér: *dér*
94. villámlik: *villámlik*
95. mennydörög: *dörög*
96. szítál: *csapkod, ködöl, pöszmög*
97. zuhog: *zuhog*
98. kiderül: *kivirúl*
99. szivárvány: *szivárvány*
100. szárazság: *aszáj, szárazság*
101. tejút: *tejút*
102. göncölszekér/Göncölszekér: **göncölszekér**
103. korpa: *körpa*
104. tepsi: *tepsi*
105. bádog: *lemez, horgonylemez, alulemez*
106. dagasztóteknő: *teknő*
107. élesztő: *élesztő*
108. kovász: –
109. szakajtó: *kosár*
110. megkel: *mékkel*
111. sütőlapát: *sütőlapát*
112. lángos: *lángos*
113. vakarcs: *kiscipó, kovász*
114. (kenyeret) metsz/vág (kenyeret): *élvágja*

115. **szege:** *pille*
116. **gyürke/forradás a kenyéren:** –
117. **túró:** –
118. **savó:** –
119. **köpül:** *köpül*
120. **író:** *író*
121. **pörköl (disznót)/pörzsöl (disznót):** *përzsël*
281. **reakció:** –
282. **párthelyiség:** *pártház*
283. **szeminárium:** –
284. **tagosítás:** *összefogás*
285. **sekrestyés:** *harangozó, segrestyés*
286. **térdel:** *térgepél*
287. **gyónik:** *gyónás*
288. **processzió:** *körmenet*
289. **zömök:** *zömök, izmos*
290. **csámpás:** *csámpás*
291. **fösvény:** *zsúgori*
292. **ásít:** *ásít, táti*
293. **szundikál:** *szundikál*
293. **behunyja (a szemét):** *pihenteti*
295. **horkol:** *horkol*
296. **csipa:** *csipa*
297. **nyújtózkodik:** *nyútózkodik*
298. **megmosdik/megmosakodik:** *mozsdik*
- 299a. **mosdótál (fából):** *teknő, dëizsa*
- 299b. **mosdótál (fémből):** *lavór, fürdőszoba*
300. **törülköző:** *türülköző*
301. **anyajegy:** *anyajegy*
302. **verejték/veríték:** *izzaccság*
303. **izzad:** *izzad*
304. **vakaródzik:** *vakaródzik*
305. **himlőhelyes:** *fótos*
306. **arc:** *arc*
307. **sápadt:** *megfehéredik*

308. pufók: *kalácsképű, pufók*
309. fintorítja (az arcát): *finnyáskodik*
310. pattanás: *pattanás*
311. szeplős: *széplős*
312. nevet: *nevet, röhög*
313. mosolyog: *kuncog, vigyorog*
314. toka: *tokája*
315. bajusz: *bajusz*
316. halánték: *halánték*
317. agyvelő: *kisagy, agyvelő*
318. hajfonat: *coff*
319. konty: *konty*
320. kócos: *kóycos*
321. kancsal: *kancsal, kandzsi*
322. pupilla: *fókuszpont*
323. könny: *köny*
324. szemüveg: *szemüveg, lencse, kontaktlencse*
325. pislog: *vibrál, pislog*
326. árpa: *árpa*
327. szemöldök: *szömöldök*
328. fülcimpa: *fül*
329. borvirágos: *börvirágos*
330. pisze: *pisze*
331. tüsszent/tüsszög: *tüsszöl*
332. dadog: *dadog*
333. selyp: *sejp*
334. fecseg: *cseveg*
335. füttyül: –
336. dalol: *danol*
337. tejfog: *tejfog*
338. íny: *fogín*
339. elvásik (a foga): –
340. csikorgatja (a fogát): *csikorgassa*

7. számú melléklet

6. adatközlő

(2. generáció: 30 – 60 évesek)

Neme: nő

Életkora: 39 éves (2010)

Születési helye: Nagyvíván

Vallása: katolikus

Foglalkozása, végzettsége: bolti eladó (érettségizett)

Neve: Barta Imréné

1a. léckerítés: *kerítés*

1b. deszkakerítés: *kapu*

2. ferde: *görbe*

3. élősövény: *sövény*

4. nyírágseprű: *vesszőseprő*

5. kútágas: *lába, álló*

6. kútgém: *gém*

7. kútkölönc: *súj*

8. kútsudár/kútoszor: *kötél, farúd*

9. kútvödör: *vödör*

10. kútkáva: *kútkáva*

11. kútrovás: –

12. favágó tuskó: *tőke*

13. disznóól: *malacól*

14. kifutó: *akol*

15. padlásajtó: –

16. szérú: *udvar, szérű*

17. fészker: –

18. ágyás: *kiskert*

19. kiszedjük: *fűszégyük*

20. irtás: –

21. verem: *verém*

22. köménymag: *köménymag*

23. épít: *éjít*
24. vályog: *vájog*
25. malter: *habarcs*
26. szelemen: –
27. ollófa: *tetőfázat*
28. koszorúgerenda: –
29. kakasülő: –
30. eresz: *ērészēt* (nominativus)
31. nagyfejsze: *fejse, balta*
32. kisfejsze: *balta, fejse*
33. ácsfejsze: *székērce*
34. bárd: *bárd*
35. fúró: *fúró, fúrógép, fafúró, fémfúró*
36. véső: *véső*
37. colostok: *colostok*
38. ráspoly: *reszelő, fémmreszelő*
39. vonókés: *fagyaluló*
40. szálka: *szálka*
41. súrol: *súrol*
42. padlás: *padlás*
43. ajtófélfá: *ajtófélfá*
44. kilincs: *kalincs*
45. retesz (tolózár): *rigli*
46. (falba vájt) fülke: *vakablak*
47. függöny: *függöny*
- 48a. tornác (korláttal): *gang*
- 48b. tornác (korlát nélkül): *tornác*
49. lépcső: *lépcső*
- 50a. elsőház/elsőszoba: *tisztaszoba*
- 50b. hátsóház/hátsószoba: *lakószoba*
51. zsámoly: *sámlí*
52. kisszék: *kisszék*
53. pad: *pad*
54. szalmazsák: *szálmazsák*
55. dunyha: *dunna, paplan*

56. **dunyhahuzat:** *huzat*
57. **pokróc:** *pokróc*
58. **vánkos/párna:** *párna*
59. **párnatok:** *ciha*
60. **megveti (az ágyat):** *kibontya, mégveti*
61. **priccs:** *dikó*
62. **asztalterítő:** *asztalterőű*
63. **takaréktűzhely:** *sparhelt*
64. **tűzhely:** *kájha*
65. **bádogcső/ kályhacső:** *kájhacső*
- 66a. **szén:** *szén*
- 66b. **szenet:** *szenet*
67. **gyaluforgács:** *forgács*
68. **aprófa:** *gyutós*
69. **gyufa:** *gyufa*
70. **sír:** *füstöl, sistërég*
- 71a. **piszkafa (fából):** *piszkafa*
- 71b. **piszkafa (vasból)/piszkavas:** *piszkafa, piszkavas*
72. **parázs:** *parázs*
73. **kemence:** *kemence*
74. **tévő:** *lemezajtó*
75. **sut:** *sut*
76. **szénvonó:** *kislapát, szenes lapát*
77. **pemet:** –
78. **istállólámpa:** *petróleumlámpa*
79. **lámpaüveg:** *lámpaüveg*
80. **petróleum:** *petróleum*
81. **vizenyős hely:** *zsombékos*
82. **ér:** *patak*
83. **pocsolya:** *pocsoja*
84. **tó:** *tó*
85. **tócsa:** *tócsa*
86. **befagy:** *befagy*
87. **jég:** *jég*
- 88a. **lék:** *lék*

- 88b. léket: *léket*
89. csúszkál: *csúszkál*
90. kavics: *kavics*
91. homok: *homok*
92. zúzmara: *zúzmara*
93. dér: *dér*
94. villámlik: *villámlik*
95. mennydörög: *dörgés, mennydörgés*
96. szital: *szital*
97. zuhog: *zuhog*
98. kiderül: *kiderül*
99. szivárvány: *szivárvány*
100. szárazság: *aszáj, szárazság*
101. tejút: *tejút*
102. göncölszekér/Göncölszekér: *göncölszekér*
103. korpa: *korpa*
104. tepsi: *tepsi*
105. bádóg: *bádóg, lemez*
106. dagasztóteknő: *teknő*
107. élesztő: *élesztő*
108. kovász: *kovász*
109. szakajtó: *szakajtó*
110. megkel: *mékkel*
111. sütőlapát: *sütőlapát*
112. lángos: *kenyérlángos*
113. vakarcs: *vakaró*
114. (kenyeret) metsz/vág (kenyeret): *szel*
115. szege: *pille*
116. gyürke/forradás a kenyéren: –
117. túró: *túró*
118. savó: *savó*
119. köpül: *köpül*
120. író: *író*
121. pörköl (disznót)/pörzsöl (disznót): *përzsulik*
122. böllér: *böllér, hentes*

123. máj: *máj*
124. vese: *vese*
125. epe: *epe*
126. hurka: *húrka*
127. abált szalonna: *abált szalonna*
128. töpörtyű: *tépértőü*
129. zsírosbödön: *bödön*
130. avas: *avas*
131. sonka: *sonka*
132. disznósajt: *diszn^aósajt*
133. kocsonya: *kocsonya*
134. kóstoló: *k^aóstoló*
135. leves: *leves*
- 136a. cukor: *cukor*
- 136b. cukrot: *cukort*
137. tál: *levesestál*
138. tányér: *tányér*
139. kanál: *kanál*
140. lábas: *lábas, fazék*
141. bögre: *bögre*
142. főzelék: *főzelék*
143. pörkölt: *pörkölt*
144. rántotta: *rántotta*
145. töltött káposzta: *töltöt káposzta*
146. pirítós kenyér/pirított kenyér: *pirítós*
147. befőtt: *befőtt*
148. lekvár: *lekvár*
149. derelye: *dereje*
150. palacsinta: *palacsinta*
151. fánk: *fánk*
152. csöröge, forgácsfánk: *csöröge*
153. sárgája (a tojásé): *tojássárgája*
154. palozsna: *záp*
155. metélt tészta: *cérnametélt*
156. kockatészta: *kiskocka, nagykocka, eperlevél*

157. fanyelű bicska: *bicska*
158. angyalbögyörő/krumplinúdli: *nudli*
- 159a. kanna: *kanna*
- 159b. nyakasvödör: –
- 159c. vödör: *vödör*
160. kancsó: *kancsó*
161. sör: *sőr*
162. reggeli: *rëggeli*
163. ebéd: *ebéd*
164. vacsora: *vacsora*
165. uzsonna: *uzsonna*
166. dohányzacskó: *dohányzacskó*
167. pipázik: *pipázik*
168. bagó: *bagó*
169. nyúvi (a kendent): *törík*
170. kendentörő: –
171. tiloló: *tiloló*
172. gereben: –
173. gerebenel/gerebenez: *kifésüli*
- 174a. szálakender: *fonal*
- 174b. szösz: –
- 174c. kóc, csepű: –
175. guzsaly: –
176. kendercsomó (amit a guzsalyra kötnek): –
177. rokka: *rokka*
178. orsó: *orsó^u*
179. áspa: –
180. gombolyító: –
181. szó: *szó*
182. szövőszék: *szövőszék*
183. nyomkodó: *váltó, szálváltó*
184. vetélő: *vetőűszál*
185. gyapjú: *gyapjú*
186. vászon: *szövet*
187. gyolcs: *gyolcs*

188. **dézsza:** *vödör, déi^zsa*
189. **dörzsöl:** *dörzsöl*
190. **sulyok:** *sujkoló*
191. **öblögeti (a ruhát):** *öblítik*
192. **kicsavarja (a ruhát):** *kicsavárja*
193. **mángorol:** –
194. **inggallér:** *gallér*
195. **kézelő:** *kézellő*
196. **pendely:** *bugyingó*
197. **félkötény:** *kötény*
198. **melles kötény:** *kötény*
199. **rékli:** *blúz*
200. **szoknya:** *szoknya*
201. **fejkendő:** *kendő*
202. **kesztyű:** *kesztyű*
203. **csizma:** *csizma*
204. **bakancs:** *bakancs, surranó*
205. **tutyi:** *mamusz*
206. **kapca:** *kapca*
- 207a. **csizmanadrág:** *priccses nadrág*
- 207b. **pantalló:** –
208. **gatya:** *gatya, alsónadrág*
209. **gatyakorc:** *kőrca*
210. **ülep:** *ülep*
211. **kiskabát:** *kabát, zeke, dzseki*
212. **mellény:** *mellény*
213. **kucsma:** *kucsma*
214. **ellenzős sapka:** *siltes sapka, béjzból sapka*
215. **kötött mellény:** –
216. **állapotos:** *kismama*
217. **fiú:** *fijú*
218. **leány:** *lány*
219. **mostohaanya/mostoha:** *mostohaannya*
220. **nagyanya:** *mama, nagymama*
221. **nagyapa:** *papa, natypapa*

222. **dédanya:** *dédi*
223. **dédapa:** *dédipapa*
224. **ringatja (a bölcsőt):** *ringattya*
225. **pólya:** *pója*
226. **fürösztí:** *mékfürdeti*
227. **meztelen:** *pucér*
228. **lubickol:** *pancsol*
229. **ölbe veszi:** *ölbe veszi*
230. **szoptatja:** *mékszoptattya*
231. **paszita:** *keresztelói ebéd*
232. **keresztanya:** *keresztanyu*
233. **keresztapa:** *keresztapu*
234. **koma:** *testvér, sógor*
235. **komaasszony:** *sógornő*
236. **húgom:** *húg*
237. **néném:** *nővér*
238. **öcsém:** *öccs*
239. **bátyám:** *báty*
240. **unokatestvér:** *unokatestvér*
241. **bige:** –
242. **serdülő fiú:** *kamasz, serdülő, < suhanc >*
243. **serdülő leány:** –
244. **legény:** *legény*
245. **eladó leány:** *eladó lány*
246. **bál, tánc:** *bál*
247. **kézfogó/eljegyzés:** *ejjedezés*
248. **vőlegény:** *vőlegény*
249. **menyasszony:** *ményasszony*
250. **lakodalom:** *lagzi*
251. **jegyző:** *jeddző, polgármester*
252. **vőfély:** *vőfény, vőféj*
253. **koszorúleányok:** *koszorúslányok*
254. **násznép:** *násznép*
- 255a. **kérő:** *vőfény*
- 255b. **kiadó:** *szüleji*

- 255c. násznagy: *násznagy*
256. hozomány: *hozomány*
257. talál: *talál*
258. apósom: *após*
259. anyósom: *anyós*
260. apatárs: *nászuram*
261. anyatárs: *nászasszony*
262. feleségem: *feleségem, nejem, asszony*
263. uram: *férjem, párom*
264. sógorom: *sógor*
265. sógornóm: *sógornóm*
266. virrasztó: *virrasztó*
267. ravatal: *ravatalozó*
- 268a. sírkereszt (a katolikusoknál): –
- 268b. fejfa (a protestánsoknál): *fejfa*
269. özvegy: *özvegy*
270. örököl: *örököl*
271. ügyvéd: *ügyvéd, közjeddző*
272. proletárdiktatúra: *tanácsköszársaság, proletárdiktatúra*
273. proletár: *nincstelen, földönfutó*
274. demokrácia: *demokrácia*
275. szocializmus: *szocializmus*
276. földosztás: *földosztás*
277. kommunista: *komunista*
278. paraszt: *paraszt, földműves*
279. kisparaszt: *kistermelő, őstermelő*
280. kulák: –
281. reakció: –
282. párthelyiség: *pártház*
283. szeminárium: –
284. tagosítás: *földösszevonás*
285. sekrestyés: *harangozó*
286. térdel: *letérdel*
287. gyónik: *gyónás*
288. processzió: *búcsújárás*

289. zömök: *köpcös*
290. csámpás: *csámpás*
291. fösvény: *zsugori*
292. ásít: *ásít*
293. szundikál: *szenderég, szundikál*
293. behunyja (a szemét): *lehunnya*
295. horkol: *horkol*
296. csipa: *csipa*
297. nyújtózkodik: *nyújtózkodik*
298. megmosdik/megmosakodik: *mégmosakodik*
- 299a. mosdótál (fából): –
- 299b. mosdótál (fémből): *lavòr, mozdókagyló*
300. törülköző: *törülköző*
301. anyajegy: *anyajegy*
302. verejték/veríték: *verejték*
303. izzad: *izzad*
304. vakaródzik: *vakarózik*
305. himlőhelyes: *fótos, pöttyös*
306. arc: *arc*
307. sápadt: *fakó, sápadt*
308. pufók: *kalácskéipű, kövér, pufók*
309. fintorítja (az arcát): *finnyás*
310. pattanás: *pattanás*
311. szeplős: *szeplős*
312. nevet: *névet*
313. mosolyog: *mosojog*
314. toka: *toka*
315. bajusz: *bajusz*
316. halánték: *halánték*
317. agyvelő: *agy*
318. hajfonat: *hajfonat, fonat*
319. konty: *konty*
320. kócos: *kócos*
321. kancsal: *kancsal*
322. pupilla: *pupilla*

323. könny: *könny*
324. szemüveg: *szemüveg*
325. pislog: *pislog*
326. árpa: *árpa*
327. szemöldök: *szemöldök*
328. fülcimpa: *fül, fülcimpa*
329. borvirágos: *börvirágos*
330. pisze: *pisze, turpisz*
331. tüsszent/tüsszög: *tüsszent*
332. dadog: *dadog*
333. selyp: *sejpit*
334. fecseg: *csacsog*
335. füttyül: *füttyül*
336. dalol: *danolászik*
337. tejfog: *tejfog*
338. íny: *íny*
339. elvásik (a foga): *élvásolja*
340. csikorgatja (a fogát): *csikorgattya*

8. számú melléklet

7. adatközlő

(2. generáció: 30 – 60 évesek)

Neme: nő

Életkora: 27 éves (2010)

Születési helye: Nagyvíván

Vallása: nincs (családja katolikus)

Foglalkozása, végzettsége: irodai adminisztrátor (érettségizett)

Neve: Czinege Zsolt Istvánné

1a. léckerítés: *léckerítés*

1b. deszkakerítés: *deszkakarítás*

2. ferde: *görbe*

3. élősövény: *vesszőkerítés, lomkerítés, bukszus*

4. nyírágseprű: *söprű*

5. kútágas: *tartóoszlop*

6. kútgém: –

7. kútkölönc: *súj*

8. kútsudár/kútostor: *kötél*

9. kútvödör: *vödör*

10. kútkáva: –

11. kútrovás: –

12. favágó tuskó: *tőke*

13. disznóól: *ól*

14. kifutó: *akol, (akoj)*

15. padlásajtó: *padlásajtó, padlásföjjáró, patföjjáró*

16. szérú: –

17. fészter: *góré*

18. ágyás: *kiskert*

19. kiszedjük: *fölszeggyük*

20. irtás: *tarló*

21. verem: *homok, pince*

22. **köménymag:** *kömény*
23. **épít:** *építkezik*
24. **vályog:** *vájog*
25. **malter:** *malter*
26. **szelemen:** *gerinc*
27. **ollófa:** –
28. **koszorúgerenda:** –
29. **kakasülő:** –
30. **eresz:** *eresz, ereszet* (nominativus)
31. **nagyfejsze:** *natyfejsze, balta*
32. **kisfejsze:** *kisfejsze, kizsbalta*
33. **ácsfejsze:** *ácskalapács*
34. **bárd:** *balta, kizsbalta*
35. **fúró:** *fűrő*
36. **véső:** *véső*
37. **colostok:** *centi, mérőszalag*
38. **ráspoly:** *reszelő, (ráspoj)*
39. **vonókés:** *gyalu*
40. **szálka:** *szálka, szilánk*
41. **súrol:** *kefél, dörzsöl, csutakol*
42. **padlás:** *padlás*
43. **ajtófélf:** *ajtófél*
44. **kilincs:** *kilincs*
45. **retesz (tolózár):** *tolózár*
46. **(falba vájt) fülke:** –
47. **függöny:** *függöny*
- 48a. **tornác (korláttal):** *gang*
- 48b. **tornác (korlát nélkül):** *gang*
49. **lépcső:** *lépcső, létra*
- 50a. **elsőház/elsőszoba:** –
- 50b. **hátsóház/hátsószoba:** –
51. **zsámoly:** *sámli, zsámoj*
52. **kisszék:** –
53. **pad:** *pad*
54. **szalmazsák:** *teksztílzásák, zsák*

55. **dunyha:** *dunna*
56. **dunyhahuzat:** *átyhuzat*
57. **pokróc:** *pléd*
58. **vánkos/párna:** *párna*
59. **párnatok:** *párnahuzat*
60. **megveti (az ágyat):** *megágyal*
61. **priccs:** *dikó*
62. **asztalterítő:** *asztalterítő*
63. **takaréktűzhely:** –
64. **tűzhely:** –
65. **bádogsó/ kályhacsó:** *vascső*
- 66a. **szén:** *szén*
- 66b. **szenet:** *szenet*
67. **gyaluforgács:** *forgács*
68. **aprófa:** *gyújtós*
69. **gyufa:** *gyufa*
70. **sír:** *sistérég*
- 71a. **piszkafa (fából):** *piszkafa*
- 71b. **piszkafa (vasból)/piszkavas:** *piszkafa, piszkavas*
72. **parázs:** *parázs*
73. **kemence:** *kemence*
74. **tévő:** –
75. **sut:** *sut*
76. **szénvonó:** *lapát-féle*
77. **pemet:** –
78. **istállólámpa:** *petróleumlámpás*
79. **lámpaüveg:** *üvegbúra*
80. **petróleum:** *petróleumolaj, petróleum*
81. **vizenyős hely:** *lápos*
82. **ér:** *patak*
83. **pocsolya:** *pocsoja*
84. **tó:** *tó*
85. **tócsa:** *tócsa*
86. **befagy:** *befagy*
87. **jég:** *jég*

- 88a. lék: *lék*
- 88b. léket: –
89. csúszkál: *csúszkál*
90. kavics: *kavics*
91. homok: *homok*
92. zúzmara: *zúz, zúzmara*
93. dér: *dér*
94. villámlik: *villámlik*
95. mennydörög: *menydörgés, égdörgés*
96. szital: *szital*
97. zuhog: *zuhog, szakad*
98. kiderül: *fölszakadozott, kiderült*
99. szivárvány: *szivárvány*
100. szárazság: *szárazság*
101. tejút: *tejút*
102. göncölszekér/Göncölszekér: *göncölszekér*
103. korpa: *piszokja, szemettye*
104. tepsi: *tepsi*
105. bádóg: *fém, vas aluminium*
106. dagasztóteknő: *teknő*
107. élesztő: *élesztő*
108. kovász: *kovász*
109. szakajtó: *kosár, kaska*
110. megkel: *megdagad*
111. sütőlapát: *nagylapát*
112. lángos: *lángos*
113. vakarcs: –
114. (kenyeret) metsz/vág (kenyeret): *szel, vág, szeletel*
115. szege: *domó, csücsök, kenyér sarka*
116. gyürke/forradás a kenyéren: –
117. túró: *jokhúrt, kefir, tejföl, túró*
118. savó: *savó*
119. köpül: *köpül*
120. író: –
121. pörköl (disznót)/pörzsöl (disznót): *perzselik*

122. böllér: –
123. máj: *máj*
124. vese: *vese*
125. epe: *epe*
126. hurka: *hurka*
127. abált szalonna: *abát szalonna*
128. tőpörtyű: *tepertő*
129. zsírosbödön: *bödön*
130. avas: *avas*
131. sonka: *csülök, sonka*
132. disznósajt: *disznósajt*
133. kocsonya: *kocsonya*
134. kóstoló: *kóstoló*
135. leves: *leves*
- 136a. cukor: *cukor*
- 136b. cukrot: *cukrot*
137. tál: *tál, jénai*
138. tányér: *tányér*
139. kanál: *kanál*
140. lábas: *lábas, edény*
- 141a. bögre: *bögre*
142. főzelék: *főzelék*
143. pörkölt: *pörkölt*
144. rántotta: *rántotta*
145. töltött káposzta: *töltöt káposzta*
146. pirítós kenyér/pirított kenyér: *pirítós*
147. befőtt: *befőtt*
148. lekvár: *lekvár*
149. derelye: *dereje*
150. palacsinta: *palacsinta*
151. fánk: *fánk, farsangi fánk*
152. csöröge, forgácsfánk: *csöröge*
153. sárgája (a tojásé): *sárgája*
154. palozsna: *záptojás*
155. metélt tészta: *metélt, cércnametélt*

156. **kockatészta:** *natykocka tészta, kiskocka, natykocka*

157. **fanyelű bicska:** *bicska*

158. **angyalbögyörő/krumplinúdli:** –

159a. **kanna:** *kanna*

159b. **nyakasvödör:** –

159c. **vödör:** *vödör*

160. **kancsó:** *kancsó*

161. **sör:** *sör*

162. **reggeli:** *reggeli*

163. **ebéd:** *ebéd*

164. **vacsora:** *vacsora*

165. **uzsonna:** *uzsonna*

166. **dohányzacskó:** *dohánytartó*

167. **pipázik:** *pipázik*

168. **bagó:** *bagó*

169. **nyúvi (a kender):** –

170. **kendertörő:** –

171. **tiloló:** –

172. **gereben:** –

173. **gerebenel/gerebenez:** –

174a. **szálakender:** –

174b. **szösz:** –

174c. **kóc, csepű:** –

175. **guzsaly:** –

176. **kendercsomó (amit a guzsalyra kötnek):** –

177. **rokka:** –

178. **orsó:** –

179. **áspa:** –

180. **gombolyító:** –

181. **szó:** *szó*

182. **szövőszék:** *szövőszék*

183. **nyomkodó:** *pedál*

184. **vetelő:** –

185. **gyapjú:** *gyapju*

186. **vászon:** *zsákanyag, vászonanyag*

187. **gyolcs:** –
188. **dézsza:** *dézsza*
189. **dörzsöl:** *dörzsöl*
190. **sulyok:** –
191. **öblögeti (a ruhát):** *öblítik*
192. **kicsavarja (a ruhát):** *csavarja*
193. **mángorol:** *mángorlás*
194. **inggallér:** *gallér, ingallér*
195. **kézelő:** *mandzsetta*
196. **pendely:** *szárasbugyi, bugyi*
197. **félkötény:** *kötény*
198. **melles kötény:** *kötény*
199. **rékli:** *ing, blúz*
200. **szoknya:** *fodros szoknya*
201. **fejkendő:** *kendő*
202. **kesztyű:** *kesztyű*
203. **csizma:** *csizma* (lányok viselik)
204. **bakancs:** *bakancs* (fiúk viselik)
205. **tutyi:** *teksztíl papucs, mamusz*
206. **kapca:** –
- 207a. **csizmanadrág:** *lovagló nadrág*
- 207b. **pantalló:** *munkás nadrág*
208. **gatyá:** *gatyá*
209. **gatyakorc:** *kőrca*
210. **ülep:** *hátujja*
211. **kiskabát:** *kabát* (rövid, hosszú), *dzseki* (rövid)
212. **mellény:** *mellény*
213. **kucsma:** –
214. **ellenzós sapka:** *béjzből sapka*
215. **kötött mellény:** *pulóver*
216. **állapotos:** *terhes, kismama*
217. **fiú:** *fijú*
218. **leány:** *lány*
219. **mostohaanya/mostoha:** *mostohája*
220. **nagyanya:** *mama*

221. nagyapa: *papa*
222. dédanya: *dédimama*
223. dédapa: *dédipapa*
224. ringatja (a bölcsőt): *ringattya*
225. pólya: *pója*
226. fürösztí: *mékfürdeti*
227. meztelen: *mesztelen*
228. lubickol: *pancsol, pocskol*
229. ölbe veszi: *ölbe vesszük*
230. szoptatja: *megeteti, mekszoptattya*
231. paszita: –
232. keresztanya: *keresztanyu*
233. keresztapa: *keresztapu*
234. koma: *sógor*
235. komaasszony: *sógornő*
236. húgom: *hugom*
237. néném: *nővérem*
238. öcsém: *öcsém*
239. bátyám: *bátyám*
240. unokatestvér: *unokatestvér*
241. bige: –
242. serdülő fiú: *serdülő, kamasz*
243. serdülő leány: –
244. legény: –
245. eladó leány: *menyecske*
246. bál, tánc: *bál*
247. kézfogó/eljegyzés: *ejjeddzés*
248. vőlegény: *vőlegény*
249. menyasszony: *měnyasszony*
250. lakodalom: *lagzi*
251. jegyző: *jeddző*
252. vőfély: *vőféj*
253. koszorúslányok: *koszorúslányok*
254. násznép: *násznép*
255a. kérő: *vőféj*

- 255b. kiadó:** *ménnyasszony szülei = násznagy*
- 255c. násznagy:** *tanu*
- 256. hozomány:** *nászejándék*
- 257. talál:** *talál*
- 258. apósom:** *após*
- 259. anyósom:** *anyós*
- 260. apatárs:** –
- 261. anyatárs:** –
- 262. feleségem:** *asszony, feleségem*
- 263. uram:** *férjem, apjuk*
- 264. sógorom:** *sógorom*
- 265. sógornőm:** *sógornő*
- 266. virrasztó:** *virrasztó*
- 267. ravatal:** *ravatalozó*
- 268a. sírkereszt (a katolikusoknál):** *sírkő, keresztfa*
- 268b. fejfa (a protestánsoknál):** –
- 269. özvegy:** *özvegy*
- 270. örököl:** *örököl*
- 271. ügyvéd:** *ügyvéd, végrehajtó*
- 272. proletárdiktatúra:** –
- 273. proletár:** *földönfutó*
- 274. demokrácia:** *demokrácia*
- 275. szocializmus:** –
- 276. földosztás:** *földosztás*
- 277. kommunista:** *komunisták*
- 278. paraszt:** *parasztok*
- 279. kisparaszt:** –
- 280. kulák:** –
- 281. reakciós:** –
- 282. párhelyiség:** *kössékháza, önkormányzat, polgármesterei hivatal*
- 283. szeminárium:** –
- 284. tagosítás:** *eggyesítés*
- 285. sekrestyés:** *kántor*
- 286. térdel:** –
- 287. gyónik:** *gyón*

288. processzió: –
289. zömök: *zömök*
290. csámpás: *csámpás*
291. fösvény: *fukar, fösvény*
292. ásít: *ásít*
293. szundikál: *szundikál, szendereg*
293. behunyja (a szemét): *lehúnyta*
295. horkol: *horkol*
296. csipa: *csipa*
297. nyújtózkodik: *nyújtózkodik*
298. megmosdik/megmosakodik: *mosakszik*
- 299a. mosdótál (fából): –
- 299b. mosdótál (fémből): *mosdókagyló, lavòr*
300. törülköző: *törülköző*
301. anyajegy: *anyajegy*
302. verejték/veríték: *izzaccság*
303. izzad: *izzad*
304. vakarószik: *vakarószik*
305. himlőhelyes: *fóltos*
306. arc: *arc*
307. sápadt: *fehér*
308. pufók: *pufók*
309. fintorítja (az arcát): *fintorog*
310. pattanás: *pattanás*
311. szeplős: *széplős*
312. nevet: *kacag, nevet*
313. mosolyog: *mosojog*
314. toka: *toka*
315. bajusz: *bajusz*
316. halánték: *halánték*
317. agyvelő: *agy*
318. hajfonat: *coff*
319. konty: *konty*
320. kócos: *kócos*
321. kancsal: *kancsal*

322. **pupilla:** *szembogár*
323. **könny:** *köny*
324. **szemüveg:** *szemüveg*
325. **pislog:** *pislog*
326. **árpa:** *árpa*
327. **szemöldök:** *szemöldök*
328. **fülcimpa:** *fülcimpa*
329. **borvirágos:** *pityókás, krumpli orr*
330. **pisze:** *malacorr, pisze, turpisz*
331. **tüsszent/tüsszög:** *tüsszent*
332. **dadog:** *dadog*
333. **selyp:** *pösze*
334. **fecseg:** *csacsog*
335. **fütyül:** *fütyül*
336. **dalol:** *mulat, dalolászik*
337. **tejfog:** *tejfog*
338. **íny:** *ín*
339. **elvásik (a foga):** *elvásojja*
340. **csikorgatja (a fogát):** *csikorgattya*

9. számú melléklet

8. adatközlő

(3. generáció: 30 éven aluliak)

Neme: férfi

Életkora: 17 éves (2010)

Születési helye: Nagyiván

Vallása: katolikus

Foglalkozása, végzettsége: gimnázium tanuló (Tiszafüred)

Neve: Barta Imre

1a. léckerítés: *kerítés*

1b. deszkakerítés: *kapu*

2. ferde: *görbe*

3. élősövény: *sövény*

4. nyírágseprű: *seprű*

5. kútágas: *tartó*

6. kútgém: –

7. kútkölönc: *súj*

8. kútsudár/kútoszor: *vödörtartó*

9. kútvödör: *vödör*

10. kútkáva: –

11. kútrovás: –

12. favágó tuskó: *tőke*

13. disznóól: *ól*

14. kifutó: *akol*

15. padlásajtó: *padlásajtó*

16. szérú: –

17. fészter: –

18. ágyás: *ágyás*

19. kiszedjük: *felszeggyük*

20. irtás: *tarló*

21. verem: *verem*

22. köménymag: *kömény*

23. épít: *épít*
24. vályog: *vájog*
25. malter: –
26. szelemen: *gerenda*
27. ollófa: *szaru*
28. koszorúgerenda: –
29. kakasülő: –
30. eresz: *ērész*
31. nagyfejsze: *fejsze, kétkezes*
32. kisfejsze: *balta, félkezes*
33. ácsfejsze: –
34. bárd: *bárd*
35. fúró: *fúró*
36. véső: *véső*
37. colostok: *colostok*
38. ráspoly: *reszelő*
39. vonókés: *gyaluló*
40. szálka: *szálka*
41. súrol: *súrol*
42. padlás: *padlás*
43. ajtófélfa: *tok, ajtótok*
44. kilincs: *kilincs*
45. retesz (tolózár): *retesz*
46. (falba vájt) fülke: *álablak*
47. függöny: *függöny*
- 48a. tornác (korláttal): *gang*
- 48b. tornác (korlát nélkül): *gang*
49. lépcső: –
- 50a. elsőház/elsőszoba: *szoba*
- 50b. hátsóház/hátsószoba: *kamra*
51. zsámoly: *sámlí*
52. kisszék: *kisszék*
53. pad: *pad*
54. szalmazsák: *zsák*
55. dunyha: *dunna*

56. **dunyhahuzat:** *huzat*
57. **pokróc:** *pokróc*
58. **vánkos/párna:** *párna*
59. **párnatok:** –
60. **megveti (az ágyat):** *mégveti*
61. **priccs:** –
62. **asztalterítő:** *terítő*
63. **takaréktűzhely:** *gáztűszhej*
64. **tűzhely:** *kemence*
65. **bádogcső/ kályhacső:** *kémény*
- 66a. **szén:** *szén*
- 66b. **szenet:** *szenet*
67. **gyaluforgács:** *forgács*
68. **aprófa:** *gyújtós*
69. **gyufa:** *gyufa*
70. **sír:** *sércég*
- 71a. **piszkafa (fából):** *piszkavas*
- 71b. **piszkafa (vasból)/piszkavas:** *piszkavas*
72. **parázs:** *parázs*
73. **kemence:** *kemence*
74. **tévő:** *kemenceajtó*
75. **sut:** –
76. **szénvonó:** –
77. **pemet:** –
78. **istállólámpa:** *petróleumlámpa*
79. **lámpaüveg:** *üveg*
80. **petróleum:** *petróleum*
81. **vizenyős hely:** *láp*
82. **ér:** *patak*
83. **pocsolya:** *tócsa*
84. **tó:** *tó*
85. **tócsa:** *tócsa, pocsoja*
86. **befagy:** *befagy*
87. **jég:** *jég*
- 88a. **lék:** *lék*

- 88b. léket: –
89. csúszkál: *csúszkál, korcsojázik*
90. kavics: *kavics*
91. homok: *homok*
92. zúzmara: *dér*
93. dér: *zúzmara*
94. villámlik: *villámlik*
95. mennydörög: *dörgés*
96. szítál: *szítál*
97. zuhog: *szakad*
98. kiderül: *kiderül*
99. szivárvány: *szivárvány*
100. szárazság: *szárazság*
101. tejút: *tejút*
102. göncölszekér/Göncölszekér: *göncölszekér*
103. korpa: –
104. tepsi: *tepsi*
105. bádóg: *fém*
106. dagasztóteknő: *teknő*
107. élesztő: *élesztő*
108. kovász: *kovász*
109. szakajtó: *kosár*
110. megkel: *kel*
111. sütőlapát: *sütőlapát*
112. lángos: –
113. vakarcs: –
114. (kenyeret) metsz/vág (kenyeret): *vág*
115. szege: *kenyérvég*
116. gyürke/forradás a kenyéren: *vágás*
117. túró: *túró*
118. savó: –
119. köpül: *köpül*
120. író: –
121. pörköl (disznót)/pörzsöl (disznót): *perzselés*
122. böllér: *böllér*

123. máj: *máj*
124. vese: *vese*
125. epe: *epe*
126. hurka: *véres hurka*
127. abált szalonna: *abált szalonna*
128. töpörtyű: *tepertő*
129. zsírosbödön: *bödön*
130. avas: *avas*
131. sonka: *sonka*
132. disznósajt: *disznósajt*
133. kocsonya: *kocsonya*
134. kóstoló: *kóstoló*
135. leves: *leves*
- 136a. cukor: *cukor*
- 136b. cukrot: *cukrot*
137. tál: *tál*
138. tányér: *tányér*
139. kanál: *kanál*
140. lábas: *kaszroj*
141. bögre: *bögre*
142. főzelék: *főzelék*
143. pörkölt: *pörkölt*
144. rántotta: *rántotta*
145. töltött káposzta: *töltöt káposzta*
146. pirítós kenyér/pirított kenyér: *pirítós*
147. befőtt: *befőtt*
148. lekvár: *lekvár*
149. derelye: *dereje*
150. palacsinta: *palacsinta*
151. fánk: *fánk*
152. csöröge, forgácsfánk: *csöröge*
153. sárgája (a tojásé): *tojássárgája*
154. palozsna: *záptojás*
155. metélt tészta: *metélt*
156. kockatészta: *kiskocka*

157. fanyelű bicska: *bicska*
158. angyalbögyörő/krumplinúdli: *nudli*
- 159a. kanna: *kanna*
- 159b. nyakasvödör: –
- 159c. vödör: *vödör*
160. kancsó: *kancsó*
161. sör: *sör*
162. reggeli: *reggeli*
163. ebéd: *ebéd*
164. vacsora: *vacsora*
165. uzsonna: *uzsonna*
166. dohányzacskó: –
167. pipázik: *pipázik*
168. bagó: –
169. nyúvi (a kender): –
170. kender törő: –
171. tiloló: –
172. gereben: –
173. gerebenel/gerebenez: –
- 174a. szálakender: –
- 174b. szösz: –
- 174c. kóc, csepű: –
175. guzsaly: –
176. kendercsomó (amit a guzsalyra kötnek): –
177. rokka: –
178. orsó: –
179. áspa: –
180. gombolyító: –
181. szó: –
182. szövőszék: *szövőgép*
183. nyomkodó: *pedál*
184. vetélő: –
185. gyapjú: *gyapjú*
186. vászon: –
187. gyolcs: –

188. dézsa: –
189. dörzsöl: *dörzsöl*
190. sulyok: –
191. öblögeti (a ruhát): *öblíti*
192. kicsavarja (a ruhát): *kicsavarja*
193. mángorol: –
194. inggallér: *gallér*
195. kezelő: –
196. pendely: *bugyi*
197. félkötény: *kötény*
198. melles kötény: *kötény*
199. rékli: –
200. szoknya: *szoknya*
201. fejkendő: *kendő*
202. kesztyű: *kesztyű*
203. csizma: *csizma*
204. bakancs: *bakancs*
205. tutyi: *mamusz*
206. kapca: –
- 207a. csizmanadrág: *nadrág*
- 207b. pantalló: *nadrág*
208. gatyá: *gatyá*
209. gatyakorc: –
210. ülep: –
211. kiskabát: *kabát*
212. mellény: *mellény*
213. kucsma: *kucsma*
214. ellenzős sapka: *siltes*
- 215a. kötött mellény (gombos): –
- 215b. kötött mellény (bebújós): –
216. állapotos: *várandós, terhes*
217. fiú: *fijú*
218. leány: *lány*
219. mostohaanya/mostooha: *mostohaanya*
220. nagyanya: *mama*

221. nagyapa: *papa*
222. dédanya: *dédi*
223. dédapa: *dédi*
224. ringatja (a bölcsőt): *ringattya*
225. pólya: *pója*
226. füröszi: *mosdattya*
227. meztelen: *mesztelen*
228. lubickol: *pancsol*
229. ölbe veszi: *ölbe*
230. szoptatja: *szoptattya*
231. paszita: –
232. keresztanya: *keresztanyu*
233. keresztapa: *keresztapu*
234. koma: *sógor*
235. komaasszony: *sógornő*
236. húgom: *húg*
237. néném: *nővér*
238. öcsém: *öccs*
239. bátyám: *bátyy*
240. unokatestvér: *unokatestvér*
241. bige: –
242. serdülő fiú: *serdülő*
243. serdülő leány: –
244. legény: *legény*
245. eladó leány: –
246. bál, tánc: *bál*
247. kézfogó/eljegyzés: *eljedzés*
248. vőlegény: *vőlegény, jegyes*
249. menyasszony: *menyasszony*
250. lakodalom: *lagzi*
251. jegyző: *polgármester*
252. vőfély: *jegyespár*
253. koszorúslányok: *koszorúslány*
254. násznép: *násznép*
255a. kérő: *vőféj*

- 255b. kiadó: *apja*
- 255c. násznagy: –
256. hozomány: *hozomány*
257. talál: *talál*
258. apósom: *após*
259. anyósom: *anyós*
260. apatárs: –
261. anyatárs: –
262. feleségem: *feleség*
263. uram: *férjem*
264. sógorom: *sógor*
265. sógornőm: *sógornő*
266. virrasztó: *gyászoló*
267. ravatal: –
- 268a. sírkereszt (a katolikusoknál): *kereszt, sírkő*
- 268b. fejfa (a protestánsoknál): –
269. özvegy: *özvegy*
270. örököl: *örököl*
271. ügyvéd: –
272. proletárdiktatúra: –
273. proletár: *nincstelen*
274. demokrácia: *demokrácia*
275. szocializmus: –
276. földosztás: *földosztás*
277. kommunista: *komunista*
278. paraszt: *napszámos*
279. kisparaszt: –
280. kulák: –
281. reakció: –
282. párthelyiség: –
283. szeminárium: –
284. tagosítás: *földegyesítés*
285. sekrestyés: *sekrestyés*
286. térdel: –
287. gyónik: *gyónás*

288. processzió: –
289. zömök: *tömzsi*
290. csámpás: *csámpás*
291. fösvény: *fukar*
292. ásít: *ásít*
293. szundikál: *szundít*
293. behunyja (a szemét): *lehunnya*
295. horkol: *horkol*
296. csipa: *csipa*
297. nyújtózkodik: *nyújtózkodik*
298. megmosdik/megmosakodik: *mosakodik*
299. mosdótál: *lavor*
300. törülköző: *törölköző*
301. anyajegy: *anyajegy*
302. verejték/veríték: *verejték*
303. izzad: *izzad*
304. vakaródzik: *vakarózik*
305. himlőhelyes: *heges*
306. arc: *arc*
307. sápadt: *fehér*
308. pufók: *kövér*
309. fintorítja (az arcát): *finnyás*
310. pattanás: *pattanás*
311. szeplős: *szeplős*
312. nevet: *nevet*
313. mosolyog: *vigyorog*
314. toka: *toka*
315. bajusz: *bajusz*
316. halánték: *halánték*
317. agyvelő: *agy*
318. hajfonat: *coff*
319. konty: *konty*
320. kócos: *kócos*
321. kancsal: *kancsal*
322. pupilla: *pupilla*

323. könny: *köny*
324. szemüveg: *szemüveg*
325. pislog: *pislog*
326. árpa: *árpa*
327. szemöldök: *szemöldök*
328. fülcimpa: *fülcimpa*
329. borvirágos: *vörös orr*
330. pisze: *turcsi*
331. tüsszent/tüsszög: –
332. dadog: *dadog*
333. selyp: *pösze*
334. fecseg: *csacsog*
335. füttyül: *füttyül*
336. dalol: *énekel, dalol*
337. tejfog: *tejfog*
338. íny: *ín*
339. elvásik (a foga): *szuvas*
340. csikorgatja (a fogát): *csikorgattya*

10. számú melléklet

9. adatközlő

(3. generáció: 30 éven aluliak)

Neme: férfi

Életkora: 12 éves (2010)

Születési helye: Nagyiván

Vallása: katolikus

Foglalkozása, végzettsége: általános iskolai tanuló (Nagyiván)

Neve: Barta Csaba

1a. léckerítés: *kerítés*

1b. deszkakerítés: *kerítés*

2. ferde: *görbe*

3. élősövény: *sövény*

4. nyírágseprű: *söprű*

5. kútágas: *tartója, lába*

6. kútgém: –

7. kútkölönc: *kő*

8. kútsudár/kútostor: *kötél, fa*

9. kútvödör: *favödör, vödör*

10. kútkáva: *elkerített rész*

11. kútrovás: –

12. favágó tuskó: *tőke*

13. disznóól: *ól*

14. kifutó: –

15. padlásajtó: *fejjáró*

16. szérú: –

17. fészter: *garázs, műhely*

18. ágyás: –

19. kiszedjük: *leszeggyük, kivesszük*

20. irtás: –

21. verem: *verém*

22. köménymag: *kömény*

23. épít: *épít*
24. vályog: *vájog*
25. malter: *malter*
26. szelemen: *gerenda*
27. ollófa: *cseréptartó, tetőtartó*
28. koszorúgerenda: *gerenda*
29. kakasülő: –
30. eresz: *eresz*
31. nagyfejsze: *fejsze (nagy, közepes)*
32. kisfejsze: *fejsze (kicsi)*
33. ácsfejsze: *fejsze (kicsi, közepes)*
34. bárd: *fejsze (kicsi)*
35. fúró: *fúró*
36. véső: *véső*
37. colostok: –
38. ráspoly: *körömreszelő*
39. vonókés: –
40. szálka: *szálka*
41. súrol: *kefél, takrit, dörzsöl*
42. padlás: *padlás*
43. ajtófélfa: *oldalfa*
44. kilincs: *kalincs*
45. retesz (tolózár): *tolós zár, akasztós zár*
46. (falba vájt) fülke: *méjjedés*
47. függöny: *függöny*
- 48a. tornác (korláttal): –
- 48b. tornác (korlát nélkül): –
49. lépcső: *lépcső*
- 50a. elsőház/elsőszoba: *szoba*
- 50b. hátsóház/hátsószoba: *fürdőszoba, kamra-féle*
51. zsámoly: *kisszék, fészék*
52. kisszék: –
53. pad: *lóca*
54. szalmazsák: *huzat*
55. dunyha: *dunna*

56. **dunyahuzat:** *takaróhuzat, huzat*
57. **pokróc:** *lepedő*
58. **vánkos/párna:** *párna*
59. **párnatok:** –
60. **megveti (az ágyat):** *mëccinálta a hejet, elkészíti*
61. **priccs:** –
62. **asztalterítő:** *terítő*
63. **takaréktűzhely:** *kájha*
64. **tűzhely:** *kemënce*
65. **bádogcső/ kályhacső:** *kémény, kéménycső*
- 66a. **szén:** *szén*
- 66b. **szenet:** *szenet*
67. **gyaluforgács:** *forgács*
68. **aprófa:** *fadarabok, feldarabolt fa*
69. **gyufa:** *gyufa*
70. **sír:** *pëzség*
- 71a. **piszkafa (fából):** –
- 71b. **piszkafa (vasból)/piszkavas:** *tűszpiszkáló*
72. **parázs:** *parázs*
73. **kemence:** *këmënce*
74. **tévő:** *këmënceajtó*
75. **sut:** –
76. **szénvonó:** *kis vaslapát*
77. **pemet:** –
78. **istállólámpa:** *gyertya, olajlámpa, petróleumlámpa*
79. **lámpaüveg:** *búra*
80. **petróleum:** *olaj, petróleum*
81. **vizenyős hely:** *sáros, vizes talaj*
82. **ér:** *patak*
83. **pocsolya:** *pocsoja*
84. **tó:** *tó*
85. **tócsa:** *tócsa*
86. **befagy:** *bëfagy*
87. **jég:** *jég*
- 88a. **lék:** –

- 88b. léket: –
89. csúszkál: *csúszkál*
90. kavics: *kavics*
91. homok: *homok*
92. zúzmara: *dér*
93. dér: –
94. villámlik: *villámlás*
95. mennydörög: *dörgés*
96. szital: *csepereg*
97. zuhog: *szakad*
98. kiderül: *megvilágosodik, kivilágosodik*
99. szivárvány: *szivárvány*
100. szárazság: *szárazság*
101. tejút: –
102. göncölszekér/Göncölszekér: *göncöl (kicsi, nagy)*
103. korpa: *kórpa*
104. tepsi: *tepsi*
105. bádog: *fém, alumínium*
106. dagasztóteknő: *dagasztó*
107. élesztő: –
108. kovász: –
109. szakajtó: *kosár*
110. megkel: *mégdagađ, felpuffad, mékkel*
111. sütőlapát: *sütőlapát*
112. lángos: –
113. vakarcs: –
114. (kenyeret) metsz/vág (kenyeret): *szeletel*
115. szege: *vége*
116. gyürke/forradás a kenyéren: –
117. túró: *túró*
118. savó: –
119. köpül: *köpül*
120. író: *író*
121. pörköl (disznót)/pörzsöl (disznót): *pörzselés*
122. böllér: *hentes*

123. máj: *máj*
124. vese: *vese*
125. epe: *epe*
126. hurka: *hurka*
127. abált szalonna: *abát szalonna*
128. töpörtyű: *teperő*
129. zsírosbödön: *zsírtartó*
130. avas: –
131. sonka: *sonka*
132. disznósajt: *disznósajt*
133. kocsonya: *kocsonya*
134. kóstoló: *kóstoló*
135. leves: *leves*
- 136a. cukor: *cukor*
- 136b. cukrot: *cukrot*
137. tál: *edény, leveses edény*
138. tányér: *tányér*
139. kanál: *kanál*
140. lábas: *lábas*
141. bögre: *bögre*
143. pörkölt: *pörkölt*
144. rántotta: *rántotta*
145. töltött káposzta: *töltött káposzta*
146. pirítós kenyér/pirított kenyér: *pirítós*
147. befőtt: *befőtt*
148. lekvár: *lekvár*
149. derelye: –
150. palacsinta: *palacsinta*
151. fánk: *fánk*
152. csöröge, forgácsfánk: *csöröge*
153. sárgája (a tojásé): *sárga, sárgája*
154. palozsna: *záptojás*
155. metélt tészta: *cérnatészta*
156. kockatészta: *kockatészta, lebbencs*
157. fanyelű bicska: *bicska*

158. angyalbögyörő/krumplinúdli: –
- 159a. kanna: *kanna*
- 159b. nyakasvödör: –
- 159c. vödör: *vödör*
160. kancsó: *kancsó*
161. sör: *sör*
162. reggeli: *reggeli*
163. ebéd: *ebéd*
164. vacsora: *vacsora*
165. uzsonna: *uzsonna*
166. dohányzacskó: *dohánytarzó*
167. pipázik: *pipázik*
168. bagó: *dohány*
169. nyúvi (a kender): –
170. kendentörő: –
171. tiloló: –
172. gereben: –
173. gerebenel/gerebenez: –
- 174a. szálakender: –
- 174b. szösz: –
- 174c. kóc, csepű: –
175. guzsaly: –
176. kendercsomó (amit a guzsalyra kötnek): –
177. rokka: –
178. orsó: –
179. áspa: –
180. gombolyító: –
181. szó: –
182. szövőszék: –
183. nyomkodó: –
184. vetélő: –
185. gyapjú: *gyapju*
186. vászon: –
187. gyolcs: –
188. dézsa: –

189. dörzsöl: *dörzsöl*
190. sulyok: –
191. öblögeti (a ruhát): *öblíttyük*
192. kicsavarja (a ruhát): *kicsavarja*
193. mángorol: –
194. inggallér: *gallér*
195. kezelő: –
196. pendely: –
197. félkötény: *kötény*
198. melles kötény: *kötény*
199. rékli: –
200. szoknya: *szoknya*
201. fejkendő: *fejkötény*
202. kesztyű: *kesztyű*
203. csizma: *csizma*
204. bakancs: *bakancs*
205. tutyi: *mamusz*
206. kapca: –
- 207a. csizmanadrág: *pricces nadrág*
- 207b. pantalló: *béléses nadrág*
208. gatyá: *gatyá, alsónemű*
209. gatyakorc: –
210. ülep: –
211. kiskabát: *kabát*
212. mellény: *mellény*
213. kucsma: *kucsma*
214. ellenzős sapka: *béjzból sapka*
215. kötött mellény: *pulcsi*
216. állapotos: *terhes*
217. fiú: *fijú*
218. leány: *lány*
219. mostohaanya/mostoha: *mostohaannya*
220. nagyanya: *mama*
221. nagyapa: *papa*
222. dédanya: *dédimama*

223. **dédapa:** *dédipapa*
224. **ringatja (a bölcsőt):** *ringattya*
225. **pólya:** *pelenka, takaró-féle*
226. **fürösztí:** *mékfürdeti*
227. **meztelen:** *mesztelen*
228. **lubickol:** *jáccik, kapálózik*
229. **ölbe veszi:** *ringattya, átkarolja*
230. **szoptatja:** *mégeteti, szoptattya*
231. **paszita:** –
232. **keresztanya:** *keresztanyu*
233. **keresztapa:** *keresztapu*
234. **koma:** *sógor*
235. **komaasszony:** *sógornő*
236. **húgom:** *húg*
237. **néném:** *nővér*
238. **öcsém:** *öccs*
239. **bátyám:** *bátyy*
240. **unokatestvér:** *unokatestvér*
241. **bige:** –
242. **serdülő fiú:** *serdülő*
243. **serdülő leány:** –
244. **legény:** –
245. **eladó leány:** *barátnő*
246. **bál, tánc:** *bál*
247. **kézfogó/eljegyzés:** *ejjeddzés*
248. **vőlegény:** –
249. **menyasszony:** *ményasszony*
250. **lakodalom:** *lakodalom*
251. **jegyző:** *polgármester*
252. **vőfély:** –
253. **koszorúsleányok:** *koszorús*
254. **násznép:** *rokonság, násznép*
- 255a. **kérő:** –
- 255b. **kiadó:** *ményasszony apukája*
- 255c. **násznagy:** *testvér, barát*

256. hozomány: –
257. talál: *megtalálta*
258. apósom: –
259. anyósom: –
260. apatárs: –
261. anyatárs: –
262. feleségem: *feleség*
263. uram: *férj*
264. sógorom: *sógor*
265. sógornóm: *sógornő*
266. virrasztó: *özvegy*
267. ravatal: *koporsó*
- 268a. sírkereszt (a katolikusoknál): *sírtábla, márványkő, kereszt*
- 268b. fejfa (a protestánsoknál): –
269. özvegy: *özvegy*
270. örököl: *örököl*
271. ügyvéd: *ügyvéd, bíró*
272. proletárdiktatúra: –
273. proletár: *hajléktalan*
274. demokrácia: *köztársaság*
275. szocializmus: –
276. földosztás: –
277. kommunista: –
278. paraszt: *munkás, paraszt*
279. kisparaszt: –
280. kulák: –
281. reakció: –
282. párthelyiség: –
283. szeminárium: –
284. tagosítás: –
285. sekrestyés: *sekrestyés*
286. térdel: *térdel*
287. gyónik: *gyón*
288. processzió: –
289. zömök: *duci*

290. csámpás: *csámpás*
291. fösvény: *kabzsi*
292. ásít: *ásít*
293. szundikál: *szundikál*
293. behunyja (a szemét): *becsukta*
295. horkol: *horkol*
296. csipa: *csipa*
297. nyújtózkodik: *nyújtózkodik*
298. megmosdik/megmosakodik: *megmosakszik*
- 299a. mosdótál (fából): –
- 299b. mosdótál (fémből): *lavór*
300. törülköző: *törölköző*
301. anyajegy: *anyajegy*
302. verejték/veríték: –
303. izzad: *leizzad*
304. vakaródzik: *vakrózik*
305. himlőhelyes: *pöttyös*
306. arc: *arc*
307. sápadt: –
308. pufók: *duci*
309. fintorítja (az arcát): *finnyáskodik*
310. pattanás: *pattanás*
311. szeplős: *széplős*
312. nevet: *nevet*
313. mosolyog: *kuncog*
314. toka: *tokája*
315. bajusz: *bajusz*
316. halánték: *halánték*
317. agyvelő: *agy*
318. hajfonat: *coff*
319. konty: *konty*
320. kócos: *kócos*
321. kancsal: *kancsi*
322. pupilla: –
323. könny: *köny*

324. szemüveg: *szēmüveg*
325. pislog: *pislog*
326. árpa: –
327. szemöldök: *szēmöldök*
328. fülcimpa: *fül*
329. borvirágos: –
330. pisze: –
331. tüsszent/tüszög: *tüszköl*
332. dadog: *dadog*
333. selyp: *beszédhibás*
334. fecseg: –
335. füttyül: *füttyül*
336. dalol: *énekel*
337. tejfog: *tejfog*
338. ínny: *ín*
339. elvásik (a foga): *megfájdul*
340. csikorgatja (a fogát): –